รายงานการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ

โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ ๑ (ประจำปี ๒๕๕๘)

เสนอ

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

โดย

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

คำนำ

รายงานการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อภายหลังการเกิดขึ้นขององค์กร กสทช. และการประกาศใช้แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในรอบ ๔ ปีที่ผ่านมา นับจากเริ่มใช้แผนแม่บทฯฉบับที่ ๑

รายงานฉบับนี้ประกอบด้วยการนำเสนอผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ในช่วงก่อนมีแผนแม่บทฯ ตามองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมวิทยุและโทรทัศน์ คือ กลุ่มผู้ฟัง สภาพการณ์การแข่งขันของผู้ประกอบกิจการ และ การออกใบอนุญาตและกำกับดูแลการประกอบกิจการ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพปัญหาและเจตนารมณ์ของแผนแม่บทฯ จากนั้นจึงเป็นการนำเสนอกรอบของแผนแม่บทฯ และนำเสนอผลการวิเคราะห์สภาพการณ์ของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ในช่วงหลังการดำเนินการตามแผนแม่บทฯครบ ๔ ปีตามองค์ประกอบเดียวกับการวิเคราะห์ในช่วงก่อนการใช้แผนแม่บทฯ และส่วนสุดท้ายคือบทที่ ๕ เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสำหรับ กสทช.

การจัดทำรายงานฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้เพราะได้รับความกรุณาจากหลายภาคส่วนที่ให้ข้อมูล ข้อคิด และข้อเสนอแนะ ทั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆในกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ คณะทำงานพิจารณากลั่นกรองแผนปฏิบัติการสายงานกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ผู้บริหารและบุคลากรของสำนักงาน กสทช. ผู้บริหารและบุคลากรของสำนักอำนวยการสายงานกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ (อส.) คณะที่ปรึกษาผู้จัดทำรายงานขอขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

คณะที่ปรึกษาผู้จัดทำรายงาน

บทสรุปผู้บริหาร

(Executive Summary)

ที่มา

กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงเป็นกิจการที่มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นสื่อประเภทที่ประชาชนทั่วไปใช้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากกว่าและนานกว่าสื่อประเภทอื่นๆ กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจึงมีอิทธิพลสูงต่อความคิด ทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมของผู้รับฟังและผู้รับชม ซึ่งอาจมีผลให้สังคมมีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงได้

กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจัดอยู่ในอุตสาหกรรมบริการที่สำคัญสาขาหนึ่งของประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องมากมายและกว้างขวางในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรม ทั้งในด้านการผลิตและให้บริการอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ การผลิตเนื้อหารายการ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การบริการรับส่งสัญญาณ และบริการอื่นๆ โดยเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่รัฐบาลให้ความสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นกิจการที่ใช้คลื่นความถี่ซึ่งนับเป็นทรัพยากรสาธารณะที่มีจำกัดของประเทศ การใช้หรือครอบครองคลื่นความถี่ของบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งย่อมส่งผลให้ภาคส่วนอื่นๆต้องเสียโอกาสในการใช้คลื่นความถี่ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจึงต้องการกลไกในการบริหารการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ดังกล่าวอย่างเสรี เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคม

ในอดีตที่ผ่านมากิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลจากปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญภายหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ คือการเปลี่ยนโครงสร้างการประกอบกิจการจากระบบสัมปทานจากหน่วยงานของรัฐที่ผูกขาดความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ไปสู่ระบบใบอนุญาต และความชัดเจนของการกำกับดูแลในกิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.๒๕๕๓

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ชุดแรกเริ่มปฏิบัติภารกิจนับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี ได้จัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ตามที่พรบ.องค์กรจัดสรรคลื่น

ความถี่ฯกำหนด โดยเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นเวลา ๕ ปี โดยแผนแม่บทฯดังกล่าวได้มีการกำหนดถึงเป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ แนวทาง และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง และมีกลไกการติดตามประเมินผลแผนแม่บทฯดังกล่าวในทุกปี

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ได้ดำเนินการตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ครบ ๔ ปีเต็ม จึงควรมีการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินการตามแผนแม่บทฯของสำนักงาน กสทช. ผ่านการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ ตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๗ ของแผนแม่บทฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับสำนักงาน กสทช. ในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนแม่บทและในการจัดทำร่างแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับต่อไป

สรุปผลการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุโทรทัศน์

โครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุโทรทัศน์มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการโดยเป็นผลมาจากทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอุตสาหกรรม และการดำเนินการตามแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑ ทั้งนี้สามารถสรุปเป็นการเปลี่ยนแปลงตามแต่ละองค์ประกอบของอุตสาหกรรมได้ดังนี้

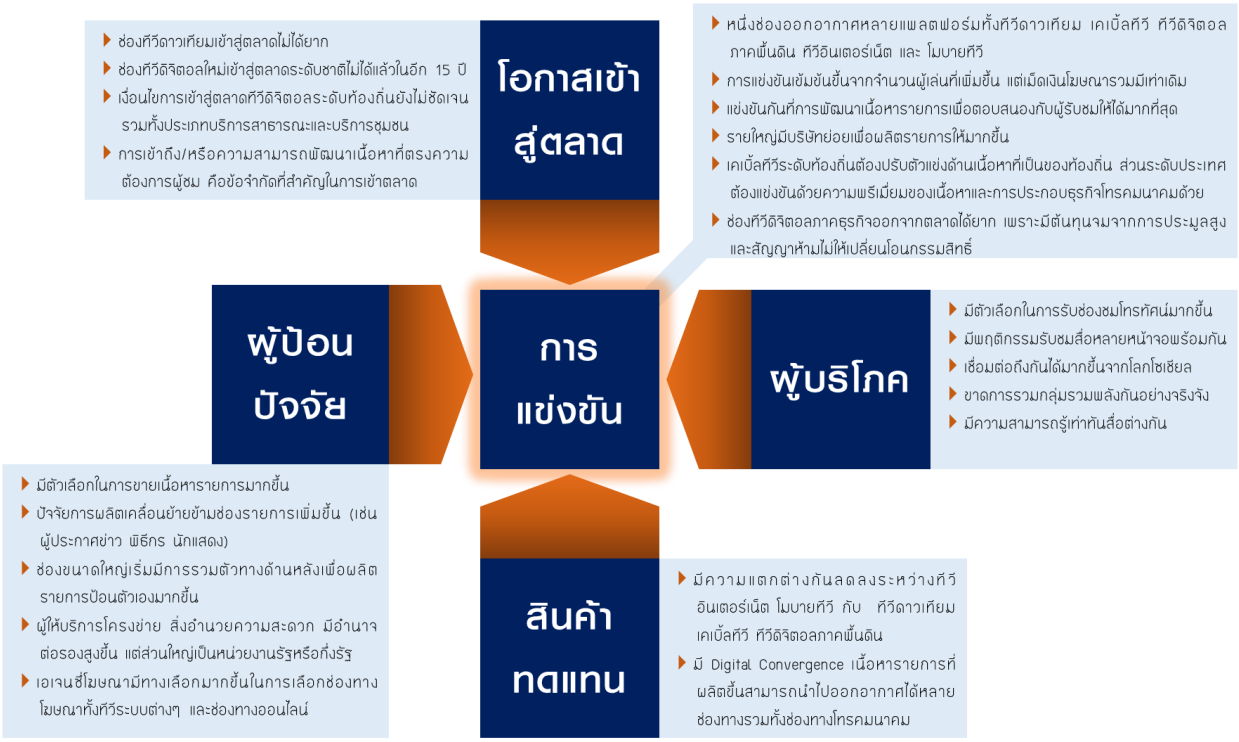

ภาพที่ ก สรุปสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของกิจการโทรทัศน์

ในด้านผู้บริโภคหรือผู้รับชมสื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ (ก) การมีตัวเลือกในการรับช่องชมโทรทัศน์มากขึ้นจึงทำให้ผู้ประกอบกิจการต้องแข่งขันกันมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ (ข) มีพฤติกรรมรับชมสื่อผ่านหลายหน้าจอมากขึ้นทั้งในเวลาเดียวกันและต่างเวลากันจึงมีผลให้กิจการโทรทัศน์ต้องเผยแพร่เนื้อหารายการมากกว่าหนึ่งช่องทาง (ค) สามารถเชื่อมต่อถึงกันได้มากขึ้นจากโลกโซเชียลจึงทำให้กิจการโทรทัศน์ต้องใช้ประโยชน์จากช่องทางดังกล่าวมากขึ้น (ง) ยังขาดการรวมกลุ่มรวมพลังกันอย่างจริงจังเพื่อรักษาสิทธิของตัวเอง และเพื่อติดตามและให้รางวัล (หรือการลงโทษ) ทางสังคมกับผู้ประกอบกิจการที่ประกอบกิจการดี (หรือไม่ดี) และ (จ) มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อต่างกันจึงมีผลให้กลุ่มผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า มีแนวโน้มถูกโน้มน้าวให้ซื้อสินค้า หรือรับชมรายการที่ไม่มีสาระประโยชน์ หรือมีทัศนคติที่โน้มเอียงไปตามที่สื่อโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลทางความคิดกำหนดผ่านการผลิตซ้ำ สูงกว่าผู้บริโภคอีกกลุ่มหนึ่ง

ในด้านการแข่งขัน ในภาพรวมกิจการโทรทัศน์มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นจึงเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ได้แก่ (ก) ช่องรายการโทรทัศน์หนึ่งช่องมีการเผยแพร่สัญญาณหรือออกอากาศในหลายช่องทางหรือแพลตฟอร์มทั้งนี้เพื่อขยายฐานกลุ่มเป้าหมายผู้ชมให้เพิ่มมากขึ้นและสร้างความภักดีต่อช่องให้กับผู้บริโภค (ข) ช่องรายการโทรทัศน์ต่างๆมีการแข่งขันกันเข้มข้นขึ้นอันเป็นผลจากการมีจำนวนช่องโทรทัศน์ที่เพิ่มขึ้นในขณะที่เม็ดเงินโฆษณาในอุตสาหกรรมมิได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่มีการเติบโตต่ำ (ค) กิจการโทรทัศน์มีการแข่งขันกันมากขึ้นทั้งในด้านการลดราคาค่าโฆษณาและการพัฒนาเนื้อหารายการเพื่อตอบสนองกับผู้รับชมให้ได้มากที่สุด โดยแม้ว่าช่องโทรทัศน์บางช่องจะเป็นผู้นำในการสร้างความแตกต่าง แต่ก็จะมีช่องโทรทัศน์อื่นๆลอกเลียนแบบความสำเร็จนั้นๆได้ในเวลาต่อมาไม่นาน (ง) กิจการโทรทัศน์รายใหญ่มีการจัดตั้งบริษัทย่อยเพื่อผลิตรายการป้อนให้กับช่องเป็นจำนวนมาก ทั้งเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามเงื่อนไขของใบอนุญาตที่กำหนดให้ต้องมีการนำรายการจากผู้ผลิตรายการภายนอกช่องรายการมาออกอากาศไม่น้อยกว่าสัดส่วนที่กำหนด และเพื่อลดผลกำไรในกิจการช่องโทรทัศน์ที่ได้รับใบอนุญาตอันจะทำให้ช่วยลดภาระค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระให้กับ กสทช. (คิดเป็นสัดส่วนของผลกำไรของกิจการ) (จ) กิจการประเภทเคเบิ้ลทีวีท้องถิ่นต้องปรับตัวโดยหันมาเน้นสร้างหรือรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันจากการเผยแพร่รายการเนื้อหาที่เป็นของท้องถิ่น ส่วนกิจการเคเบิ้ลทีวีระดับประเทศต้องแข่งขันด้วยความพรีเมี่ยมของเนื้อหาและการประกอบธุรกิจโทรคมนาคมเสริมด้วย และ (ช) ช่องทีวีดิตอลประเภทธุรกิจมีการแข่งขันที่รุนแรงเนื่องจากมีกำแพงในการออกจากตลาดที่สำคัญคือ ต้นทุนจมจากการประมูลที่มีมูลค่าสูงและไม่สามารถเปลี่ยนหรือโอนกรรมสิทธิ์ใบอนุญาตได้

ในด้านปัจจัยนำเข้า ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังต่อไปนี้ (ก) ผู้ผลิตรายการมีตัวเลือกหรือช่องทางการขายเนื้อหารายการมากขึ้น (ข) ปัจจัยการผลิตหลักของอุตสาหกรรม เช่น ผู้ประกาศข่าว พิธีกร นักแสดง เป็นต้น มีการเคลื่อนย้ายข้ามช่องโทรทัศน์ได้อย่างเสรีมากขึ้น (ค) ช่องรายการขนาดใหญ่เริ่มมีการรวมตัวทางด้านหลังเพื่อผลิตรายการป้อนช่องของตนเองมากขึ้น (ง) ผู้ให้บริการโครงข่าย สิ่งอำนวยความสะดวก มีอำนาจต่อรองสูงขึ้นจากการผูกขาดบริการ แต่

ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานรัฐหรือกึ่งรัฐ และ (ฉ) เอเจนซี่โฆษณามีทางเลือกมากขึ้นในการเลือกช่องทางโฆษณาทั้งทีวีระบบต่างๆ และช่องทางออนไลน์ จึงทำให้มีอำนาจต่อรองเหนือช่องทีวีมากขึ้น

ในด้านโอกาสของการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์รายใหม่นั้น ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังต่อไปนี้ (ก) ช่องทีวีดาวเทียมยังคงเข้าสู่ตลาดได้ไม่ยาก แต่อาจต้องเตรียมตัวในการจัดทำแผนธุรกิจและแผนการประกอบกิจการให้ละเอียดมากขึ้นเพื่อนำเสนอต่อกรรมการ กสท. (ข) ช่องทีวีดิจิตอลภาคพื้นดินประเภทธุรกิจระดับชาติรายใหม่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดระดับชาติได้ในอีก ๑๕ ปีข้างหน้า (ค) ผู้ประกอบกิจการทีวีดิจิตอลระดับท้องถิ่น และประเภทบริการสาธารณะและบริการชุมชนยังคงมีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด เนื่องจาก กสทช.ยังมิได้กำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดทีวีดิจิตอลระดับท้องถิ่น รวมทั้งประเภทบริการสาธารณะและบริการชุมชน (ง) ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดอีกประการหนึ่งในอนาคตคือ ความสามารถการเข้าถึง/หรือความสามารถพัฒนาเนื้อหาที่ตรงความต้องการผู้ชมและความจงรักภักดีต่อช่องโทรทัศน์ของผู้ชม

ในด้านสินค้าทดแทนนั้น ผลการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงพบว่า (ก) ทีวีอินเตอร์เน็ต โมบายทีวี กับ ทีวีดาวเทียม เคเบิ้ลทีวี ทีวีดิจิตอลภาคพื้นดิน มีความแตกต่างกันลดลงในทัศนะของผู้บริโภคเนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น จึงมีแนวโน้มที่ผู้บริโภครุ่นใหม่จะเลือกรับชมผ่านแพลตฟอร์มที่พกพาหรือเคลื่อนที่ได้มากขึ้น และ (ข) เนื้อหารายการที่ผลิตขึ้นสามารถนำไปออกอากาศได้หลายช่องทางรวมทั้งช่องทางโทรคมนาคมเนื่องจาก Digital Convergence รวมถึงการที่กิจการอาจเลือกผลิตรายการเพื่อเผยแพร่ผ่านช่องทางอินเตอร์เน็ตโดยเฉพาะมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการกำกับดูแลด้านเนื้อหาของ กสทช.

๒. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียง

ในรอบ ๔ ปีที่ผ่านมา โครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียงมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการโดยเป็นผลมาจากทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอุตสาหกรรม และการดำเนินการตามแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑ ทั้งนี้สามารถสรุปเป็นการเปลี่ยนแปลงตามแต่ละองค์ประกอบของอุตสาหกรรมได้ดังนี้

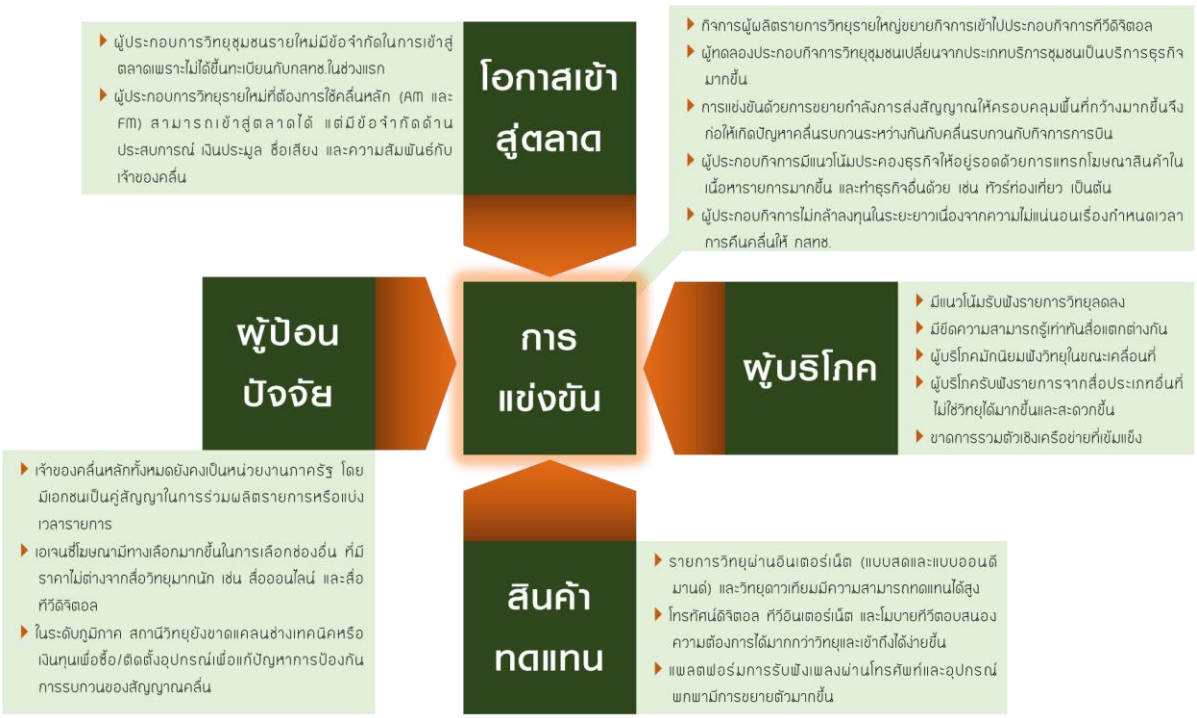

ภาพที่ ข สรุปสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของกิจการวิทยุ

ในด้านผู้บริโภคนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ (ก) ผู้บริโภคมีแนวโน้มรับฟังรายการวิทยุลดลง เนื่องจากความง่ายในการเข้าถึงสื่อประเภทอื่นๆทั้งประเภทสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนดีมานด์ที่สามารถเลือกรับชมหรือรับฟังรายการหรือเนื้อหาต่างๆได้เองทางอินเตอร์เน็ต เช่น เพลง หรือคลิปรายการวิทยุหรือรายการโทรทัศน์ย้อนหลัง เป็นต้น ผู้บริโภคจึงมีแนวโน้มรับฟังสื่อที่ออกกาศทางวิทยุโดยใช้เนื้อหาที่บันทึกไว้แล้วลดลง (เช่น เพลง เป็นต้น) (ข) ผู้บริโภคมีขีดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน โดยเฉพาะในเขตชนบทซึ่งมักมีช่องรายการวิทยุที่พยายามโน้มน้าวหรือปลูกฝังอิทธิพลทางความคิดทั้งในด้านสรรพคุณของสินค้าและแนวคิดทางการเมือง (ค) ผู้บริโภคมักนิยมรับฟังวิทยุในขณะเคลื่อนที่ ทั้งนี้เนื่องจากในขณะอยู่กับที่ผู้บริโภคมีช่องทางการในการรับสื่อเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามหากผู้บริโภคมีต้นทุนในการรับสื่อภาพเคลื่อนไหวและเสียงผ่านระดับโทรคมนาคมเคลื่อนที่ลดลง ผู้บริโภคอาจมีแนวโน้มรับฟังวิทยุลดลงด้วย (ง) ผู้บริโภครับฟังสื่อประเภทอื่นที่ไม่ใช่วิทยุ เช่น อินเตอร์เน็ต แอพลิเคชั่นในโทรศัพท์ เป็นต้น ได้ง่ายและสะดวกขึ้น และ (จ) ผู้ฟังวิทยุยังขาดการรวมตัวเชิงเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อรักษาสิทธิของตัวเองและเพื่อติดตามและให้รางวัล (หรือการลงโทษ) ทางสังคมกับผู้ประกอบกิจการที่ประกอบกิจการดี (หรือไม่ดี)

ในด้านการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ (ก) กิจการผู้ผลิตรายการวิทยุรายใหญ่ขยายกิจการเข้าไปประกอบกิจการทีวีดิจิตอล อาทิเช่น อาร์เอส และแกรมมี่ (ข) ผู้ทดลองประกอบกิจการวิทยุชุมชนเปลี่ยนจากประเภทบริการชุมชนเป็นบริการธุรกิจมากขึ้น เพื่อให้สามารถหารายได้จากการโฆษณาได้อย่างเต็มที่มากขึ้น (ค) การแข่งขันด้วยการขยายกำลังการส่งสัญญาณให้ครอบคลุมพื้นที่กว้างมากขึ้นจึงก่อให้เกิดปัญหาคลื่น

รบกวนระหว่างกันกับคลื่นรบกวนกับกิจการการบิน แต่ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังภายหลังการรัฐประหาร (ง) ผู้ประกอบกิจการมีแนวโน้มประคองธุรกิจให้อยู่รอดด้วยการแทรกโฆษณาสินค้าในเนื้อหารายการมากขึ้น และทำธุรกิจอื่นด้วย เช่น ทัวร์ท่องเที่ยว เป็นต้น (จ) ผู้ประกอบกิจการไม่กล้าลงทุนในระยะยาวเนื่องจากความไม่แน่นอนเรื่องกำหนดเวลาการคืนคลื่นให้ กสทช.

ในด้านผู้ป้อนปัจจัยนำเข้า ผลการวิเคราะห์พบว่าเจ้าของคลื่นหลักทั้งหมดยังคงเป็นหน่วยงานภาครัฐ โดยมีเอกชนเป็นคู่สัญญาในการร่วมผลิตรายการหรือแบ่งเวลารายการ จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้ อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ (ก) เอเจนซี่โฆษณามีทางเลือกมากขึ้นในการเลือกช่องอื่น ที่มีราคาไม่ต่างจากสื่อวิทยุมากนัก เช่น สื่อออนไลน์ และสื่อทีวีดิจิตอล และ (ข) ทรัพยากรมนุษย์ของกิจการวิทยุเช่น ผู้ประกาศหรือผู้ดำเนินรายการมีแนวโน้มเคลื่อนย้ายไปสู่กิจการประเภทอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า เช่น กิจการโทรทัศน์ เป็นต้น แต่ในระดับภูมิภาค สถานีวิทยุยังขาดแคลนช่างเทคนิคหรือเงินทุนเพื่อซื้อ/ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อแก้ปัญหาการป้องกันการรบกวนของสัญญาณคลื่น

ในด้านโอกาสของการเข้าสู่ตลาดวิทยุกระจายเสียงนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า (ก) ผู้ประกอบการวิทยุชุมชนรายใหม่มีข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดเพราะไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกสทช.ในช่วงแรก และ (๒) ผู้ประกอบการวิทยุรายใหม่ที่ต้องการใช้คลื่นหลัก (AM และ FM) สามารถเข้าสู่ตลาดได้ผ่านระบบการแบ่งปันเวลาและร่วมผลิตกับหน่วยงานเจ้าของช่องวิทยุ แต่มีข้อจำกัดด้านประสบการณ์ เงินประมูล ชื่อเสียง และความสัมพันธ์กับเจ้าของคลื่น

ในด้านสินค้าทดแทนนั้น ผลการวิเคราะห์พบสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ (ก) รายการวิทยุผ่านอินเตอร์เน็ต (แบบสดและแบบออนดีมานด์) และวิทยุดาวเทียมมีความสามารถทดแทนช่องวิทยุที่ใช้คลื่นความถี่ได้สูง (ข) โทรทัศน์ดิจิตอล ทีวีอินเตอร์เน็ต และโมบายทีวีตอบสนองความต้องการได้มากกว่าวิทยุและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น และ (ค) แพลตฟอร์มการรับฟังเพลงผ่านโทรศัพท์และอุปกรณ์พกพามีการขยายตัวมากขึ้น

๓. การเปลี่ยนแปลงของสื่อโทรทัศน์และวิทยุตามเจตนารมณ์การปฏิรูปสื่อ

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุในบทที่ ๔ และในหัวข้อที่ผ่านมา สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวตามประเด็นเจตนารมณ์ของการปฏิรูปสื่อได้ดังนี้

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๑. การลดอำนาจการผูกขาดของช่องรายการ	▸ ช่องรายการโทรทัศน์มีการผูกขาดลดลงมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยอัตราการกระจุกตัวของส่วนแบ่งผู้ชมลดลง (HHI) จาก ๒,๑๐๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็น ๗๘๖.๓๗ ในปี ๒๕๕๘ ▸ มีผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่ตลาดเป็นจำนวนมากผ่านระบบใบอนุญาต ▸ ลดอำนาจการผู้ขาดจากการแยกผู้ให้บริการโครงข่ายและสิ่งอำนวยความสะดวกออกจากช่องรายการทีวี	▸ ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากยังไม่มีการกำหนดเวลาให้หน่วยงานรัฐที่ได้รับจัดสรรหรือใช้ประโยชน์คลื่นความถี่ในการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงคืนคลื่นความถี่ให้กับ กสทช.
๒. กระจายการถือครองคลื่นความถี่จากหน่วยงานรัฐสู่ภาคเอกชนและประชาสังคมมากขึ้น	▸ ผู้ถือครองคลื่นความถี่ส่วนใหญ่เป็นภาคเอกชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐถือครองเป็นสัดส่วนที่น้อยในกิจการทีวีดิจิตอล	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๓. ปรับเปลี่ยนจากระบบสัมปทานเป็นระบบใบอนุญาต	▸ เริ่มมีการออกใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการทีวีดิจิตอลภาคพื้นดินประเภทธุรกิจ (๒๔ ช่อง) และประเภทสาธารณะ (๑ ช่อง)	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๔. การลดผลประโยชน์ค่าเช่าจากการผูกขาดที่หน่วยงานรัฐเจ้าของคลื่นและผู้รับสัมปทานได้รับ	▸ การประมูลทีวีดิจิตอลทำให้ผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมกว่า ๕๐,๐๐๐ ล้านบาทกลับมาเป็นของสาธารณะ	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๕. ส่งเสริมความเป็นธรรมในการแข่งขัน	▸ ความเป็นธรรมในการแข่งขันภายในแพลตฟอร์มเดียวกันมีมากขึ้นเนื่องจากตลาดมีการกระจายตัวมากขึ้น ผู้ประกอบกิจการมีต้นทุนโครงสร้างต้นทุนเข้าตลาดไม่ต่างกันมาก และใช้กฎกติกาเดียวกันของ กสทช.	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๖. เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่	▸ การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบทีวีดิจิตอลทำให้ใช้คลื่นความถี่ลดลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ▸ การแยกโซ่คุณค่าออก ทำให้ลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนกันของช่องทีวีในด้านโครงข่ายและสิ่งอำนวยความสะดวก	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๗. การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน	▸ มีมากขึ้นจากการส่งเสริมการกำกับดูแลกันเองของสื่อ ▸ ลดลงจากประกาศของ คสช.	▸ มีมากขึ้นจากการส่งเสริมการกำกับดูแลกันเองของสื่อ ▸ ลดลงจากประกาศของ คสช.
๘. การเพิ่มความหลากหลายของประเภทเนื้อหารายการ	▸ มีการเพิ่มความหลากหลายในประเภทช่องธุรกิจ โดยมีการกำหนดกลุ่มช่องข่าวและสาระ และ กลุ่มช่องรายการเพื่อเด็กและเยาวชน ▸ ยังขาดการกำหนดหลักการและออกใบอนุญาตกิจการบริการสาธารณะและกิจการบริการชุมชน	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๙. การเพิ่มความหลากหลายในระดับพื้นที่ (ประเทศ - ภาค - ชุมชน)	▸ ยังขาดการริเริ่มกำหนดหลักการและออกใบอนุญาตการใช้คลื่นและการประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ระดับภาคและระดับชุมชน	▸ ยังขาดการริเริ่มกำหนดหลักการและออกใบอนุญาตการใช้คลื่นและการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงระดับภาคและระดับชุมชน
๑๐. การเข้าถึงการใช้สื่อของชุมชน	▸ ยังขาดการกำหนดหลักการที่ชัดเจนและการออกใบอนุญาตสำหรับกิจการระดับชุมชน	▸ มีการออกและต่อใบอนุญาตประเภททดลองประกอบกิจการวิทยุให้กับสถานีวิทยุชุมชนทั้งประเภทบริการธุรกิจ บริการสาธารณะ และบริการชุมชน ▸ ยังขาดการกำหนดหลักการที่ชัดเจนและการออกใบอนุญาตสำหรับกิจการระดับชุมชน

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๑๑. การพัฒนาคุณภาพเนื้อหารายการและมีสาระส่งเสริมการพัฒนาประเทศ	▸ มีการแบ่งประเภทช่องรายการในโทรทัศน์บริการธุรกิจ โดยมีการกำหนดกลุ่มช่องข่าวและสาระ และ กลุ่มช่องรายการเพื่อเด็กและเยาวชน ▸ ยังขาดแผนการพัฒนาคุณภาพเนื้อหารายการ ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ประกอบกิจการในภาพรวม มีเพียงการฝึกอบรมเป็นเรื่องๆ และการจัดสอบผู้ประกาศ	▸ มีการจัดกิจกรรมในกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม เช่น สถานีวิทยุในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ▸ ยังขาดแผนการพัฒนาคุณภาพเนื้อหารายการ ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ประกอบกิจการในภาพรวม มีเพียงการฝึกอบรมเป็นเรื่องๆ และการจัดสอบผู้ประกาศ
๑๒. การจัดสรรใบอนุญาตประกอบกิจการอย่างโปร่งใส	▸ มีการจัดสรรใบอนุญาตประกอบกิจการทีวีดิจิตอลประเภทธุรกิจผ่านระบบการประมูลอย่างโปร่งใส ▸ ยังขาดการดำเนินการจัดสรรใบอนุญาตอย่างโปร่งใสในกิจการโทรทัศน์ประเภทอื่นๆ	▸ ยังไม่มีการออกใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุ
๑๓. การแก้ปัญหาคลื่นรบกวน	▸ ไม่มีปัญหา	▸ มีการทำข้อตกลงร่วมกับกรมการบินพลเรือน และประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาคลื่นรบกวน ▸ มีการกำหนดเงื่อนไขแนบท้ายตามมาตรฐานทางเทคนิคที่พึงประสงค์ให้ผู้รับใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุดำเนินการตามมาตรฐานดังกล่าวเพื่อให้ได้รับการต่อใบอนุญาต
๑๔. การมีกลไกตรวจสอบสื่อโดยภาคประชาสังคม	▸ มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อ แต่ยังมีการดำเนินการในวงแคบและมีขนาดของอิทธิพลค่อนข้างจำกัด	
๑๕. มีกลไกคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรทัศน์และวิทยุ	▸ มีระบบการรับเรื่องร้องเรียนแบบเบ็ดเสร็จในจุดเดียวและมีคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรทัศน์และวิทยุใน	

๔. ข้อจำกัดของการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่าในรอบ ๔ ปีที่ผ่านมา กสทช. พบว่ามีข้อจำกัดของการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุในด้านต่างๆดังนี้

หัวข้อการกำกับดูแล	ข้อจำกัดสำคัญ
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคลื่นรบกวน	▸ ความคืบหน้าในการดำเนินคดีขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ใช้เพื่อเตรียมสำนวนส่งฟ้องต่อศาล ▸ มีบางกรณีที่ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นอาจทำให้การดำเนินคดีมีความล่าช้า ▸ หน่วยงานในพื้นที่ (ภาคและเขต) ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านกฎหมาย หรือขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น ▸ ผู้ประกอบกิจการท้องถิ่นมักขาดทุนทรัพย์ในการลงทุนใช้เครื่องส่งสัญญาณที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพดี
ด้านการลักลอบออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาต	▸ การติดตั้งและเคลื่อนย้ายสถานีทำได้ไม่ยาก เมื่อปิดที่หนึ่งก็สามารถไปเปิดอีกที่หนึ่งได้ไม่ยาก ▸ หน่วยงานส่วนภูมิภาคขาดอุปกรณ์และบุคลากรในด้านนี้ (บุคลากรในสำนักงานภาคและเขตต้องรับผิดชอบทั้งภารกิจด้านโทรคมนาคมและด้านกระจายเสียงและโทรทัศน์)
การกำกับให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแนบท้าย	▸ ข้อจำกัดด้านบุคลากรเทียบกับปริมาณงาน (ช่องรายการ คลื่น และจำนวนรายการ) ▸ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสำนักต่างๆในสาย กสท.
การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและการลดหย่อยค่าธรรมเนียม	▸ ผู้ประกอบกิจการมีโนวโน้มตั้งบริษัทลูกเพื่อให้รายได้ของบริษัทแม่ที่เป็นผู้รับใบอนุญาตมีมูลค่าน้อยและเสียค่าธรรมเนียมน้อย ▸ ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการตรวจสอบผังเนื้อหารายการระหว่างฝ่ายที่รับผัง ฝ่ายที่ตรวจสอบผัง และฝ่ายที่คำนวณการลดหย่อนค่าธรรมเนียม
การกำกับเนื้อหา	▸ ข้อจำกัดด้านบุคลากรเทียบกับปริมาณงาน (ช่องรายการ คลื่น และจำนวนรายการ) ▸ ผู้ประกอบกิจการมีแนวโน้มนำรายการที่หมิ่นเหม่ไปออกอากาศทางช่องทางอินเตอร์เน็ต ▸ การพิจารณาความเหมาะสมต้องใช้ดุลยพินิจของกรรมการจึงต้องใช้เวลามาก
การกำหนดแผนการใช้คลื่นความถี่ในภาพรวม	▸ ความล่าช้าในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความจำเป็นในการถือครองคลื่นในกิจการวิทยุกระจายเสียง และความล่าช้าในการกำหนดเวลาการคืนคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียง ▸ ความล่าช้าในการเจรจาขอคืนคลื่นความถี่ก่อนครบกำหนดตามอายุสัมปทานของช่อง ๓ และ ช่อง ๗

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สิ่งที่ กสทช.ควรเร่งรัดดำเนินการให้เกิดผลตามแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑

- กสทช.ควรเร่งสร้างความชัดเจนในเรื่องกำหนดการคืนคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจาย เสียงเพื่อนำมาจัดสรรคลื่นความถี่ใหม่ให้ทันภายในกรอบระยะเวลาที่เหลืออยู่ เนื่องจากในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมายังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใดในกิจการวิทยุกระจายเสียง

- กสทช.ควรเร่งรัดการเจรจาเพื่อขอคืนคลื่นความถี่จากผู้รับสัมปทานในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินทั้ง ๒ รายเพื่อให้ กสทช.สามารถนำคลื่นความถี่ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในกิจการอื่นๆที่มีความต้องการใช้คลื่นความถี่

- กสทช.ควรเร่งรัดการขยายการส่งสัญญาณของผู้ให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลให้เป็นไปตามแผนโดยเฉพาะรายที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ และควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงประโยชน์และคุณสมบัติที่เหนือกว่าของทีวีดิจิตอลเมื่อเทียบกับทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวี

- กสทช.ควรเร่งสร้างความชัดเจนในการกำหนดกรอบกติกาและจำนวนวิทยุชุมชนที่เหมาะสมในแต่ละเขตพื้นที่เพื่อให้ผู้ประกอบกิจการวิทยุชุมชนต่างๆ เข้าสู่ระบบใบอนุญาตแทนที่การได้รับอนุญาตให้ทดลองออกอากาศ และควรเร่งกำหนดมาตรการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้ได้รับการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิทยุชุมชน

- กสทช.ควรเร่งส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลกันเองที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพทั้งในระดับผู้ประกอบกิจการและระดับสมาคม/ชมรม/สภา ของทั้งประเภทกิจการและประเภทวิชาชีพ ผ่านการวางแรงจูงใจและมาตรการสนับสนุนที่มีประสิทธิผล

- กสทช.ควรเร่งปรับการบริหารงานขององค์กรให้มีธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น มีความรวดเร็วในการดำเนินการและให้บริการมากขึ้น และมีคุณภาพการบริการมากขึ้น

- กสทช.ควรปรับรูปแบบสร้างเสริมขีดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบางมากที่สุดเป็นลำดับแรก และควรปรับรูปแบบการเผยแพร่หรือจัดกิจกรรมให้ประชาชนในวงกว้างของประเทศได้รับข้อมูลดังกล่าว

- กสทช.ควรเร่งจัดทำแผนคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงที่แน่นอน โดยเร่งเจรจาหรือหาข้อตกลงร่วมกับกิจการโทรคมนาคมหรือกิจการอื่นๆที่ถือครองคลื่นความถี่ย่าน ๔๗๐ – ๕๑๐ MHz เพื่อนำย่านความถี่ดังกล่าวมาใช้ในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล

- กสทช.ควรเร่งสร้างความชัดเจนในการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลประเภทช่องรายการที่เหลือ คือช่องรายการสาธารณะ และช่องรายการเพื่อชุมชน เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้รับชม เพิ่มสิทธิเสรีภาพในการใช้คลื่นของชุมชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้คลื่นความถี่ให้ได้เต็มที่

สิ่งที่ กสทช. ควรทบทวนแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑

- กสทช.ควรทบทวนแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดให้เริ่มมีการรับส่งสัญญาวิทยุกระจายเสียงในระบบดิจิตอล โดยเร่งทำการประเมินผลทบจากการกำหนดนโยบายกำกับ (Regulatory Impact Assessment) อย่างรอบด้าน ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเริ่มต้น กสทช.มองว่าวิทยุดิจิตอลเป็นทางออกที่เป็นไปได้ของการแก้ปัญหาวิทยุชุมชนเนื่องจากมีขีดความสามารถในการรองรับสถานีวิทยุที่มาก แต่แท้จริงแล้วสาเหตุของปัญหาที่สำคัญของกิจการวิทยุชุมชนคือขีดความสามารถที่จำกัดของกสทช.ในการกำกับดูแลสถานีวิทยุที่มีจำนวนมากและออกอากาศในพื้นที่ต่างกัน

- กสทช.ควรเร่งศึกษาและกำหนดแนวทางเพื่อรักษาความเป็นธรรมให้กับผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่อยู่ต่างแพลตฟอร์ม เช่น ในช่วงที่โครงข่ายการส่งสัญญาณในระบบดิจิตอลภาคพื้นดินยังทำได้ไม่ทั่วถึง ช่องทีวีดิจิตอลยังจำเป็นต้องพึ่งการออกอากาศผ่านทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ต่างจังหวัด ในกรณีดังกล่าวผู้ประกอบกิจการทีวีดาวเทียมหรือเคเบิ้ลทีวีควรได้รับค่าตอบแทนในการช่วยส่งสัญญาณตามกฎ Must Carry หรือไม่ นอกจากนี้ผู้ประกอบเคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียมที่ได้รับผลกระทบควรได้รับความช่วยเหลือหรือการเยียวยาอย่างไร

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- กสทช.ควรเร่งรัดการขยายการส่งสัญญาณของผู้ให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลให้เป็นไปตามแผนโดยเฉพาะรายที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ และควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจ

ถึงประโยชน์และคุณสมบัติที่เหนือกว่าของทีวีดิจิตอลเมื่อเทียบกับทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวี

- กสทช. ควรติดตามประสิทธิภาพในการประกอบกิจการและความเป็นธรรมของการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของผู้ให้บริการโครงข่ายเพื่อมิให้ผู้ให้บริการช่องทีวีถูกเอารัดเอาเปรียบ หากเป็นไปได้ กสทช.ควรกำหนดแนวทางให้ผู้ให้บริการโครงข่ายจัดซื้อปัจจัยการผลิตหรือจ้างเหมาบริการบางประเภทร่วมกันเพื่อร่วมกันรับภาระต้นทุนอันจะมีผลให้ต้นทุนการดำเนินการลดลง

- กสทช.ควรเผยแพร่ผลการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความจำเป็นในการถือครองคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงรายเดิมให้สาธารณะรับทราบ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงต่อไปในอนาคต

- กสทช.ควรเพิ่มการเฝ้าระวังสถานีวิทยุที่ออกอากาศโดยผิดกฎหมาย เนื่องจากที่ผ่านมาสถานีวิทยุดังกล่าวได้ปิดตัวลงเนื่องจากเกรงกลัวต่อการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจังของคสช. รวมทั้งเพิ่มกลไกการเฝ้าระวังการออกอากาศที่ไม่เป็นตามแนวทางปฏิบัติที่กสทช.ได้กำหนดเพื่อปกกันการรบกวนการใช้คลื่นในกิจการอื่นๆ โดยเฉพาะกิจการวิทยุการบิน

- กสทช.ควรพัฒนาแนวทาง เครื่องมือ และกลไกในการกำกับดูแลเนื้อหาของสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เนื้อหารายการต่างๆสามารถสร้างหรือเข้าถึงได้ง่ายขึ้น สามารถเผยแพร่ได้หลายช่องทางหรือแพลตฟอร์ม

- กสทช.ควรเน้นการให้บริการหรือให้ข้อมูลผ่านอินเตอร์เน็ตในเชิงรุกให้มากขึ้นทั้งในด้านการรับและการจัดการเรื่องร้องเรียน การลงทะเบียน การทำธุรกรรม การตรวจสอบข้อมูล เป็นต้น เพื่อรองรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มทำธุรกิจผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลมากขึ้น

- กสทช.ควรมีบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพเนื้อหา คุณภาพรายการ ของผู้ประกอบกิจการช่องโทรทัศน์ทั้งประเภทช่องโทรทัศน์กลุ่มธุรกิจ กลุ่มชุมชนสาธารณะ กลุ่มบริการชุมชน ในทุกแพลตฟอร์มทั้งช่องโทรทัศน์ภาคพื้นดิน โทรทัศน์ดาวเทียม และเคเบิ้ลทีวี

-

สารบัญ

บทที่ ๑ บทนำ ๒

๑.๑ ที่มา ๓

๑.๒ วัตถุประสงค์การศึกษา ๔

๑.๓ วิธีการศึกษา ๔

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ ๖

๑.๕ กรอบการวิเคราะห์ ๖

บทที่ ๒ สภาพการณ์ของสื่อก่อนมีแผนแม่บทฯ ๗

๒.๑ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร ๗

๒.๒ กลุ่มผู้ฟังและผู้บริโภค ๑๐

๒.๓ โครงสร้างการแข่งขันของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ ๑๕

๒.๔ การออกใบอนุญาตและการกำกับการประกอบกิจการ ๒๑

บทที่ ๓ แผนแม่บทฯ ๒๕

๓.๑ ความเป็นมา ๒๕

๓.๒ กรอบแผนแม่บท ๒๕

๓.๓ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ๒๖

๓.๔ ยุทธศาสตร์ภายใต้แผนแม่บท ๒๘

๓.๕ กลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ ๓๖

บทที่ ๔ สภาพการณ์ของสื่อหลังมีแผนแม่บทฯ ๔ ปี ๓๗

๔.๑ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั่วไปในรอบ ๔ ปี ๓๗

๔.๒ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร ๔๓

๔.๔ กลุ่มผู้ฟังและผู้บริโภค ๕๑

๔.๕ โครงสร้างการแข่งขันของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ ๕๓

๔.๖ การออกใบอนุญาตและการกำกับการประกอบกิจการ ๖๒

บทที่ ๕ บทสรุปสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ ๖๓

๕.๑ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ ๖๓

๕.๒ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมกระจายเสียงในอนาคต ๗๑

๕.๓ ข้อเสนอแนะ ๗๓

บรรณานุกรม ๗๗

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ที่มา

กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงเป็นกิจการที่มีความสำคัญมากต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นสื่อประเภทที่ประชาชนทั่วไปใช้รับข้อมูลข่าวสารต่างๆ มากกว่าและนานกว่าสื่อประเภทอื่นๆ กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจึงมีอิทธิพลสูงต่อความคิด ทัศนคติ ความรู้ และพฤติกรรมของผู้รับฟังและผู้รับชม ซึ่งอาจมีผลให้สังคมมีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงได้

กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจัดอยู่ในอุตสาหกรรมบริการที่สำคัญสาขาหนึ่งของประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานและกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องมากมายและกว้างขวางในโซ่อุปทานของอุตสาหกรรม ทั้งในด้านการผลิตและให้บริการอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ การผลิตเนื้อหารายการ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การบริการรับส่งสัญญาณ และบริการอื่นๆ โดยเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่รัฐบาลให้ความสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นกิจการที่ใช้คลื่นความถี่ซึ่งนับเป็นทรัพยากรสาธารณะที่มีจำกัดของประเทศ การใช้หรือครอบครองคลื่นความถี่ของบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งย่อมส่งผลให้ภาคส่วนอื่นๆต้องเสียโอกาสในการใช้คลื่นความถี่ดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจึงต้องการกลไกในการบริหารการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ดังกล่าวอย่างเสรี เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสังคม

ในอดีตที่ผ่านมากิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงมีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลจากปัจจัยทางการเมืองและปัจจัยด้านเทคโนโลยี อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญภายหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ คือการเปลี่ยนโครงสร้างการประกอบกิจการจากระบบสัมปทานจากหน่วยงานของรัฐที่ผูกขาดความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ไปสู่ระบบใบอนุญาต และความชัดเจนของการกำกับดูแลในกิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.๒๕๕๓

คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ชุดแรกเริ่มปฏิบัติภารกิจนับตั้งแต่วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี ได้จัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ตามที่พรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯกำหนด โดยเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นเวลา ๕ ปี โดยแผนแม่บทฯดังกล่าว

ได้มีการกำหนดถึงเป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ แนวทาง และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง และมีกลไกการติดตามประเมินผลแผนแม่บทฯดังกล่าวในทุกปี

ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ได้ดำเนินการตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ครบ ๔ ปีเต็ม จึงควรมีการประเมินผลลัพธ์จากการดำเนินการตามแผนแม่บทฯของสำนักงาน กสทช. ผ่านการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ ตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๗ ของแผนแม่บทฯ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับสำนักงาน กสทช. ในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนแม่บทและในการจัดทำร่างแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การศึกษา

(๑) เพื่อประเมินสภาพการณ์ของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในช่วงก่อนมีแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ และประเมินสภาพการณ์ของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภายหลังการดำเนินการตามแผนแม่บทฯครบ ๔ ปี

(๒) เพื่อวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับ กสทช. ในการจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในช่วงหนึ่งปีสุดท้ายของแผนแม่บทฯและในอนาคต

๑.๓ วิธีการศึกษา

คณะที่ปรึกษาได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ โดยเน้นการวิเคราะห์จากข้อมูลทุติยภูมิ คือ บทวิเคราะห์และสถิติต่างๆ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตัวแทนผู้ประกอบการและตัวแทนสมาคมต่างๆที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจความคิดเห็นจากผู้รับสื่อซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป

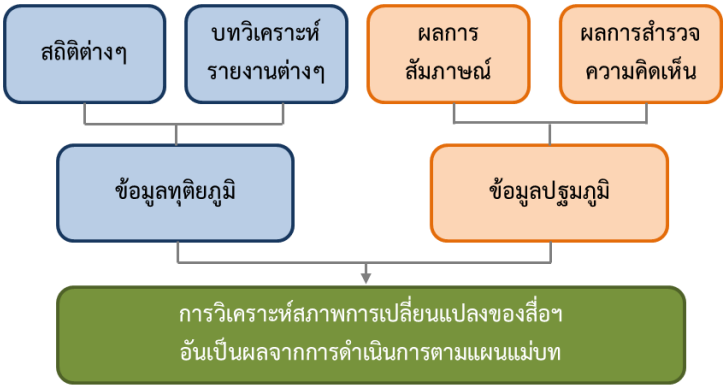

ภาพที่ ๑ แหล่งข้อมูลของการวิเคราห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงสื่อ

งานศึกษานี้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายต่างๆด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาทบทวนข้อมูลเอกสาร (Documentary Review) โดยพิจารณาจากเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องและน่าเชื่อถือ เช่น ประกาศ กสทช. ที่เผยแพร่ในราชกิจจานุเบกษา กฎหมาย และเอกสารเผยแพร่อื่นๆ เป็นต้น

๒) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้เกี่ยวข้องต่อไปนี้

๒.๑) คณะกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้อง

๒.๒) คณะอนุกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้อง

๒.๓) ผู้บริหารระดับสูง ได้แก่ เลขาธิการ และ รองเลขาธิการ

๒.๔) ผู้บริหารระดับสำนัก ๑๖ สำนักๆ ละ ๒ คน รวม ๓๒ คน

๓) จัดเวทีการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Interview) จากผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

๓.๑) ผู้เกี่ยวข้อง ๔ ภาค ๑๔ เขต จำนวน ๔ ครั้ง ๆ ละ ประมาณ ๒๐ คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแต่ละเขต/จังหวัด และ ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อ

๓.๒) ผู้ที่เกี่ยวข้องเช่น นักวิชาการ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อ ตัวแทนผู้ประกอบกิจการสื่อประเภทต่างๆ ตัวแทนองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค เป็นต้น

๔) การสำรวจความคิดเห็น (Survey) โดยสำรวจความคิดเห็นจาก ผู้รับสื่อซึ่งเป็นประชาชนทั่วไป เพื่อประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ของแผนแม่บทฯ และประเมินสภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อตามการรับรู้ของกลุ่มผู้รับสื่อ จำนวน ๑,๒๐๐ ชุด

๕) การจัดเวทีวิพากษ์ จำนวน ๑ ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประมาณ ๘๐ คน

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะ

รายงานสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ หมายถึง “รายงานวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยภายหลังจากการดำเนินการตามแผนแม่บทกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙) ครบ ๔ ปี”

แผนแม่บท (Master Plan) หมายถึง “แผนแม่บทและยุทธศาสตร์กิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙)”

ผลลัพธ์ (Outcome) หมายถึง “ผลที่เกิดขึ้นจากผลผลิตของแผนแม่บทฯหรือผลที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ของผลผลิตจากแผนงาน/ โครงการภายใต้ตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์ต่าง ๆของ แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙)”

๑.๕ กรอบการวิเคราะห์

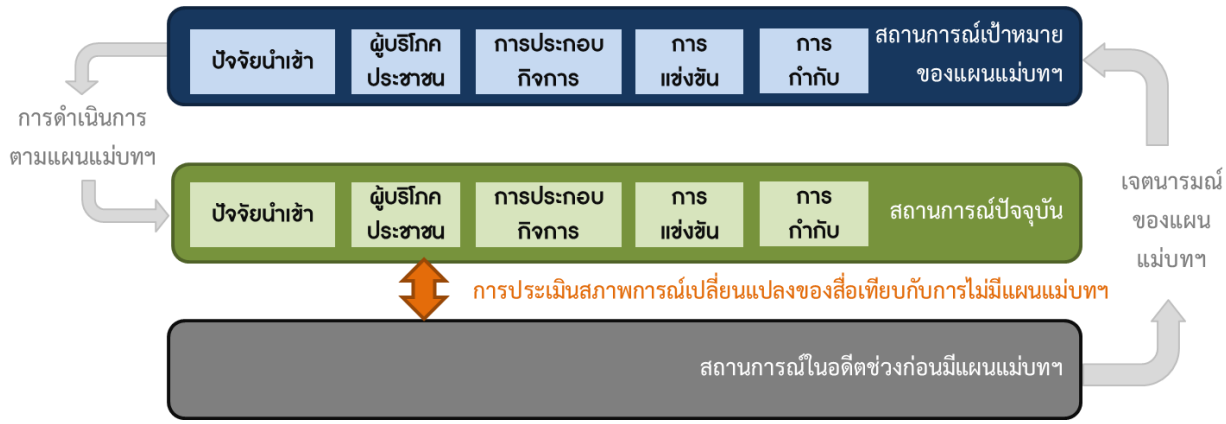

ภาพที่ ๒ กรอบการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ

บทที่ ๒ สภาพการณ์ของสื่อก่อนมีแผนแม่บทฯ

เนื้อหาในบทที่ ๒ เป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ของสื่อก่อนมีแผนแม่บทฯ โดยใช้ข้อมูลจาก สถิติ เอกสารและรายงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงบริบทของอุตสาหกรรมวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงและปัญหาหรือประเด็นท้าทายซึ่งเป็นที่มาของพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ และแผนแม่บทฯ โดยนำเสนอเป็นประเด็นหัวข้อตามโครงสร้างของอุตสาหกรรมวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง คือ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร กลุ่มผู้ฟังและผู้บริโภค โครงสร้างการแข่งขันผู้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ และการออกใบอนุญาตและการกำกับการประกอบกิจการ ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

๒.๑ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร

๑. คลื่นความถี่

ปัจจัยนำเข้าทางเทคนิคที่สำคัญของการรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คือ ช่องทางในการนำพาสารในด้านภาพและเสียงไปสู่ประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางไม่มีลักษณะทางกายภาพเพราะไม่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ กฎหมายได้แบ่งช่องทางของการนำพาสารดังกล่าวเป็นสองประเภทคือ ทรัพยากรที่ใช้คลื่นความถี่ และทรัพยากรที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ ซึ่งการแบ่งลักษณะทรัพยากรการรับส่งสัญญาณเป็นสองประเภทดังกล่าวมีผลต่อแนวคิดในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการและในการกำกับการประกอบกิจการ โดยทรัพยากรประเภทคลื่นความถี่มีจำกัดและจัดเป็นทรัพยากรสาธารณะของประเทศ จึงต้องมีระบบการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ที่เป็นธรรมและสร้างประโยชน์สูงสุดให้กับสังคม พร้อมกันนั้นเนื้อหารายการที่ออกอากาศผ่านช่องทางดังกล่าวควรมีความเหมาะสมกับสาธารณะชนในวงกว้าง แตกต่างจากการรับส่งสัญญาณแบบไม่ใช้คลื่นความถี่ซึ่งมีข้อจำกัดในเชิงทรัพยากรน้อยมากและกลุ่มลูกค้าที่รับชมเป็นกลุ่มเฉพาะที่ประสงค์รับบริการจากช่องโทรทัศน์เหล่านั้น

๒. การถือครองคลื่นความถี่ในกิจการโทรทัศน์

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๔ กิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินได้รับจัดสรรให้ใช้ย่านความถี่ในช่วง ๕๑๐ – ๗๙๐ MHz ซึ่งมีแถบความถี่ ๒๘๐ MHz โดยจัดสรรเพื่อให้ส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ระบบแอนะล็อกในระบบภาคพื้นดินจำนวน ๖ ช่องรายการสำหรับ ๖ สถานีโทรทัศน์ซึ่งเป็นของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า***หน่วยงานรัฐได้ผูกขาดสิทธิความเป็นเจ้าของคลื่นความถี่ในการออกอากาศวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบเดิม (แอนะล็อก) ไว้ทั้งหมด***

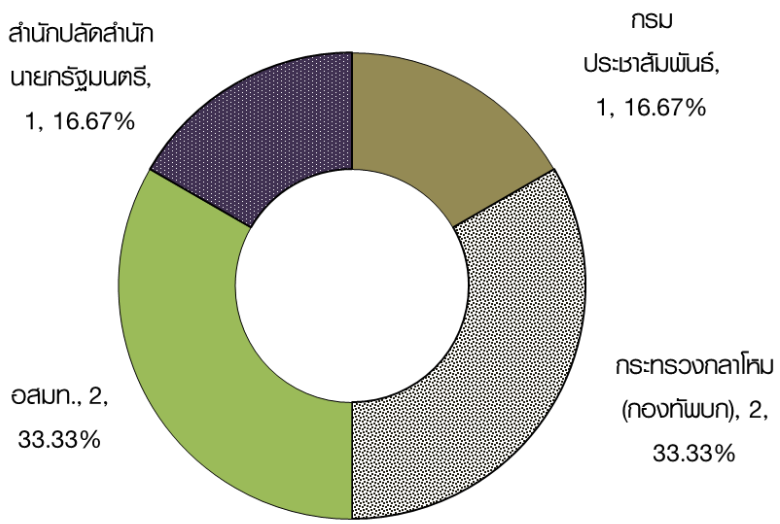

ภาพที่ ๓ การกระจายตัวของสถานีโทรทัศน์ภาคพื้นดินตามการครอบครองคลื่นขององค์กรภาครัฐก่อนมีแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑

๓. การถือครองคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียง

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ประเทศไทยมีสถานีวิทยุกระจายเสียง (คลื่นหลัก) จำนวน ๕๒๕ สถานี ซึ่ง***ทั้งหมดอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจประมาณ ๒๐ แห่ง*** หน่วยงานดังกล่าวประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงทั้งในรูปแบบที่มีการบริหารจัดการเอง และรูปแบบการให้สัญญาสัมปทานกับบริษัทเอกชน โดยแบ่งออกเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟเอ็มจำนวน ๓๑๔ สถานี และสถานีวิทยุกระจายเสียงระบบเอเอ็มจำนวน ๒๑๑ สถานี

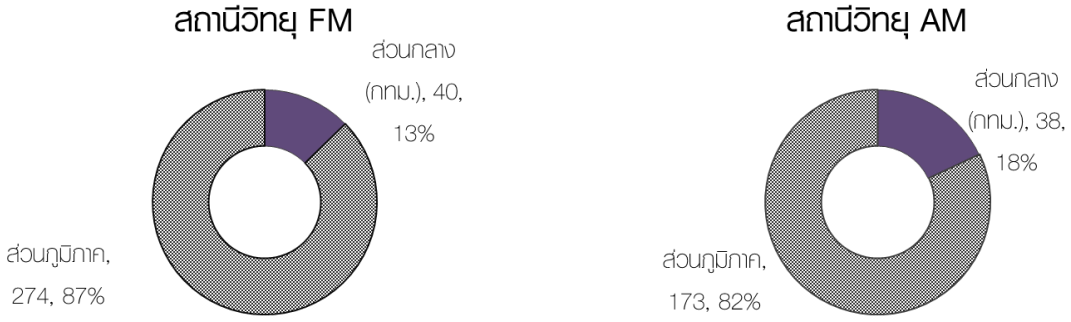

ภาพที่ ๔ จำนวนสถานีวิทยุ FM และ AM ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในปี ๒๕๕๔

เมื่อพิจารณาสัดส่วนการถือครองคลื่นวิทยุของหน่วยงานรัฐ พบว่าหน่วยงานด้านความมั่นคงถือครองคลื่นวิทยุรวมกันสูงสุดถึง ๒๔๖ คลื่น คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๔๗ ของคลื่นวิทยุทั้งหมด รองลงมาได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ และ อสมท. ซึ่งถือครองคลื่นวิทยุรวมกัน ๒๑๐ คลื่น คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๐ ของคลื่นวิทยุทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่า***คลื่นวิทยุกว่าร้อยละ ๘๕ ถูกถือครองโดยหน่วยงานของรัฐด้านความมั่นคง กรมประชาสัมพันธ์ และอสมท.***

ตาราง ๑ การกระจายตัวของคลื่นวิทยุในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคขององค์กรภาครัฐ

	หน่วยงานต้นสังกัด	กทม.และปริมณฑล		ส่วนภูมิภาค		รวม
		AM	FM	AM	FM	
๑	สำนักพระราชวัง	๑	๑	-	-	๒
๒	กรมประชาสัมพันธ์	๕	๖	๕๕	๘๑	๑๔๗
๓	อสมท.	๒	๗	-	๕๔	๖๓
๔	สนง.ปลัดกระทรวงกลาโหม	๑	๑	๑	-	๓
๕	กองบัญชาการทหารสูงสุด	๑	๒	๖	๕	๑๔
๖	กองทัพบก	๑๒	๑๒	๖๖	๓๗	๑๒๗
๗	กองทัพเรือ	๑	๓	๖	๑๑	๒๑
๘	กองทัพอากาศ	๓	๑	๑๕	๑๗	๓๖
๙	สนง.ตำรวจแห่งชาติ	๒	๑	๕	๓๖	๔๔
๑๐	กระทรวงต่างประเทศ	๑	-	-	-	๑
๑๑	กระทรวงเกษตรฯ	๑	-	-	-	๑
๑๒	กระทรวงศึกษาฯ	๑	๒	-	-	๓
๑๓	ทบวงมหาวิทยาลัย	๒	๑	๓	๖	๑๒
๑๔	กสทช.	๒	๒	๔	๔	๑๒
๑๕	กรมอุตุนิยมวิทยา	๑	-	๐	๕	๖
๑๖	กรมประมง	-	-	๑	๓	๔
๑๗	กรมขนส่งทางน้ำฯ	-	-	-	๑	๑
๑๘	กทม.	๑	-	-	-	๑
๑๙	สนง.เลขาฯสภาผู้แทนฯ	๑	๑	-	๑๔	๑๖
๒๐	เคลื่อนที่เฉพาะกิจกองทัพบก	-	-	๑๑	๐	๑๑
รวม		**๓๘**	**๔๐**	**๑๗๓**	**๒๗๔**	**๕๒๕**

ที่มา: สำนักงานกสทช. (๒๕๕๕)

นอกจากนี้ในช่วงก่อนปีพ.ศ.๒๕๕๕ ยังมีผู้ครอบครองคลื่นและใช้คลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงอีกกลุ่มหนึ่งประกอบกิจการประเภทวิทยุชุมชน โดยอาศัยช่วงของคลื่นที่ว่างมาใช้ประกอบกิจการนับแต่ปีพ.ศ.๒๕๔๐ เป็นต้นมา โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีสถานีวิทยุชุมชนที่ได้รับสิทธิ

ออกอากาศในลักษณะชั่วคราวจาก กทช. รวม ๖,๕๙๙ สถานี โดย**ประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนสถานีวิทยุชุมชนทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง**

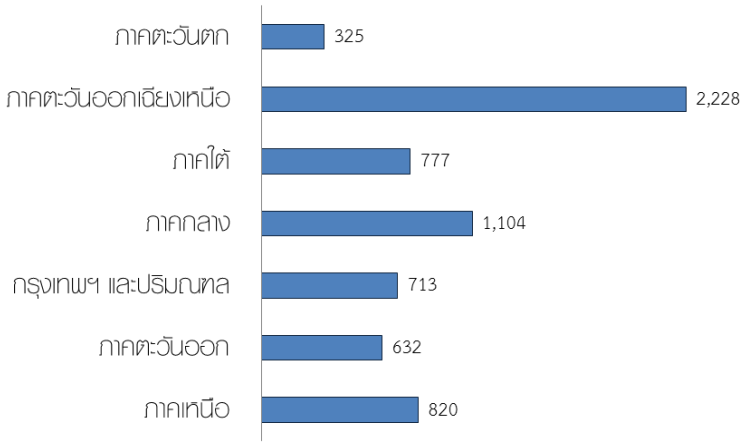

ภาพที่ ๕ จำนวนสถานีวิทยุที่ได้รับสิทธิออกอากาศในลักษณะชั่วคราว
แบ่งตามภูมิภาค ณ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

๒.๒ กลุ่มผู้ฟังและผู้บริโภค

๑. การเข้าถึงสื่อ

ในช่วงก่อนเริ่มแผนกิจการโทรทัศน์เป็นกิจการที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด (ร้อยละ ๙๘ ของประชากรทั้งหมด) รองลงมาคือกิจการวิทยุกระจายเสียง (ร้อยละ ๖๒ ของประชากรทั้งหมด) กิจการสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต ตามลำดับ ***กิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงจึงนับเป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน*** (กสทช. ๒๕๕๔)

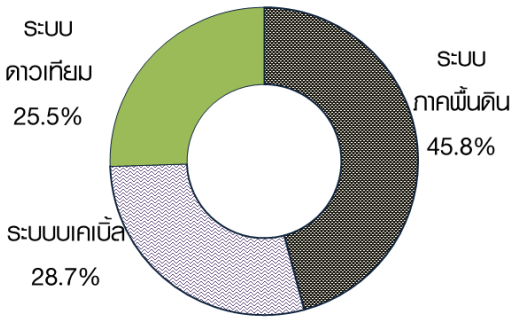

ภาพที่ ๖ สัดส่วนการรับชมโทรทัศน์ผ่านระบบต่างๆของประชาชนไทยในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔

ครัวเรือนในประเทศไทยสามารถรับชมโทรทัศน์ในประเทศไทยได้ผ่าน ๓ ช่องทางคือ (๑) ผ่านระบบภาคพื้นดิน (Terrestrial Television) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าฟรีทีวี (Free TV) คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๘ ของครัวเรือนทั้งหมด (๒) ผ่านระบบเคเบิ้ล (Cable Television) คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗ ของครัวเรือนทั้งหมด และ (๓) ผ่านระบบดาวเทียม (Satellite Television) คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๕ ของครัวเรือนทั้งหมด จึงกล่าวได้ว่าโทรทัศน์ภาคพื้นดินหรือฟรีทีวียังคงเป็นระบบหลักที่ประชาชนเลือกใช้ในการรับชม แต่หากพิจารณาการออกอากาศในเชิงเทคนิคจะเห็นได้ว่า ***ผู้ชมโทรทัศน์ในกิจการไม่ใช้คลื่นความถี่ (เคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียม) มีสัดส่วนการรับชมมากกว่าโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ในการออกอากาศ ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนเห็นว่าการรับชมรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวีมีความคมชัดของภาพในทุกช่องรายการมากกว่าการรับชมผ่านเสาอากาศในระบบภาคพื้นดิน***ที่มีอาการบดบังสัญญาณมากขึ้นและมีการปรับปรุงหรือขยายโครงข่ายส่งสัญญาณน้อยมากเนื่องจากผู้ประกอบกิจการโครงข่ายเล็งเห็นว่ากิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินของประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนผ่านระบบการออกอากาศจากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิตอล

ครัวเรือนในประเทศไทยมีแนวโน้มรับสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ผ่านเสาอากาศในระบบภาคพื้นดินลดลงอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลการรับสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ของครัวเรือนถึงปีพ.ศ. ๒๕๕๕ พบว่าแนวโน้มสัดส่วนครัวเรือนที่รับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านเสาอากาศ (ระบบภาคพื้นดิน) ลดลงจากร้อยละ ๘๖ ในปี พ.ศ.๒๕๕๐ เหลือเพียงร้อยละ ๓๖ ในปี พ.ศ.๒๕๕๕ ในขณะที่สัดส่วนครัวเรือนที่รับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านระบบดาวเทียมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๓ เป็นร้อยละ ๔๕ ในช่วงเวลาเดียวกันจนเป็นช่องทางหลักที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้ในการรับสัญญาณวิทยุโทรทัศน์มากที่สุด การปรับตัวของครัวเรือนในช่วงดังกล่าวจึงเป็นโอกาสทางธุรกิจของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมและกิจการที่เกี่ยวเนื่อง เช่น ตัวแทนขายกล่องและจานรับสัญญาณดาวเทียม ผู้ผลิตเนื้อหารายการ เป็นต้น แต่ก็***เป็นข้อจำกัดที่สำคัญในของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์แบบภาคพื้นดินระบบดิจิตอลในเวลาต่อมา เนื่องจากครัวเรือนอาจไม่เห็นถึงความจำเป็นต้องเปลี่ยนไปใช้ระบบการรับส่งสัญญาณดังกล่าวเพราะตนสามารถรับสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆผ่านดาวเทียมได้ชัดเจนอยู่แล้ว***

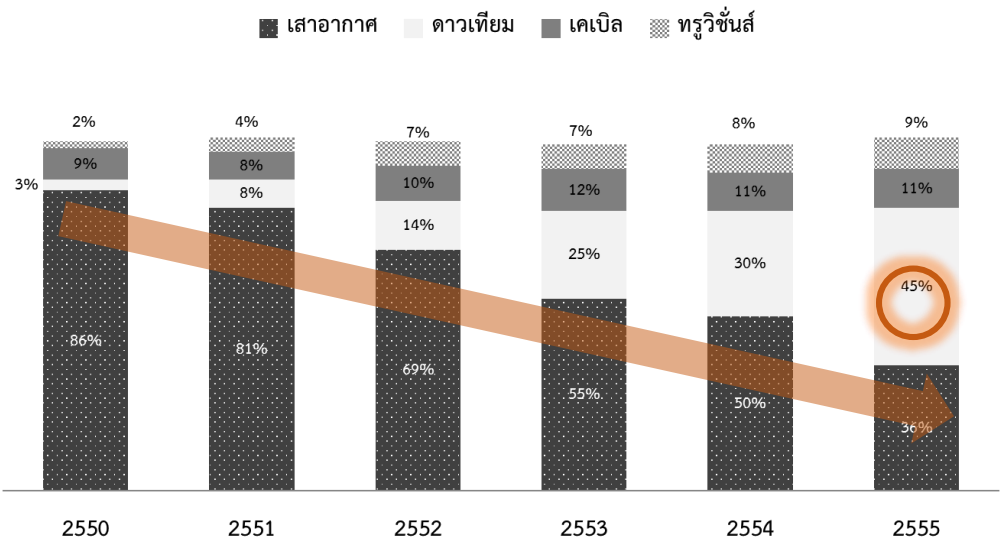

ภาพที่ ๗ สัดส่วนการรับชมโทรทัศน์ผ่านระบบต่างๆของประชาชนไทยระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๕

ที่มา: ข้อมูลจาก AGB Nielsen Media Research อ้างถึงในพิรงรอง รามสูต (๒๕๕๖)

ในส่วนของกิจการวิทยุกระจายเสียงนั้น ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงคลื่นวิทยุได้เป็นจำนวนมากทั้งสถานีวิทยุ FM สถานีวิทยุ AM และสถานีวิทยุชุมชนซึ่งออกอากาศในระบบ FM ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๔๐ แม้ว่า***การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของสถานีวิทยุชุมชนจะทำให้ประชาชนผู้รับฟังมีทางเลือกในการรับฟังสถานีวิทยุเพิ่มขึ้น แต่ก็มีผลกระทบให้การเข้าถึงคลื่นวิทยุ FM คลื่นเดิมด้อยลงไปมาก*** เนื่องจากปัญหาการรบกวนคลื่นวิทยุจากสถานีวิทยุชุมชนที่มีจำนวนมากในขณะที่ช่องความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงมีจำกัดและการที่สถานีวิทยุชุมชนบางแห่งออกอากาศด้วยกำลังส่งที่สูงครอบคลุมรัศมีการออกอากาศในวงกว้าง

๒. ความหลากหลาย

ในช่วงก่อนมีแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ประชาชนชาวไทยมีทางเลือกในการรับชมโทรทัศน์ค่อนข้างจำกัดเพียงช่องฟรีทีวี ๖ ช่องเท่านั้น แม้จะมีทางเลือกอื่นเพิ่มเติมจากทั้งช่องรายการในเคเบิ้ลทีวีและช่องรายการทีวีดาวเทียม แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังรับชมช่องฟรีทีวี ๖ ช่องดังกล่าวเป็นหลัก การเป็นสมาชิกเคเบิ้ลทีวีหรือติดตั้งระบบรับสัญญาณจากจานดาวเทียมก็เพียงเพื่อให้สามารถรับชมสัญญาณช่องฟรีทีวีทั้ง ๖ ช่องให้ชัดเจนกว่าเดิมเท่านั้น นอกจากนี้ ***ช่องรายการที่เป็นที่นิยมมากที่สุดคือช่องรายการที่ดำเนินการผ่านสัญญาสัมปทานจากหน่วยงานของรัฐ คือ ช่อง ๓ และช่อง ๗ ซึ่งมีสัดส่วนผู้รับชมรวมกันเกินครึ่งหนึ่งของผู้ชมทั้งประเทศ*** เมื่อรวมสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ ด้วยจะมีสัดส่วนผู้รับชมรวมกันถึงร้อยละ ๗๕ ซึ่งนับว่ามีการกระจุกตัวสูงมากซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญหนึ่งอันเป็นที่มาของการปฏิรูปสื่อในเวลาต่อมา

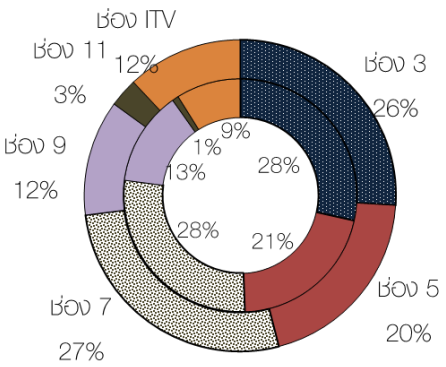

ภาพที่ ๘ สัดส่วนผู้ชมของแต่ละสถานีของปี ๒๕๔๔ (วงใน) และ ๒๕๔๕ (วงนอก)
ที่มา : AcNielsen (๒๕๔๕) อ้างถึงในสมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์ (๒๕๔๗)

การที่ประชาชนมีความนิยมรับชมรายการโทรทัศน์ของช่อง ๓ และช่อง ๗ มากเนื่องจากทั้ง ๒ ช่องดังกล่าวมีสัดส่วนรายการประเภทบันเทิงและโฆษณารวมกันเกือบร้อยละ ๘๐ ในทั้งช่วงวันธรรมดาและวันเสาร์อาทิตย์ สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า***ประชาชนมีทางเลือกในการรับชมประเภทรายการที่จำกัดมาก โดยเนื้อหารายการส่วนใหญ่ที่มีการออกอากาศเป็นรายการบันเทิง***

ตาราง ๒ สัดส่วนรายการจำแนกตามประเภทรายการในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และ พ.ศ. ๒๕๕๕

วันธรรมดา

ช่อง	ข่าว		สาระ		บันเทิง		โฆษณา	
	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๔	๒๕๔๕
๓	๑๔.๔๖	๑๑.๑๕	๑๖.๙๑	๑๙.๗๑	๕๔.๕๖	๕๕.๖๓	๑๔.๘๙	๑๓.๕๑
๕	๑๒.๐๙	๑๒.๙๑	๓๘.๐๒	๓๗.๕๔	๓๖.๓๔	๓๖.๕๓	๑๓.๕๕	๑๓.๐๒
๗	๑๕.๗๐	๑๔.๖๙	๑๔.๖๓	๑๒.๒๑	๕๑.๑๔	๕๔.๗๓	๑๘.๕๔	๑๘.๓๗
๙	๑๕.๔๙	๑๔.๙๕	๔๒.๘๓	๓๙.๔๔	๒๘.๙๑	๓๑.๓๘	๑๒.๗๗	๑๔.๒๔
๑๑	๒๓.๐๔	๒๓.๔๑	๖๗.๖๕	๔๒.๙๔	๙.๓๑	๓๓.๖๔	๐.๐๐	๐.๐๐
ITV	๓๘.๙๖	๓๗.๐๔	๓๖.๓๙	๓๐.๓๑	๑๒.๓๑	๑๑.๖๕	๑๒.๓๕	๒๑.๐๐

วันหยุด

ช่อง	ข่าว		สาระ		บันเทิง		โฆษณา	
	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๔	๒๕๔๕	๒๕๔๔	๒๕๔๕
๓	๔.๙๓	๗.๐๘	๑๕.๘๕	๑๕.๒๗	๖๒.๘๖	๖๔.๖๖	๑๖.๓๗	๑๓.๐๐
๕	๘.๙๕	๘.๘๙	๓๐.๒๕	๒๙.๔๘	๔๖.๔๐	๔๕.๖๐	๑๔.๔๐	๑๖.๐๔
๗	๙.๗๕	๑๐.๗๖	๑๒.๔๕	๙.๗๘	๖๒.๕๗	๖๓.๗๒	๑๒.๒๔	๑๕.๗๕
๙	๓.๒๒	๓.๓๗	๒๙.๑๑	๓๕.๐๕	๕๒.๐๗	๔๖.๔๖	๑๕.๖๑	๑๕.๑๓
๑๑	๑๙.๒๐	๒๘.๐๕	๗๗.๐๑	๓๔.๗๘	๓.๘๐	๓๗.๑๘	๐.๐๐	๐.๐๐
ITV	๑๘.๖๗	๒๙.๔๖	๕๕.๙๕	๒๙.๕๖	๑๓.๙๖	๑๓.๒๘	๑๑.๔๕	๒๗.๗๐

หมายเหตุ : ใช้ผังรายการเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๔ และ พ.ศ. ๒๕๕๕
ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์ (๒๕๔๕) อ้างถึงในสมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์ (๒๕๔๗)

อย่างไรก็ตามในช่วงสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๕๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๗ ***ประชาชนจำนวนมากเปลี่ยนมาติดตั้งและรับชมรายการในช่องทีวีดาวเทียมมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากช่องฟรีทีวี ๖ ช่องหลักมีข้อจำกัดในการให้ข้อมูลข่าวสารที่รอบด้านและทันสถานการณ์*** จึงทำให้สัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่รับชมรายการโทรทัศน์ผ่านทีวีดาวเทียมเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๔๕ จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดทางด้านเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์ผ่านช่องรายการที่ฝ่ายรัฐเป็นเจ้าของ และความต้องการแสวงหาข้อมูลที่รอบด้านและทันเหตุการณ์ของประชาชนจากทั้งช่องรายการข่าว เช่น ช่องข่าวของสำนักข่าวเนชั่น และช่องรายการที่อิงกับแนวคิดทางการเมืองใดแนวคิดหนึ่ง เช่น ช่อง ASTV ช่อง PTV (ต่อมาเป็นช่อง D-station, People Channel และ Asia Update ตามลำดับ) เป็นต้น

๓. ความสามารถรู้เท่าทันสื่อ

สื่อวิทยุและโทรทัศน์นับเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสื่อสูงมาก โดยธรรมชาติผู้ส่งสารย่อมต้องพัฒนาสารของตนให้ผู้รับสารมีความเชื่อหรือมีทัศนคติที่คล้อยตามเพื่อผลประโยชน์ของผู้ส่งสารทั้งในเชิงการเมือง การโฆษณาสินค้า การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของตน (เช่น เพลง ยา เป็นต้น) การสร้างเรตติ้ง หรือการทำให้ผู้รับชมมีอารมณ์ร่วมกับรายการเพื่อให้เกิดการรับชมซ้ำ ผ่านการผลิตซ้ำทางความคิด เป็นต้น ผู้รับสื่อจึงอาจตกเป็นเหยื่อของผู้ส่งสารได้ไม่ยากหากขาดวิจารณญาณในการรับฟังหรือรับชมสื่อ

การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทยเริ่มขึ้นในวงแคบเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยเป็นการพัฒนาแบบไม่ต่อเนื่อง จากการสนับสนุนโครงการการรู้เท่าทันสื่อผ่านองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรการศึกษาของประเทศโดยตรง การขับเคลื่อนส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ดำเนินการโดยองค์กรภาคเอกชนและภาคประชาสังคม หน่วยงานภาครัฐ และนักวิชาการ โดยมีสำนักงานสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นหน่วยงานหลักที่ให้การสนับสนุนสถาบันสื่อเพื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา (Foundation for Media Literacy) ในโครงการเสริมสร้างสื่อมวลชนศึกษาเพื่อสุขภาวะ (Media Monitor) และการสร้างองค์ความรู้การรู้เท่าทันสื่อผ่านเว็บไซต์แหล่งเรียนรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแห่งประเทศไทย (Media and Information Literacy Thailand) หรือ www.milthailand.org รวมทั้งสนับสนุนการสร้างกลไกในระดับชาติ คือ การจัดตั้งกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

๔. การได้รับความคุ้มครอง

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ประเทศไทยยังขาดกลไกในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในอุตสาหกรรมสื่ออย่างเป็นระบบทั้งในเชิงรุกเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคของผู้ประกอบกิจการ และในเชิงรับเพื่อเยียวยาและแก้ไขปัญหาให้กับผู้บริโภคที่ได้รับผลกระทบ สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบการและผู้ประกอบวิชาชีพด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในหลายด้านอย่าง

กว้างขวาง อาทิเช่น ความบกพร่องในการส่งสัญญาณของช่องโทรทัศน์ในระบบภาคพื้นดิน ปัญหาคลื่นวิทยุชุมชนรบกวนคลื่นวิทยุหลักจนไม่สามารถรับฟังได้ ปัญหาการไม่ให้บริการอย่างครบถ้วนตามสัญญาหรือการเรียกเก็บค่าบริการที่ไม่เป็นธรรมของผู้ประกอบการเคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียมบางราย การโฆษณาแฝงในเนื้อหารายการ การบิดเบือนข้อมูลหรือการนำเสนอข้อมูลแบบเลือกปฏิบัติ การโฆษณาชวนเชื่อเกินจริงของผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพซึ่งมีผลต่อความปลอดภัยและสุขภาพของผู้รับสื่อ เป็นต้น

๒.๓ โครงสร้างการแข่งขันของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์

๑. แหล่งรายได้ของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์

แหล่งรายได้ที่สำคัญของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ประกอบด้วย ๕ แหล่งคือ (๑) รายได้จากการโฆษณาซึ่งเป็นรายได้หลัก โดยเฉพาะในกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ (๒) รายได้จากการสมัครสมาชิกและค่าสมาชิก ซึ่งเป็นรายได้หลักของกิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ในระบบบอกรับสมาชิก (๓) รายได้จากการขายหรือให้เช่าอุปกรณ์สัญญาณซึ่งเป็นรายได้หลักของกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ในระบบดาวเทียม (๔) รายได้จากการบริจาคซึ่งเป็นแหล่งรายได้ในกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อชุมชน ศาสนา และการเมือง (๕) รายได้จากแหล่งงบประมาณภาครัฐ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้สำคัญในกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์เพื่อสาธารณะของหน่วยงานภาครัฐ

นอกจากรายได้จากการโฆษณาจะเป็นแหล่งรายได้สำคัญของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ในเชิงธุรกิจแล้ว หากพิจารณาเทียบกับมูลค่าตลาดโฆษณารวมของประเทศไทยในปีพ.ศ. ๒๕๕๓ ประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ล้านบาท พบว่าร้อยละ ๖๑ ของมูลค่าตลาดโฆษณาดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายในการโฆษณาผ่านกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ ส่วนกิจการวิทยุกระจายเสียงได้รับค่าใช้จ่ายดังกล่าวในสัดส่วนประมาณร้อยละ ๖ สะท้อนให้เห็นว่ากิจการวิทยุโทรทัศน์ระบบภาคพื้นดินมีอิทธิพลต่อสังคมสูงมากจึงเป็นเหตุให้สินค้าและบริการต่าง ๆยินดีทุ่มเทงบประมาณการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางนี้เป็นสื่อหลักในการประชาสัมพันธ์

กิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยพึ่งพิงรายได้หลักจากเงินค่าโฆษณาจากสินค้าและบริการต่างๆ (ยกเว้นกรณีกิจการประเภทบอกรับสมาชิก) เมื่อพิจารณางบประมาณในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทั้งหมดของประเทศในสื่อต่างๆ จะพบว่า***กิจการวิทยุโทรทัศน์ครองส่วนแบ่งตลาดในการได้รับเงินค่าโฆษณาสูงที่สุดโดยมีส่วนแบ่งรายได้เกินกึ่งหนึ่งของงบประมาณในการโฆษณาทั้งประเทศ*** ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้กิจการโทรทัศน์เป็นกิจการที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงและเป็นที่สนใจของผู้ประกอบการเป็นจำนวนมาก แต่มีข้อจำกัดในด้าน

การเข้าถึงทรัพยากรคลื่นความถี่สำหรับการออกอากาศ ผู้ประกอบกิจการส่วนใหญ่จึงมีโมเดลธุรกิจแบบเป็นผู้รับสัมมปทานช่อง เป็นผู้เช่าช่วงเวลาการออกอากาศ เป็นผู้ร่วมพัฒนารายการ หรือเป็นผู้รับจ้างผลิตรายการ เป็นต้น ***ผลตอบแทนจากการประกอบกิจการจึงตกอยู่กับ ๓ กลุ่มหลัก คือ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของช่องรายการ ธุรกิจเอกชนที่เป็นคู่สัมปทาน และกลุ่มผู้ผลิตรายการ โดยสองกลุ่มแรกได้รับผลตอบแทนจากการผูกขาดสิทธิในการใช้คลื่นความถี่และสิทธิในการบริหารการใช้คลื่นความถี่***

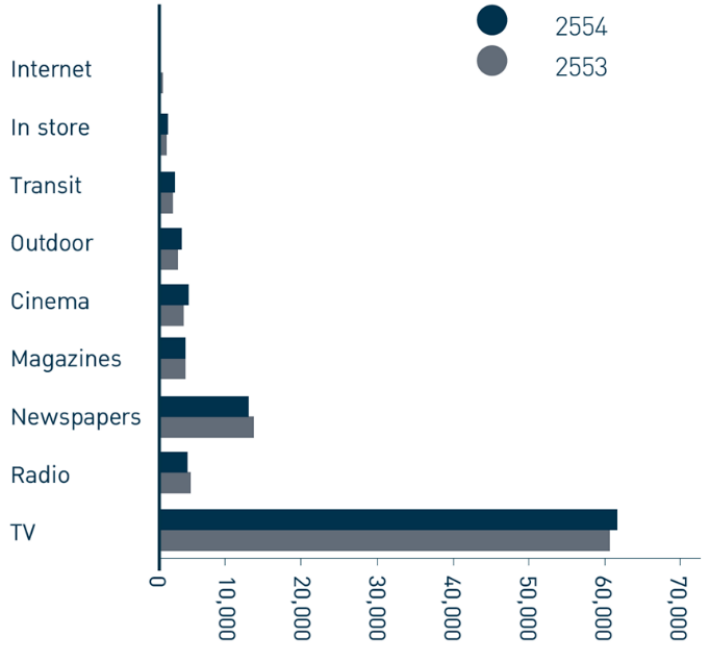

ภาพที่ ๙ ส่วนแบ่งของงบประมาณโฆษณาของทั้งประเทศจำแนกตามสื่อประเภทต่างๆ

ที่มา: รายงานประจำปี บมจ.อสมท. (๒๕๕๔)

๒. กิจการโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบภาคพื้นดิน

กิจการโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบภาคพื้นดิน หรือใช้คลื่นความถี่ แบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ (๑) กิจการโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน ได้แก่ ช่อง ๓ และ ช่อง ๗ ซึ่งดำเนินการภายใต้สัญญาสัมปทานจากองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) และกองทัพบก ตามลำดับ (๒) โทรทัศน์สาธารณะ ได้แก่ ไทยทีวีเสรี หรือ Thai PBS ที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมายเพื่อเป็นโทรทัศน์สาธารณะ (๓) โทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยภาครัฐ ได้แก่ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง ๕ หรือ ททบ.๕ ซึ่งดำเนินการโดยกองทัพบก โมเดิร์นไนน์ทีวี (ช่อง ๙) ซึ่งดำเนินการโดยองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง ๑๑ (สทท.๑๑ หรือ NBT) โดยในกรณีของ ททบ.๕ และโมเดิร์นไนน์ทีวี แม้จะเป็นการบริหารโดยภาครัฐแต่เนื้อหาของรายการส่วนใหญ่เป็นการผลิตและเช่าช่วงเวลาออกอากาศโดยภาคเอกชน (ยกเว้นรายการข่าว) โดย***โครงสร้างดังกล่าวทำให้ไม่มีความเป็นไปได้ที่กิจการโทรทัศน์รายใหม่จะสามารถเข้าสู่ตลาดเนื่องจาก ไม่มีคลื่น***

ความถี่และสัญญาสัมปทานกับหน่วยงานภาครัฐที่ถือครองคลื่นความถี่ และไม่สามารถเข้าถึงบริการโครงข่ายได้เนื่องจากผู้ให้บริการโครงข่ายกับผู้ประกอบกิจการเป็นรายเดียวกัน

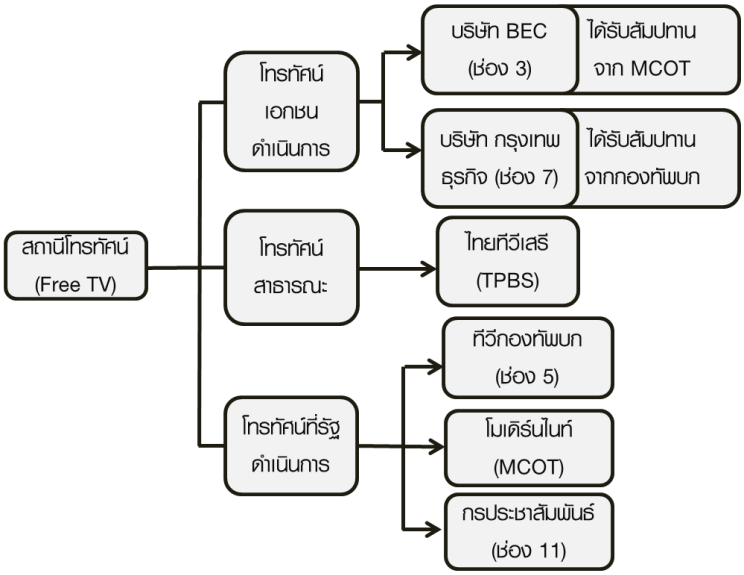

ภาพที่ ๑๐ โครงสร้างกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบภาคพื้นดินในปี พ.ศ. ๒๕๕๔

ในส่วนของโทรทัศน์ที่ดำเนินการโดยเอกชนนั้น สัญญาสัมปทานสุดท้ายที่สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง ๓ ในนามบจ.บางกอกเอ็นเตอร์เทนเม้นต์ได้ทำกับอสมท.จะมีผลสิ้นสุดในวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ และสัญญาสัมปทานฉบับสุดท้ายที่สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง ๗ ในนามบจ.กรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุได้ทำกับสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก จะมีผลสิ้นสุดในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ โดย***สัญญาสัมปทานของทั้งช่อง ๓ และช่อง ๗ ได้จัดทำก่อนการประกาศและบังคับใช้ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปสื่อ กิจการวิทยุโทรทัศน์ และองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่*** สัญญาสัมปทานทั้งสองจึงยังคงได้รับความคุ้มครองถึงในปัจจุบัน

๓. อำนาจเหนือตลาดในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดิน

ในช่วงก่อนการบังคับใช้แผนแม่บทกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ***สถานีโทรทัศน์มีอำนาจต่อรองเหนือผู้ประกอบการอื่น ๆสูงมาก ทั้งในด้านการกำหนดอัตราโฆษณา และเงื่อนไขการผลิตและออกอากาศรายการ*** ซึ่งทำให้สถานีโทรทัศน์หลายแห่งมีอัตราผลประกอบการต่อเงินลงทุนในระดับที่สูงมาก และมีแนวโน้มนำเสนอรายการบันเทิงในสัดส่วนที่สูงแต่มีรายการเพื่อการศึกษาหรือสาระต่างๆลดลง โดยประชาชนหลายกลุ่มเช่น เด็ก ผู้สูงอายุ และผู้ขาดกำลังซื้ออาจเสียโอกาสในการรับชมรายการที่เหมาะสมกับตน ทั้งนี้เพราะการพัฒนารายการโทรทัศน์จะอิงกับระบบเรตติ้งซึ่งตอบสนองการโฆษณาสินค้าให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับชมที่รายการสามารถหาโฆษณาได้ไม่ยาก

๔. การกระจุกตัวของผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์

แม้จะมีกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาพพื้นดินจำนวน ๕ สถานีที่สามารถแสวงหารายได้จากการโฆษณาได้ แต่มูลค่าของค่าใช้จ่ายในการโฆษณากว่าร้อยละ ๖๐ ของมูลค่าตลาดโฆษณาทั้งหมดในกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ เป็นของสถานีรายใหญ่สองช่องที่ดำเนินงานโดยภาคเอกชน สะท้อนถึงการกระจุกตัวของรายได้จากการโฆษณา รวมถึงการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาดของสถานีวิทยุโทรทัศน์ทั้งสองแห่ง

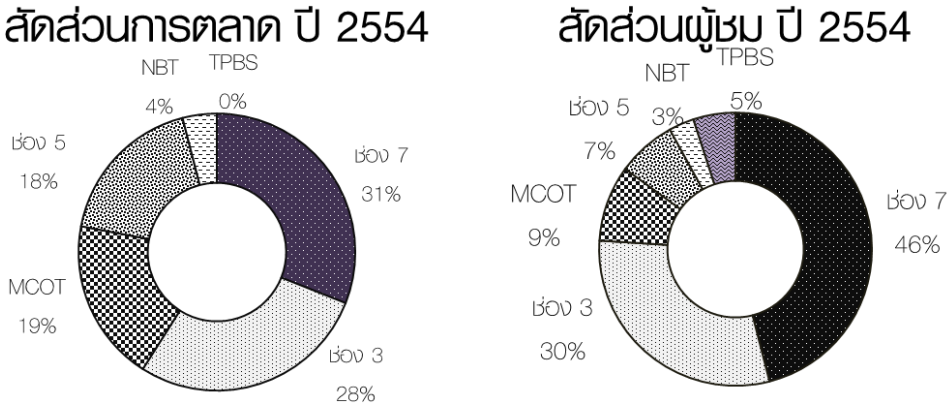

ภาพที่ ๑๑ การกระจุกตัวของส่วนแบ่งตลาดและส่วนแบ่งผู้ชมในกิจการวิทยุโทรทัศน์
ที่มา : อสมท. (๒๕๕๔) รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๔

๕. โทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบเคเบิ้ลและดาวเทียม

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ***กิจการโทรทัศน์ที่ออกอากาศโดยไม่ใช่คลื่นความถี่มีแนวโน้มการเจริญเติบโตค่อนข้างสูงโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนบทและพื้นที่ชานเมือง*** เนื่องจาก (๑) พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่นอกพื้นที่ให้บริการของโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบภาคพื้นดิน ในเขตพื้นที่ดังกล่าวจึงมีคุณภาพสัญญาณในระบบภาคพื้นดินที่ไม่ดี จึงเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ประชาชนเลือกที่จะเป็นสมาชิกหรือติดตั้งจานดาวเทียมเพื่อรับชมโทรทัศน์ที่มีคุณภาพสัญญาณที่ดีกว่า (๒) ช่องรายการของกิจการโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบที่ไม่ใช้คลื่นความถี่มีมากกว่ากิจการโทรทัศน์ที่ออกอากาศในระบบภาคพื้นดิน (๓) ช่องรายการบางช่องในทีวีดาวเทียมหรือเคเบิ้ลทีวีมีกลุ่มผู้ชมที่ต้องการรับชมเป็นจำนวนมาก เช่น ช่องกีฬาหรือช่องภาพยนตร์ในเคเบิลทีวี ช่องทีวีดาวเทียมที่มีเนื้อหาทางการเมืองหรือทางศาสนา เป็นต้น (๔) การเพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการทีวีดาวเทียมและช่องรายการที่ออกอากาศในทีวีดาวเทียมทำให้ผู้รับชมมีทางเลือกมากขึ้นและผู้ประกอบกิจการมีการแข่งขันกันตอบสนองความต้องการของผู้ชมเพิ่มขึ้น โดยในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๕๔ มีจำนวนผู้ประกอบกิจการรวม ๙๕๕ ราย โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาอนุญาตประกอบกิจการ (๔๒๙ ราย) และขั้นตอนการทดลองแพร่ภาพออกอากาศ (๔๑๓ ราย)

๖. อำนาจเหนือตลาดของกิจการโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิก

โครงสร้างของตลาดโทรทัศน์ระบบบอกรับสมาชิกของประเทศไทยประกอบด้วยตลาดสองระดับคือ ตลาดระดับประเทศ และตลาดระดับท้องถิ่น โดย***ในระดับประเทศนั้น มีบริษัทรายใหญ่เป็นผู้ประกอบการเพียงรายเดียว จึงมีอำนาจเหนือตลาด สามารถขึ้นราคาค่าบริการได้หลายครั้ง และสามารถปรับผังรายการที่ลดทางเลือกของผู้บริโภค (กลุ่มที่ซื้อแพ็คเกจราคาต่ำถึงปานกลาง) ส่วนระดับท้องถิ่นมีผู้ประกอบการจำนวนมากแต่มีขนาดเล็ก*** โดยผู้ประกอบการรายย่อยเหล่านี้จะประสบปัญหาในการแข่งขันอย่างเสมอภาคกับผู้ประกอบการในตลาดระดับประเทศหลายประการ เช่น การไม่สามารถวางเครือข่ายเพื่อให้บริการในบางพื้นที่ได้ และการไม่สามารถซื้อรายการที่เป็นที่นิยมจากต่างประเทศได้ เนื่องจากผู้ประกอบการรายใหญ่ได้ซื้อเหมารายการนั้นไว้แล้ว

๗. กิจการวิทยุกระจายเสียง (คลื่นหลัก)

แม้ว่าคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงทั้งหมดจะถูกครอบครองและเป็นเจ้าของโดยหน่วยงานรัฐแต่สถานีวิทยุเอฟเอ็มในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๘๗.๕๐) ดำเนินการโดยกิจการเอกชน ส่วนในเขตภูมิภาคสถานีวิทยุเอฟเอ็มส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๗) ก็ดำเนินการโดยกิจการเอกชนเช่นกัน

ตาราง ๓ ลักษณะการดำเนินงานของสื่อวิทยุ พ.ศ. ๒๕๔๕

ลักษณะการดำเนินงาน	สถานีวิทยุ AM.*		สถานีวิทยุ FM.	
	กรุงเทพ ฯ	ภูมิภาค	กรุงเทพฯ	ภูมิภาค
รัฐดำเนินการเอง	๒๓	N.A.	๕	๙๐
เอกชนดำเนินการ	๑๕	N.A.	๓๕	๑๘๓
รวม (สถานี)	**๓๘**	**๑๗๓**	**๔๐**	**๒๗๓**

หมายเหตุ : *กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการให้บริการวิทยุ AM. ทั้ง ๕๕ สถานีเองทั้งหมด
ที่มา : กรมประชาสัมพันธ์อ้างถึงใน สมเกียรติ ตั้งกิจวนิชย์

๘. ปัญหาในกิจการวิทยุกระจายเสียง

ความไม่เท่าเทียมและเป็นธรรมในการจัดสรรคลื่นความถี่ในอดีตที่ผ่านมาที่เน้นจัดสรรให้กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับความมั่นคงและหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวได้มี***การให้สัมปทานเพื่อการประกอบการในเชิงพาณิชย์ที่อาจจะเป็นการผิดวัตถุประสงค์ในการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่*** นอกจากนี้ในบางพื้นที่มีแนวโน้มการกระจุกตัวที่สูงขึ้นของผู้ประกอบกิจการ เช่น กรุงเทพมหานคร เป็นต้น และยังมีปัญหาที่เกี่ยวกับการขยายตัวเป็นเครือข่ายสถานีวิทยุระดับประเทศของกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่ ***การผนวกกันในแนวดิ่งระหว่างธุรกิจสถานีวิทยุกับธุรกิจบันเทิงโดยเฉพาะค่ายเพลงต่าง ๆ*** ซึ่งทำให้ลดโอกาสในการเข้าสู่ตลาดของผู้ผลิตเพลงที่ไม่ได้ทำธุรกิจวิทยุและเป็นการลดทางเลือกและความหลากหลายสำหรับผู้บริโภค

๙. กิจการวิทยุกระจายเสียงชุมชน

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีผู้แจ้งความประสงค์ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงชุมชนจำนวน ๖,๕๐๔ ราย ลดลงเล็กน้อยจากจำนวน ๖,๕๙๙ แห่งในปีพ.ศ. ๒๕๕๓ โดยภาคที่มีสถานีวิทยุชุมชนมากที่สุดคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ กรุงเทพฯและปริมณฑล ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ตามลำดับ

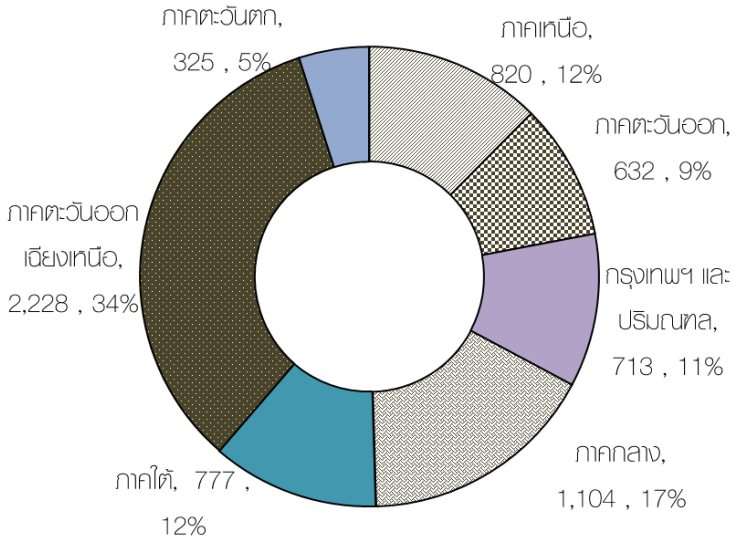

ภาพที่ ๑๒ จำนวนสถานีวิทยุที่ได้รับสิทธิทดลองออกอากาศในลักษณะชั่วคราวแบ่งตามภูมิภาค
(ข้อมูล ณ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๓)
ที่มา : ข้อมูลจาก กสทช. (เดิม กทช.)

อย่างไรก็ดีถึงแม้ประเทศไทยจะมีจำนวนวิทยุชุมชนถึงราว ๗,๐๐๐ สถานีในช่วงหลังปี พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่***สถานีวิทยุชุมชนส่วนใหญ่กลับดำเนินการในรูปแบบสถานีวิทยุธุรกิจหรือสถานีวิทยุซึ่งมีเนื้อหาฝักใฝ่และดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง*** โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๓ สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ (สวชช.) ได้ทำการสำรวจสถานีวิทยุชุมชนและพบว่ามีประมาณ ๒๐๐ สถานีเท่านั้นที่ได้ดำเนินการตามหลักการพื้นฐานของวิทยุชุมชนอย่างแท้จริง (พิรงรอง รามสูตร ๒๕๕๖)

๑๐. เสรีภาพในการประกอบกิจการกระจายเสียง

การที่หน่วยงานภาครัฐมีอำนาจในการถือครองคลื่นความถี่แต่เพียงฝ่ายเดียวโดยปราศจากระยะเวลาที่แน่นอนในการใช้ประโยชน์ในคลื่นความถี่ได้นำมาซึ่งปัญหาในเชิงการแข่งขันและเชิงสังคมหลายประการ ได้แก่ (๑) การผูกขาดการประกอบกิจการกระจายเสียงที่ใช้คลื่นความถี่โดยหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น (๒) การปิดกั้นเสรีภาพในการนำเสนอและแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อ (๓) การจำกัดสิทธิในการรับชมเนื้อหาที่มีความหลากหลายต่อประชาชน (สำนักงาน กสทช. ๒๕๕๕)

๒.๔ การออกใบอนุญาตและการกำกับการประกอบกิจการ

๑. การออกใบอนุญาตประกอบกิจการ

การจัดสรรคลื่นความถี่ที่ถูกกำหนดให้เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นได้มีการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นฉบับแรก โดยกำหนดไว้ในมาตรา ๔๐ ว่า “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยให้มีองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ” อันเป็นที่มาของพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

ในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๔๕ การประกอบ***กิจการวิทยุกระจายเสียง(คลื่นหลัก)และวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินดำเนินการในรูปแบบสืบทอดจากการถือครองในอดีตโดยหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ โดยไม่มีระบบใบอนุญาต*** ***(Licensing)*** เป็นเพียงการทำสัญญาสัมปทาน หรือการรับจ้างผลิตรายการ หรือการแบ่งช่วงเวลามาดำเนินการ ส่วนในกิจการวิทยุโทรทัศน์ มีเพียงสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยพีบีเอสเท่านั้นที่เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ตามพรบ.องค์กรของตน

ส่วนในกรณีเคเบิ้ลทีวีนั้น นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เริ่มมีผู้ประกอบกิจการระดับท้องถิ่นขนาดกลางถึงขนาดเล็กเริ่มต้นให้บริการเคเบิ้ลทีวีผ่านสายเคเบิ้ลที่พาดตามเสาไฟฟ้าไปยังบ้านเรือนของสมาชิก โดยในช่วงแรกผู้ประกอบกิจการต้องได้รับอนุญาตจากกรมประชาสัมพันธ์เพื่อประกอบกิจการ แต่ภายหลังพรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ มีผลบังคับใช้ทางกรมประชาสัมพันธ์ยุติหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการเคเบิ้ลทีวี จึงทำให้เกิด***ช่วงเวลาที่เป็นสูญญากาศของกลไกการกำกับดูแล กิจการเคเบิ้ลทีวีจึงมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง***

กิจการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมมีการเติบโตในช่วงเวลาใกล้เคียงกันจากเทคโนโลยีดาวเทียมถึงผู้รับตามบ้านโดยตรง (Direct to Home: DTH) ถูกนำมาใช้บริการดาวเทียมแพร่ภาพกระจายเสียงโดยตรง (Direct Broadcast Satellite : DBS) ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถรับชมเนื้อหารายการผ่านการรับสัญญาณแพร่กระจายในแบบดิจิตอลด้วยความถี่ย่านไมโครเวฟด้วยจานรับสัญญาณดาวเทียมซึ่งมีขนาดเพียง ๒-๓ ฟุตและอุปกรณ์แปลงสัญญาณ (Decoder) การเพิ่มจำนวนการรับชมทีวีดาวเทียมส่วนหนึ่งเป็นผลจาก (๑) การรับชมโทรทัศน์ภาคพื้นดินผ่านสายอากาศที่ไม่ชัด (๒) ความนิยมในช่องโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมบางช่อง เช่น ASTV DMC TGN เป็นต้น และ (๓) ***พรบ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.๒๕๕๑ อนุญาตให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ***

โทรทัศน์ที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ที่มีการบอกรับสมาชิกหรือเรียกเก็บค่าบริการอื่นสามารถหารายได้จากการโฆษณาได้ไม่เกิน ๖ นาทีต่อชั่วโมง ทำให้มีผู้ประกอบกิจการจำนวนมากจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ดาวเทียมขึ้นเพื่อประกอบกิจการและหารายได้จากการโฆษณาหรือกระทั่งเพื่อนำสินค้าในกิจการของตนมาโฆษณาในช่องโทรทัศน์ดาวเทียมที่ตนได้จัดตั้งขึ้น

ในกรณีของวิทยุชุมชนนั้นภายหลังพรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ มีผลบังคับใช้ ภาคประชาชนได้ตีความว่าประชาชนมีสิทธิในการเข้าถึงและใช้คลื่นความถี่ อันเป็นมูลเหตุเบื้องต้นของการก่อตั้งสถานีวิทยุชุมชนขึ้นในประเทศไทย แต่กระบวนการสรรหาคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) จากคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) ไม่สามารถกระทำให้สำเร็จลุล่วงได้ถึงสองครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และ พ.ศ.๒๕๔๘ โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยว่ากระบวนการสรรหา กสช. ทั้งสองครั้งเป็นโมฆะ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้สถานีวิทยุชุมชนมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าหน่วยงานภายใต้ กทช. คือ กองงานคณะกรรมการกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แห่งชาติ (กกช.) จะสั่งระงับการออกอากาศของวิทยุชุมชนบางแห่งด้วยเหตุผลว่าประชาชนไม่สามารถอ้างสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้เนื่องจากยังไม่มีองค์กรใหม่ทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่และออกใบอนุญาต แต่มติของคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ มีใจความสำคัญว่าการห้ามไม่ให้ประชาชนดำเนินการวิทยุชุมชนอาจเป็นการขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ***การเกิดขึ้นของวิทยุชุมชนในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นการจัดตั้งตามหลักการรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยปราศจากระบบการจัดสรรคลื่นความถี่และการออกใบอนุญาตประกอบกิจการ*** แม้ว่าต่อมาในวันที่ ๑๖ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีจะมีมติให้กรมประชาสัมพันธ์ขึ้นทะเบียนวิทยุชุมชนและกำกับดูแลด้านเนื้อหาและข้อกำหนดทางเทคนิค และอนุญาตให้มีโฆษณาได้ไม่เกิน ๖ นาทีต่อชั่วโมง ซึ่งในปีเดียวกันนั้น***กรมประชาสัมพันธ์ได้ประมาณการว่ามีวิทยุชุมชนประมาณ ๗,๐๐๐ สถานีกระจายเสียงอยู่ทั่วประเทศ***

จากนั้นในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๓ กทช. ได้ร่วมกับคณะอนุกรรมการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ให้ผู้ประกอบกิจการวิทยุชุมชนมาขึ้นทะเบียน และได้มีการออกใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงบริการชุมชนเป็นการชั่วคราว (อายุไม่เกิน ๑ ปี) ให้แก่สถานีวิทยุชุมชนจำนวน ๒ สถานี คือ สถานีวิทยุชุมชนคนแปลงยาว จ.ฉะเชิงเทราและสถานีวิทยุชุมชนคริสเตียนยะลา จ.ยะลา รวมถึงการให้สิทธิทดลองออกอากาศชั่วคราวในระยะเวลา ๓๐๐ วัน (ขยายสิทธิสองครั้ง) แก่สถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กที่เกิดขึ้นมาใหม่อีก ๖,๕๕๙ สถานี

๒. การกำกับการประกอบกิจการ

ในช่วงก่อนมี กสทช. กิจการวิทยุกระจายเสียงคลื่นหลักและกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินของประเทศไทย***มิได้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลแข่งขันระหว่างผู้ประกอบกิจการรายต่าง ๆ มีเพียงการกำกับดูแลการประกอบกิจการโดยหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้ครอบครองคลื่นความถี่นั้น การกำกับดูแลการประกอบกิจการจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขแนบท้ายสัญญาสัมปทานและดุลยพินิจของผู้บริหารหน่วยงานรัฐที่เป็นผู้ครอบครองคลื่นความถี่*** เช่น สำนักนายกรัฐมนตรีกำกับดูแล อสมท. และกรมประชาสัมพันธ์ กองทัพบกกำกับดูแล ททบ.๕ และช่อง ๗ เป็นต้น ในส่วนของการกำกับเนื้อหารายการนั้นได้มีการยกเลิกคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ หรือ กบว. ในปี พ.ศ.๒๕๓๕ (กบว. เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการควบคุมการดำเนินการของสถานีวิทยุและสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย โดยมีอำนาจในการเซ็นเซอร์เนื้อหาและโฆษณาของรายการต่างๆ เป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างประกอบด้วยตัวแทนจากส่วนราชการรวม ๑๖ คน มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ) และมอบอำนาจให้แต่ละสถานีโทรทัศน์ตรวจสอบเนื้อหารายการของตนเอง โดยมีคณะกรรมการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์แห่งชาติ หรือกกช. ซึ่งมีกองงานสนับสนุนอยู่ในกรมประชาสัมพันธ์ทำหน้าที่กำกับดูแลเนื้อหารายการหลังการออกอากาศ

แม้ว่าในช่วง ๖ เดือนแรกหลังจากที่ กสทช. ชุดแรกได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ จะไม่มีการออกใบอนุญาตประกอบกิจการใดๆ เนื่องจากอยู่ในระหว่างการจัดทำแผนแม่บทคลื่นความถี่กิจการวิทยุกระจายเสียง กิจการวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แต่กสทช.ก็มีอำนาจและหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ตามพรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓

บทที่ ๓ แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๓.๑ ความเป็นมา

แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เป็นแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานในช่วงเวลา ๕ ปี (๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) ของสายงานกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) สำนักงาน กสทช. กรอบของแผนแม่บทดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นตามเจตนารมณ์ของ พรบ. การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.๒๕๕๓ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

แผนแม่บทฯมุ่งให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเร่งด่วนในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่มีผลสืบเนื่องมาแต่อดีต โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลไกที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าสู่ระบบการอนุญาตการประกอบกิจการประเภทต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการวางรากฐานในการกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ที่ต้องเริ่มจากการพัฒนากฎเกณฑ์และกลไกการกำกับดูแล การวางรากฐานในการคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ตลอดจนการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีที่จะนำไปสู่การใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ที่มีจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒ กรอบแผนแม่บท

แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์มีหลักการหรือเจตนารมณ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

๑.๑ การพัฒนาและการส่งเสริมการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบกิจการ

มุ่งเน้นการกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ เพื่อป้องกันการผูกขาด หรือลด หรือจำกัดการแข่งขัน รวมถึงป้องกันมิให้มีการครอบงำในลักษณะที่เป็นการจำกัดโอกาส ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยมีเป้าหมายมิให้มีการครองสิทธิข้ามสื่อ รวมถึงมิให้มีการถือครองธุรกิจในกิจการที่เกี่ยวเนื่องกัน และเพิ่มความหลากหลายของข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

๑.๒ การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และการอนุญาตให้ประกอบกิจการ

มุ่งเน้นการบริหารจัดการคลื่นความถี่ที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปราศจากการรบกวน เพื่อให้มีการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่สำหรับการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ครอบคลุมทุกประเภทกิจการ อย่างเสรีและเป็นธรรม และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการใช้คลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ได้อย่างเหมาะสม อนุญาตให้ประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ทั้งที่ใช้คลื่นและไม่ใช้คลื่นความถี่ ครอบคลุมทุกประเภทกิจการอย่างเสรีและเป็นธรรม

๑.๓ การจัดให้ภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่สำหรับกิจการบริการชุมชน

มุ่งส่งเสริมภาคประชาชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตในการใช้คลื่นความถี่ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการชุมชน ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของคลื่นความถี่ในแต่ละพื้นที่ของการอนุญาตประกอบกิจการ ทั้งนี้ โดยสอดคล้องตามแผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ และไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจในการประกอบกิจการบริการชุมชนตลอดจนการสนับสนุนผู้ประกอบกิจการบริการชุมชนให้มีคุณภาพ

๓.๓ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์

วิสัยทัศน์ของแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ คือ ทรัพยากรสื่อสารของชาติได้รับการจัดสรรอย่างโปร่งใส เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพการกำกับดูแลคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมการแข่งขันอย่างเสรีเป็นธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะผู้บริโภคได้รับความคุ้มครอง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายมีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและรู้เท่าทัน เพื่อวางรากฐานไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่มีเอกภาพบนความหลากหลาย

ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว แผนแม่บทฯได้กำหนดพันธกิจดังต่อไปนี้

๑ จัดสรรทรัพยากรในการสื่อสารอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และครอบคลุมในทุกมิติ

๒ กำกับดูแลมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการแข่งขันเสรีเป็นธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

๓ คุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับบริการที่มีคุณภาพ และไม่ถูกเอาเปรียบ

๔ ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่หลากหลายและมีคุณภาพ อย่างเท่าเทียมและรู้เท่าทัน

ภาพที่ ๑๓ สรุปพันธกิจและวิสัยทัศน์ของแผนแม่บทฯ

แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ มีเป้าประสงค์ ดังต่อไปนี้

๑ ประชาชนได้รับประโยชน์จากการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และการอนุญาตประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ถูกต้อง ทั่วถึง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

๒ ผู้บริโภคได้รับบริการและคุ้มครองมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๓ ประชาชนทุกภาคส่วนมีสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายอย่างเท่าเทียม และสามารถใช้คลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ

๔ ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์มีการแข่งขันได้อย่างเสรี ภายใต้กฎกติกาที่เป็นธรรม เนื้อหารายการมีคุณภาพ หลากหลาย เชื่อถือได้ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

๕ ผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบวิชาชีพ ที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพ มีมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบวิชาชีพ (Codes of Conducts)

๖ กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้รับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

จากเป้าประสงค์ข้างต้นสามาถสรุปได้ว่าแผนแม่บทฯมีเป้าหมายให้ภาคีต่าง ๆและอุตสาหกรรมวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทยได้รับประโยชน์หรือมีคุณลักษณะที่สำคัญดังภาพนี้

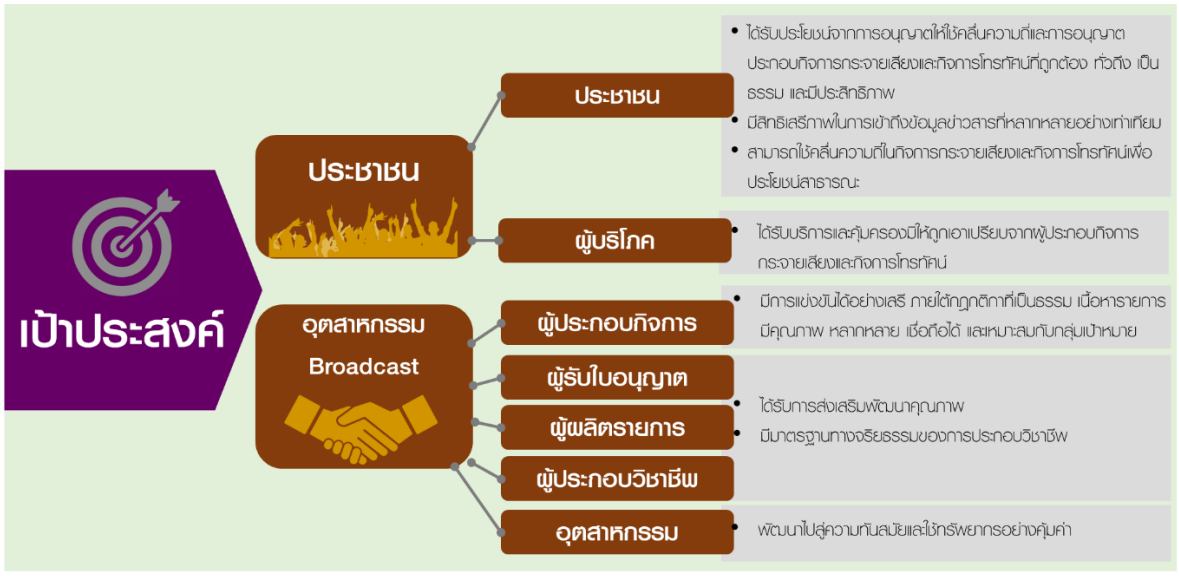

ภาพที่ ๑๔ เป้าประสงค์ของแผนแม่บทฯ

๓.๔ ยุทธศาสตร์ภายใต้แผนแม่บท

ภายใต้วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ข้างต้น แผนแม่บทฯ ฉบับนี้ได้กำหนดยุทธศาสตร์จำนวน ๗ ข้อ ตามบทบาทหน้าที่ของ กสทช. โดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกับผู้บริโภคหรือประชาชน กิจการโทรทัศน์และกิจการกระจายเสียง และการจัดสรรและใช้ทรัพยากรคลื่นของประเทศ ดังนี้

ภาพที่ ๑๕ ยุทธศาสตร์ ๗ ข้อของแผนแม่บทฯ

ยุทธศาสตร์ที่ ๑

๑ ยุทธศาสตร์การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้ครอบคลุมทุกประเภทกิจการ โดยให้มีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่อย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละพื้นที่ของการอนุญาต

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้การอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์เป็นไปอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของชาติ

๒) เพื่อส่งเสริมการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจ

แนวทาง

๑) กำหนดหลักเกณฑ์รายละเอียดการใช้ประโยชน์คลื่นความถี่ และเหตุแห่งความจำเป็นในการถือครองคลื่นความถี่ ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือบุคคลใดที่ได้รับจัดสรรคลื่นความถี่หรือใช้คลื่นความถี่เพื่อการประกอบกิจการกระจายเสียง หรือกิจการโทรทัศน์ อยู่ในวันที่พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ใช้บังคับ

๒) กำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการให้ผู้ได้รับจัดสรรคลื่นความถี่หรือใช้คลื่นความถี่เพื่อการประกอบกิจการกระจายเสียง หรือกิจการโทรทัศน์ตามข้อ ๑) ให้คืนคลื่นความถี่เพื่อนำไปจัดสรรใหม่หรือปรับปรุงการใช้คลื่นความถี่ตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่

๓) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการแจ้งรายละเอียดและวิธีการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญา ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐ

๔) กำหนดมาตรการชั่วคราวก่อนการออกใบอนุญาตประกอบกิจการ สืบเนื่องจากการปฏิบัติตามบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติ การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

๕) กำหนดลักษณะประเภทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๖) กำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการอนุญาตคลื่นความถี่และการประกอบกิจการในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๗) กำหนดแผนความถี่วิทยุ มาตรฐานและลักษณะอันพึงประสงค์ด้านเทคนิคในการประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์

๘) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้คลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ และไม่แสวงหากำไรในทางธุรกิจในการประกอบกิจการบริการชุมชนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ของคลื่นความถี่ในแต่ละพื้นที่ของการอนุญาตประกอบกิจการ

๙) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้เป็นผู้มีคุณสมบัติในการขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน

๑๐) จัดทำแผนสนับสนุนผู้ประกอบกิจการบริการชุมชน ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ตัวชี้วัด

๑) มีฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ของคลื่นความถี่และความจำเป็นในการใช้คลื่นความถี่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือบุคคลใดที่ได้รับจัดสรรคลื่นความถี่ที่ใช้ในปัจจุบันภายใน ๑ ปี

๒) มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือบุคคลใดที่ได้รับจัดสรรคลื่นความถี่คืนคลื่นความถี่เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ภายใน ๒ ปี

๓) ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ หรือบุคคลใด ที่ได้รับจัดสรรคลื่นความถี่ที่มีความจำเป็นในการใช้และถือครองคลื่นความถี่ ได้รับการพิจารณาเพื่ออนุญาตภายใน ๓ ปี

๔) การอนุญาต สัมปทาน หรือสัญญา ได้รับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายภายใน ๓ ปี

๕) ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ที่ปฏิบัติตามบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มากกว่าร้อยละ ๙๕ เข้าสู่ระบบภายใต้มาตรการชั่วคราวภายใน ๓ ปี

๖) มีหลักเกณฑ์การแบ่งประเภทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภายใน ๑ ปี

๗) สามารถออกใบอนุญาตกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ สำหรับกิจการที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ภายใน ๑ ปี และสำหรับกิจการที่ใช้คลื่นความถี่ภายใน ๓ ปี

๘) มีแผนความถี่วิทยุ มาตรฐานและลักษณะอันพึงประสงค์ด้านเทคนิคสำหรับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๙) มีหลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์คลื่นความถี่ และการส่งเสริมการใช้คลื่นความถี่ในกิจการบริการชุมชนด้านกิจการกระจายเสียง ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ในแต่ละพื้นที่ ของการอนุญาตประกอบกิจการภายใน ๒ ปี

๑๐) มีหลักเกณฑ์การให้ใช้ประโยชน์คลื่นความถี่และการส่งเสริมการเข้าใช้คลื่นความถี่ในกิจการบริการชุมชนด้านกิจการโทรทัศน์ ในสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒๐ ในแต่ละพื้นที่ของการอนุญาตประกอบกิจการภายใน ๓ ปี

๑๑) มีหลักเกณฑ์การส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้ได้รับอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชน

๑๒) มีแผนสนับสนุนด้านกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะสำหรับผู้ประกอบกิจการบริการชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒

๒ ยุทธศาสตร์การกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

การกำกับดูแลการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้เป็นประโยชน์ในมิติเชิงเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง มีการใช้คลื่นความถี่และเครื่องวิทยุคมนาคมอย่างถูกต้องและปราศจากการรบกวน รวมถึงมีการแข่งขันเสรีภายใต้กติกาที่โปร่งใสและเป็นธรรม

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อกำกับดูแลการประกอบกิจการในด้านเนื้อหา ให้มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและความหลากหลาย
๒) เพื่อกำกับดูแลโฆษณามิให้ละเมิดสิทธิและเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค
๓) เพื่อกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่และเครื่องวิทยุคมนาคมให้ถูกต้องตามกฎหมาย มิให้เกิดการรบกวนซึ่งกันและกัน
๔) เพื่อกำกับดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเสรี ตลาดมีประสิทธิภาพ ภายใต้กฎกติกาที่โปร่งใส และเป็นธรรม
๕) เพื่อให้มีมาตรการรองรับอย่างมีประสิทธิภาพกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

แนวทาง

๑) กำหนดหลักเกณฑ์และกติกาในการกำกับดูแลการประกอบกิจการด้านเนื้อหา
๒) กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการอนุญาตให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดเวลาให้แก่รายการที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคม หรือรายการสำหรับเด็กและเยาวชน และคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อเด็กและหลักสิทธิมนุษยชน
๓) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้บุคคลอื่นเช่าเวลาดำเนินรายการสำหรับผู้ได้รับใบอนุญาต
๔) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของผู้รับใบอนุญาต ผู้ผลิตรายการ และผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และการควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพกันเองภายใต้มาตรฐานทางจริยธรรม
๕) กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาโฆษณาอันมีลักษณะเป็นการค้ากำไรเกินควรหลอกลวงผู้บริโภค หรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ
๖) สร้างกลไกการป้องกันโดยจัดการให้ความรู้ ทำความเข้าใจแก่ผู้สนใจเกี่ยวกับการใช้คลื่นและเครื่องวิทยุคมนาคมสำหรับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อย่างถูกต้องและปราศจากการรบกวน
๗) ประสานงานคลื่นความถี่เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการรบกวนการใช้คลื่นความถี่
๘) ดำเนินการให้มีกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ
๙) กำหนดมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำอันเป็นการผูกขาดหรือก่อให้เกิดการไม่เป็นธรรมในการแข่งขันในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
๑๐) จัดทำหลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านราคาและอัตราค่าบริการในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้เป็นธรรมต่อผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ
๑๑) จัดทำแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรมระหว่างผู้ประกอบกิจการ
๑๒) กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินกิจการในกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน
๑๓) กำหนดเงื่อนไขการอนุญาตสำหรับผู้ประกอบกิจการให้จัดให้มีระบบรองรับการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

ตัวชี้วัด

๑) มีหลักเกณฑ์กำกับการประกอบกิจการด้านเนื้อหาภายใน ๑ ปี
๒) มีกลไก อุปกรณ์ หรือเครื่องมือการติดตามประเมินผลการกำกับดูแลด้านเนื้อหาภายใน ๒ ปี
๓) มีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการอนุญาตให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดเวลาให้แก่รายการที่มีเนื้อหาสร้างสรรค์สังคม หรือรายการสำหรับเด็กและเยาวชน และคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อเด็กและหลักสิทธิมนุษยชน
๔) มีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้บุคคลอื่นเช่าเวลาดำเนินรายการสำหรับผู้ได้รับใบอนุญาต
๕) มีการรวมกลุ่มเป็นองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่กำกับดูแลกันเองให้เป็นไปตามมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบวิชาชีพ
๖) มีแนวทางปฏิบัติ (Guideline) และกลไกสนับสนุนการกำกับดูแลกันเองของสื่อ
๗) มีหลักเกณฑ์การพิจารณาโฆษณาอันมีลักษณะเป็นการค้ากำไรเกินควรหรือก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ
๘) ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการใช้คลื่นและเครื่องวิทยุคมนาคมเพิ่มขึ้น
๙) มีการประสานงานคลื่นความถี่เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการรบกวนการใช้คลื่นความถี่
๑๐) มีกลไกในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการร้องเรียน การกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
๑๑) มีมาตรการเพื่อป้องกันการกระทำ อันเป็นการผูกขาดหรือก่อให้เกิดการไม่เป็นธรรมในการแข่งขันในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภายใน ๒ ปี
๑๒) มีหลักเกณฑ์การกำกับดูแลด้านราคาและอัตราค่าบริการในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้เป็นธรรมต่อผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะภายใน ๒ ปี
๑๓) มีแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการแข่งขันเสรีอย่างเป็นธรรมภายใน ๒ ปี
๑๔) มีหลักเกณฑ์และกระบวนการสำหรับรองรับการประกอบกิจการในกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน ที่เป็นระบบ และชัดเจน
๑๕) มีเงื่อนไขการอนุญาตสำหรับผู้ประกอบกิจการให้จัดให้มีระบบรองรับการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพในกรณีที่มีภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน

ยุทธศาสตร์ที่ ๓

๓ ยุทธศาสตร์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

การคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน มิให้ถูกละเมิดจากผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในลักษณะที่เป็นเท็จ บิดเบือน อคติ ไม่เป็นธรรม ครอบงำหรือเป็นการเอาเปรียบเพื่อประโยชน์ทางการค้า โดยมุ่งเน้นการสร้างหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิมีกลไกในการรับเรื่องร้องเรียนที่สะดวก มีประสิทธิภาพ มีการแก้ไขเยียวยาปัญหาอย่างรวดเร็วและไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมศักยภาพให้ประชาชนมีความตื่นตัว เข้มแข็ง รู้จักปกป้องตนเอง สามารถเข้าถึง เข้าใจ และใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ผ่านกระบวนการรู้เท่าทันสื่อและการรณรงค์ทางสังคม

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้บริโภคมิให้ถูกละเมิดเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๒) เพื่อให้มีช่องทางการร้องเรียนที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย ได้รับการเยียวยาที่รวดเร็วและเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ

๓) เพื่อให้มีการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายผู้บริโภคที่เข้มแข็ง

แนวทาง

๑) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๒) กำหนดหลักเกณฑ์ กลไก และแนวทางในการคุ้มครองผู้บริโภค

๓) ส่งเสริมให้สมาคมวิชาชีพและผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์มีช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียนและมีกลไกแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนต่างๆ จากผู้บริโภค

๔) จัดให้มีช่องทางการรับเรื่องร้องเรียนและกลไกการระงับข้อพิพาทโดย กสทช.ในลักษณะไตรภาคีที่มีประสิทธิภาพ เข้าถึงได้ง่าย และเป็นระบบ

๕) จัดให้มีช่องทางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์ และวิธีการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคของกสทช. ให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงได้ง่าย

๖) สร้างช่องทางการมีส่วนร่วมขององค์กร หน่วยงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคและประชาชนในการพัฒนามาตรการทางสังคม

๗) จัดทำแผนงานและโครงการการสนับสนุน ส่งเสริม และคุ้มครองผู้บริโภค ด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนาฯ

๘) ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน สะท้อนความคิดเห็น รณรงค์ทางสังคม และกิจกรรมอื่นๆ ในการปกป้องตนเอง

ตัวชี้วัด

๑) มีคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภายใน ๓ เดือน

๒) มีหลักเกณฑ์การคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการและ ผู้ประกอบวิชาชีพภายใน ๑ ปี

๓) มีกลไกการรับเรื่องร้องเรียน โดยผู้ประกอบวิชาชีพหรือผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ

๔) มีระบบการรับเรื่องร้องเรียนและแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนแบบเบ็ดเสร็จในจุดเดียว (One-stop-service) ภายใน ๑ ปี

๕) เรื่องร้องเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ได้รับการแก้ไขตามกระบวนการ

๖) มีการรวมกลุ่มและจัดกิจกรรมเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

๗) มีเครือข่ายผู้บริโภคด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ขึ้นในทุกภูมิภาค

๘) มีหลักเกณฑ์การรับเรื่องร้องเรียนภายใน ๖ เดือน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔

๔ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร

การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารมุ่งเน้นให้เกิดการเข้าถึงหรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงและ เสมอภาค เพื่อไม่ให้ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดขวาง หรือแทรกแซง การเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็น หรือเป็นการขัดขวางสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย

๒) เพื่อส่งเสริมให้คนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส สามารถเข้าถึง รับรู้ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป

๓) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนและสื่อมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

๔) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเพิ่มความสามารถของประชาชนในการรู้เท่าทันสื่อ

แนวทาง

๑) จัดทำแผนสนับสนุนให้ประชาชนได้รับบริการด้านกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์อย่างทั่วถึง ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

๒) กำหนดลักษณะการควบรวม การครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่นซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

๓) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์จัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของคนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส ในการเข้าถึง รับรู้ และใช้ประโยชน์ได้อย่างเสมอภาคเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

๔) จัดทำ แผนงานส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

๕) กำหนดเงื่อนไขการอนุญาตมิให้ผู้รับใบอนุญาตจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ร่วมรายการ ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

๖) จัดทำแผนงานโครงการเพื่อพัฒนาและเพิ่มความสามารถของประชาชนในการรู้เท่าทันสื่อตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ตัวชี้วัด

๑) มีแผนสนับสนุนให้ประชาชนได้รับบริการด้านกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์อย่างทั่วถึงภายใน ๑ ปี

๒) การครอบคลุมพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่สื่อสามารถเข้าถึงได้มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๙๙ ภายใน ๕ ปี

๓) มีหลักเกณฑ์กำหนดลักษณะการควบรวม การครองสิทธิข้ามสื่อ หรือการครอบงำกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นความถี่ ระหว่างสื่อมวลชนด้วยกันเองหรือโดยบุคคลอื่น ซึ่งจะมีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน

๔) มีจำนวนผู้ประกอบกิจการที่ได้จัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของคนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส เพิ่มขึ้นเป็นอย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของผู้รับใบอนุญาตที่ประกอบกิจการ

๕) มีแผนงานส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

๖) มีเงื่อนไขการอนุญาตที่กำหนดมิให้ผู้รับใบอนุญาตจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้ร่วมรายการ

๗) มีแผนงานโครงการเพื่อพัฒนาและเพิ่มความสามารถของประชาชนในการรู้เท่าทันสื่อภายในระยะเวลา ๑ ปี

ยุทธศาสตร์ที่ ๕

๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการประกอบกิจการ

มุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์อันประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพบุคลากร รายการ และผู้ประกอบกิจการ เพื่อให้ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ ฯ พ.ศ. ๒๕๕๓

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ให้ประกอบวิชาชีพอย่างมีความรับผิดชอบและคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ
๒) เพื่อพัฒนาคุณภาพรายการในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์
๓) เพื่อพัฒนาคุณภาพการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

แนวทาง

๑) จัดทำแผนส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ
๒) จัดให้มีการประเมินคุณภาพรายการ โดยพิจารณาถึงประโยชน์ต่อสังคมและศีลธรรมอันดีของประชาชน
๓) พิจารณาให้การสนับสนุนรายการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือสมควรส่งเสริมให้มีการผลิตรายการ โดยขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ
๔) จัดให้มีการประเมินประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ของการประกอบกิจการ
๕) พิจารณาให้การสนับสนุนการประกอบกิจการที่ปฏิบัติตามมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส โดยขอรับเงินอุดหนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ
๖) ส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

ตัวชี้วัด

๑) มีแผนส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ภายใน ๑ ปี
๒) มีรายงานผลการประเมินคุณภาพรายการ เพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพรายการ อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง
๓) มีมาตรการสนับสนุนรายการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือสมควรส่งเสริมให้มีการผลิตรายการ
๔) มีรายงานผลการประเมินประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ของการประกอบกิจการอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง
๕) มีมาตรการสนับสนุนการประกอบกิจการที่ปฏิบัติตามมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ คนสูงอายุ และคนด้อยโอกาส
๖) มีแผนงานส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมของการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

ยุทธศาสตร์ที่ ๖

๖ ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนผ่านไปสู่การรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล

มุ่งเปลี่ยนการรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ไปสู่การรับส่งสัญญาณในระบบดิจิตอล เพื่อให้การใช้คลื่นความถี่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามเจตนารมณ์มาตรา ๒๗(๕) และภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบ ตามมาตรา ๔๙ และมาตรา ๘๕ แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ โดยการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลการส่งเสริมการใช้โครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายร่วมกัน การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนสามารถรับสัญญาณวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ระบบดิจิตอลได้อย่างทั่วถึง และการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้การใช้คลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถจัดให้ภาคประชาชนได้ใช้คลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ตามที่กฎหมายกำหนด

๒) เพื่อให้ประชาชนสามารถรับสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ระบบดิจิตอลได้อย่างทั่วถึง ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของภาคประชาชนที่ได้รับการจัดสรรการใช้คลื่นความถี่อย่างสมดุล เป็นธรรม

แนวทาง

๑) อนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล โดยสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ เป็นไปตามหลักกติกาสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ

๒) ส่งเสริมการใช้โครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายร่วมกันในการประกอบกิจการเพื่อให้สามารถขยายโครงข่ายวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) กำหนดมาตรการส่งเสริมและแผนสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาด้านกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนสามารถรับสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลได้อย่างทั่วถึง ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ

ตัวชี้วัด

๑) มีนโยบายและแผนการเปลี่ยนระบบการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์เป็นระบบดิจิตอลภายใน ๑ ปี และแผนการเปลี่ยนระบบการรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงเป็นระบบดิจิตอล ภายใน ๒ ปี

๒) มีหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่สำหรับการประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลภายใน ๒ ปี และหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่สำหรับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงในระบบดิจิตอลภายใน ๓ ปี

๓) มีการเริ่มรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลภายใน ๔ ปี

๔) มีหลักเกณฑ์การใช้โครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายร่วมกัน ในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภายใน ๒ ปี

๕) มีฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายของผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ภายใน ๒ ปี เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้โครงสร้างพื้นฐานและโครงข่ายร่วมกัน

๖) มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการผลิตอุปกรณ์รับสัญญาณวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลภายใน ๓ ปี

๗) มีแผนสื่อสารประชาสัมพันธ์และประสานงาน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

๘) มีมาตรการส่งเสริมสนับสนุนอุปกรณ์รับสัญญาณวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลสำหรับผู้มีรายได้น้อยภายใน ๓ ปี

๙) มีจำนวนครัวเรือนในเมืองใหญ่ที่สามารถรับสัญญาณวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ภายใน ๕ ปี

ยุทธศาสตร์ที่ ๗

๗ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการเพื่อไปสู่องค์กรกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

มุ่งเน้นกลไกการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลบุคลากร มีความเป็นมืออาชีพ และองค์กรเป็นที่ยอมรับของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อให้มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ องค์กรได้รับการวางรากฐานการพัฒนาในด้านที่เกี่ยวข้องอย่างสมดุล ยั่งยืน ภายใต้หลักธรรมาภิบาล

๒) เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรมุ่งสู่ความเป็นมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

๓) เพื่อให้มีข้อมูลความคืบหน้าการดำเนินการตามแผนแม่บทและข้อมูลปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น (ถ้ามี) เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาต่อไป

แนวทาง

๑) นำเครื่องมือในการบริหารจัดการสมัยใหม่มาใช้เพื่อมุ่งสู่ประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ เช่น หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดการความรู้ การบริหารความเสี่ยง เป็นต้น

๒) นำแนวคิดการบริหารที่ให้ความสำคัญกับมิติที่เกี่ยวข้องอย่างสมดุล มาประยุกต์ใช้ด้วย นอกเหนือจากการเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน เช่น การใช้หลัก Balance Scorecard เป็นต้น

๓) บริหารงานภายใต้หลักธรรมาภิบาล ใช้หลักคุณธรรม ความรู้ความสามารถเพื่อนำไปสู่ความเป็นเอกภาพในการทำงาน

๔) จัดให้มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับภารกิจในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์

๕) จัดให้มีการประเมินความสามารถและสมรรถนะ (Competency) ของบุคลากรเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นฐานความถนัดหรือความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ(Career path) ของตน

๖) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรและชุดหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรให้ตอบสนองต่อความต้องการตามภารกิจขององค์กร และศักยภาพในสายอาชีพ (Career path) ของบุคลากรด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม

๗) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลความคืบหน้า การดำเนินการตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

ตัวชี้วัด

๑) มีการนำเครื่องมือการบริหารจัดการสมัยใหม่ รวมถึงการนำแนวคิดการบริหารที่ให้ความสำคัญกับมิติหลัก ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม

๒) มีการจัดให้มีการประเมินความคิดเห็นของบุคลากร โดยผลการประเมินไม่ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

๓) มีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติภารกิจในกิจการ กระจายเสียงและโทรทัศน์อย่างเพียงพอ

๔) มีระบบฐานข้อมูลสำหรับแผนพัฒนาบุคลากรโดยตำแหน่งภายใน ๑ ปี

๕) มีระบบฐานข้อมูลสำหรับแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (Individual development plan) ภายใน ๒ ปี

๖) มีจำนวนหลักสูตรที่เข้าข่ายให้บุคลากรแต่ละคนสมควรเข้าร่วมตามแผนพัฒนาไม่น้อยกว่า ๓ รายการ ต่อคนต่อปี

๗) มีผลการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรที่มีต่อเนื้อหาการฝึกอบรมและ/หรือการสัมมนา โดยเฉลี่ยแต่ละหลักสูตรไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๕

๘) มีผลการประเมินการปฏิบัติงานประจำปีของบุคลากรโดยเฉลี่ยเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นตลอดอายุของแผน

๙) มีรายงานการติดตามและประเมินผลความคืบหน้าการดำเนินการตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๑๐) มีรายงานสภาพการณ์ความเปลี่ยนแปลงของสื่อ ผลจากการปฏิบัติตามแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์

๓.๕ กลไกการขับเคลื่อนแผนแม่บทฯ

โครงสร้างองค์กรสายงานกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์

สายงานกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ เป็นสายงานของสำนักงาน กสทช. หน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำกับดูแลกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย มีคณะกรรมการบริหาร (Executive Boards) คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (กสท.) จำนวน ๕ ท่าน และมีส่วนงานภายในของสำนักงาน กสทช. จำนวน ๑๖ สำนัก รับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ด้านต่างๆ ตามระเบียบคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยการแบ่งส่วนงานภายในของสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๗ นอกจากนี้ยังมีคณะอนุกรรมการด้านต่างๆ ทำหน้าที่กลั่นกรองและพิจารณางานเฉพาะด้านต่างๆ อีกจำนวนหนึ่ง ดังนี้

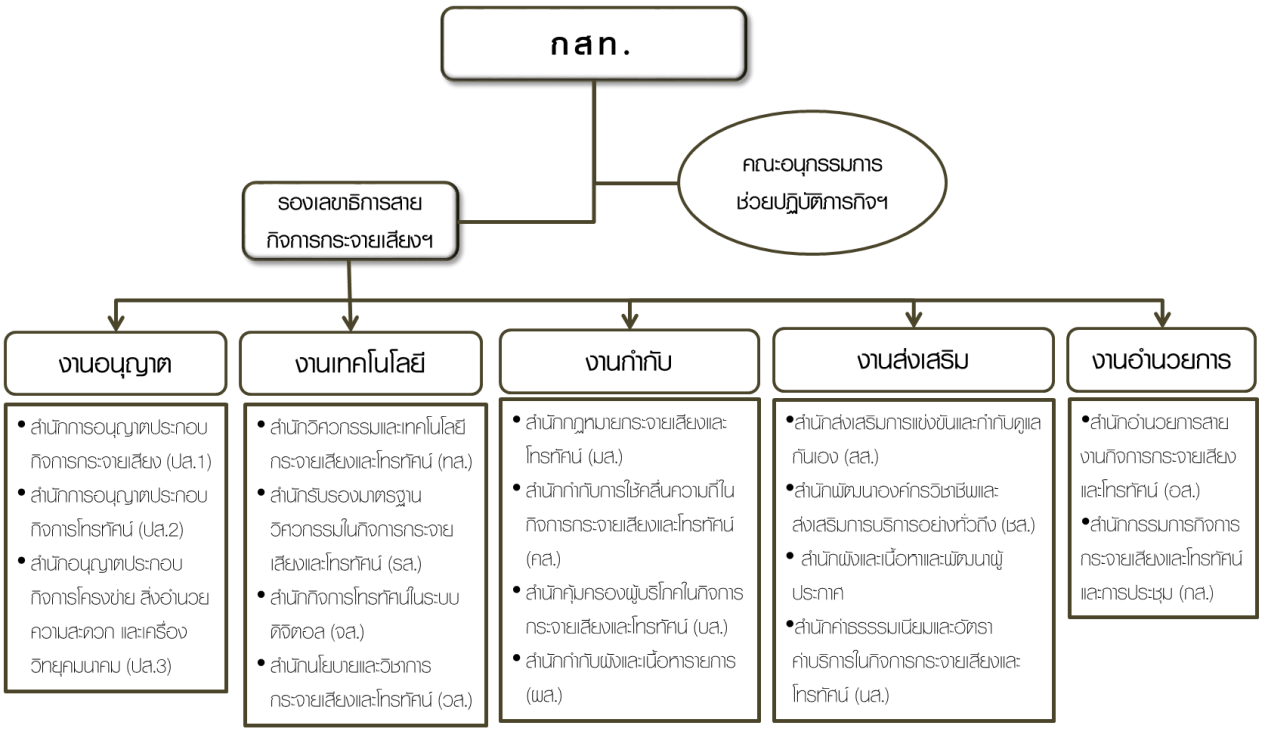

ภาพที่ ๑๖ โครงสร้างองค์กรสายงานกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ สำนักงาน กสทช.

บทที่ ๔ สภาพการณ์ของสื่อหลังมีแผนแม่บทฯ ๔ ปี

๔.๑ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั่วไปในรอบ ๔ ปี

ในรอบ ๔ ปี หลังการประกาศใช้แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ ๑ มีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกหลายเหตุการณ์ ซึ่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายของแผนแม่บทฯ ซึ่งปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่

๑. การรัฐประหาร

ภายใต้สถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองที่มีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง พ.ศ.๒๕๕๗ (ก่อนรัฐประหาร) กสทช. ได้ทำหน้าที่กำกับดูแลเพื่อป้องกันการใช้สื่อเป็นเครื่องมือทางการเมือง โดยได้เปิดศูนย์ตรวจสอบเนื้อหาวิทยุและโทรทัศน์ที่ผิดกฎหมาย โฆษณาเกินจริง และเฝ้าระวังรายการที่มีเนื้อหาละเมิดกฎหมายอาญามาตรา ๑๑๒ ในเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๕๗ ต่อมาสถานการณ์ที่ตึงเครียดและยากต่อการหาทางออกได้นำไปสู่การออกกฎอัยการศึกในวันที่ ๒๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ และการปฏิวัติรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๗ โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคสช. จากนั้นในวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ทำหน้าที่แทนสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา และ สนช. มีมติเลือกพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีโดยได้รับการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีในวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ และได้มีการแต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ขึ้นในวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ เพื่อทำหน้าที่จัดทำข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ การรัฐประหารดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการดังนี้

(๑) ***การระงับการออกอากาศช่องโทรทัศน์ดาวเทียมและวิทยุชุมชน*** ตามคำสั่งที่ ๖ และ ๗/๒๕๕๗ โดยส่วนใหญ่เป็นช่องโทรทัศน์ที่ซึ่งแผยแพร่รายการที่มีเนื้อหาการเมืองของคู่ขัดแย้งทางการเมือง และสถานีวิทยุชุมชนที่ไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งที่ผ่านมา กสทช.ไม่สามารถดำเนินการระงับการออกอากาศได้เนื่องจากข้อจำกัดในการดำเนินคดีและบุคลากรในพื้นที่ จากนั้นในเดือน สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๗ คสช.ได้อนุญาตให้ ๗ ช่องรายการเปิดทำการได้ภายใต้ชื่อใหม่และต้องทำบันทึกข้อตกลงกับ กสทช. (อ่านกรอบ ทีวีการเมืองก่อนและหลังรัฐประหาร ๒๕๕๗)

ทีวีการเมืองก่อนและหลังรัฐประหาร ๒๕๕๗ โดย : ผศ.ดร.พิรงรอง รามสูต รณะนันทน์

รัฐประหารผ่านมากว่า ๒๐๐ วันแล้ว นอกจากการชุมนุมประท้วงจะหายไปจากท้องถนนในกรุงเทพฯอีก ปรากฏการณ์สำคัญทางสังคมที่เคยมีอิทธิพลต่อการรับรู้ทางการเมืองของประชาชนคนไทยก็ดูเหมือนจะหายไปด้วย นั่นก็คือ ทีวีการเมือง ซึ่งมักออกอากาศผ่านช่องรายการหรือสถานีในระบบโทรทัศน์ดาวเทียม

ถ้ายังจำกันได้ ทีวีการเมืองเริ่มปรากฏเห็นเป็นองค์ประกอบใหม่ทางการเมืองไทยมาตั้งแต่สมัย “ขับไล่ทักษิณ” ในช่วง พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๔๙ ประเดิมด้วยเอเอสทีวีของค่ายผู้จัดการที่ถ่ายทอดการเคลื่อนไหวของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือ “กลุ่มคนเสื้อเหลือง” แบบ reality tv โดยมี สนธิ ลิ้มทองกุล หัวเรือใหญ่ของค่ายผู้จัดการเป็นผู้ขับเคลื่อน ทั้งนี้ การเกิดขึ้นของเอเอสทีวี เป็นผลสืบเนื่องโดยตรงจากการปิดกั้นสื่อในสมัยรัฐบาลทักษิณ สืบเนื่องจากรายการ “เมืองไทยรายสัปดาห์” ของสนธิทางช่อง ๙ อสมท.ถูกถอดรายการกะทันหัน จากการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลทักษิณหนักหน่วง ทำให้ต้องลี้ภัยการเมืองไปออกอากาศผ่านดาวเทียมในที่สุด

ในช่วงต่อมา หลังจากเอเอสทีวีเป็นที่นิยมกว้างขวางโดยเฉพาะในมวลชนคนไม่ปลื้มทักษิณ ทางฟากฝั่งตรงข้ามที่ต้องการพิทักษ์ทักษิณ ก็พยายามใช้ยุทธศาสตร์เดียวกันแก้เกม ด้วยการเปิดทีวีรูปแบบเดียวกันและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในลักษณะที่สนับสนุน พตท.ทักษิณและรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ผ่านสถานีโทรทัศน์ดาวเทียม MV๑ โดยมีผู้ดำเนินรายการคนสำคัญอย่าง สมัคร สุนทรเวช (ผู้ล่วงลับไปแล้ว) วีระ มุสิกพงศ์ จตุพร พรหมพันธุ์ และ ณัฐวุฒิ ไสยเกื้อ เป็นหัวขบวน ซึ่งนอกจากจะออกอากาศผ่านเครือข่ายดาวเทียมไทยคมแล้วก็ยังรับได้ผ่านเครือข่ายเคเบิลทีวีท้องถิ่นด้วย

จากวิธีการนำเสนอเนื้อหาแบบโผงผาง รุนแรง ประกอบกับแนวโน้มการโฆษณาชวนเชื่อและปลุกฝังความเกลียดชังต่อฝ่ายตรงข้ามอย่างชัดเจน สื่อในรูปแบบใหม่นี้จึงถูกสื่อกระแสหลักโดยผู้นำองค์กรวิชาชีพสื่อที่เป็นที่รู้จักกันอย่าง สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ขนานนามว่า “สื่อเทียม” จนเป็นที่มาของวาทกรรม “สื่อแท้ สื่อเทียม” สืบเนื่องต่อมา

จนล่วงเลยมาถึงหลังรัฐประหาร เดือนก.ย. พ.ศ.๒๕๔๙ ทีวีดาวเทียมของกลุ่มที่ไม่ปลื้มรัฐประหารในนาม “ทีวีเพื่อประชาชน” หรือพีทีวี (PTV จาก People’s Television) ซึ่งผลิตโดยทีมงานจากพรรคไทยรักไทยเดิมก็ถือกำเนิดขึ้นแต่ติดขัดไม่สามารถออกอากาศได้ในช่วงแรกเพราะทางคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ขัดขวางไว้ ซึ่งการปิดกั้นการออกอากาศของ PTV เป็นมูลเหตุสำคัญหนึ่งของการรวมตัวกันของกลุ่มที่ต่อต้านรัฐประหาร จนนำไปสู่การจัดตั้งแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ (นปช.)ในที่สุด จะเห็นได้ว่า การพยายามปิดกั้นสื่อในยุคข้อมูลข่าวสารนอกจากจะเป็นความพยายามที่ไร้ผลแล้ว ยังกลับทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงในระยะยาว เพราะ การบีบกดไม่ให้มีเสียง ไม่ให้มีทางออกย่อมนำไปสู่แรงสะท้อนกลับที่รุนแรงกว่า ดังที่เราได้เห็นมาแล้วจากกรณีของการใช้ทีวีการเมืองเป็นตัวขับเคลื่อนและระดมมวลชนในทุกๆ วิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วง ๗-๘ ปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดี การอุบัติขึ้นของทีวีการเมืองทั้งสีเหลืองสีแดงดังที่กล่าวข้างต้น เกิดขึ้นในช่วงแห่งสุญญากาศแห่งการกำกับดูแล กล่าวคือภาควิทยุและโทรทัศน์ของประเทศไทยปราศจากองค์กรกำกับดูแล จึงสามารถเปิดกันได้อย่างไร้ระเบียบ จนกระทั่ง คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. สามารถจัดตั้งขึ้นและเริ่มดำเนินการได้ในเดือนต.ค. พ.ศ.๒๕๕๔ เมื่อมีกสทช.จึงเริ่มมีระบบการให้ใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบกิจการวิทยุและโทรทัศน์

ซึ่งในช่วงที่กสทช.เกิดขึ้นมา ทีวีการเมืองต่างๆ ก็ได้ขยายไปกว้างขวางและแตกไลน์ใหม่ออกไปอีก แม้ทีวีของกลุ่มเสื้อเหลืองและเสื้อแดงจะยังคงมีอยู่ แต่ก็มีทีวีการเมืองดาวเทียมหลายช่องที่ไม่ได้วางตัวเองไว้ตามแนวความขัดแย้งแบบเสื้อสี ตัวอย่างก็เช่น ช่อง ๑๓ สยามไท ภายใต้การนำของ พลเรือเอก บรรณวิทย์ เก่งเรียน ซึ่งโฆษณาว่าเป็นสถานีโทรทัศน์เสียงประชาชน หรือ ช่องทีนิวส์ที่ระบุว่าเป็นสำนักข่าวแต่ก็แสดงถึงพันธกิจที่ชัดเจนในการปกป้อง

สถาบันพระมหากษัตริย์ และที่จะลืมเสียมิได้ก็คือ ช่องบลูสกายที่เป็นกลไกสำคัญของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) โดยบลูสกายเป็นช่องใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นหลังเกิดกสทช.แล้ว

สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ แม้จะมีกสทช. แต่ก็ไม่ได้มีการจัดระเบียบทีวีการเมืองเหล่านี้อย่างจริงจัง การออกอากาศแบบไร้หลักปฏิบัติที่ดี การโฆษณาชวนเชื่อ ไปจนถึงการเผยแพร่ประทุษวาจา (hate speech) ยังคงเกิดขึ้นและทวีความรุนแรงขึ้นตามดีกรีความขัดแย้งในสังคม แม้กสทช.จะเป็นทั้งผู้ให้ใบอนุญาตและผู้กำกับดูแลแต่ก็ปล่อยปละให้มีการออกอากาศที่ห่างไกลจากคำว่า “ประโยชน์สาธารณะ” ดำเนินต่อไป ดังจะเห็นได้ว่าไม่เคยมีทีวีการเมืองช่องใดเลยที่ถูกตักเตือน หรือลงโทษทางปกครองจาก กสทช. จากเนื้อหาที่ออกอากาศ

จนกระทั่ง เมื่อเกิดรัฐประหารครั้งล่าสุด คำสั่งคสช.ที่ ๑๕ ได้นำไปสู่การปิดทีวีการเมืองรวม ๑๔ ช่องรายการ/สถานีซึ่งก็รวมถึงเกือบทุกช่องที่ได้เอ่ยถึงไป และช่องอื่นๆ อีกที่แตกไลน์มาจากขั้วเดียวกันอย่าง ช่องดีเอ็นเอ็น ช่องยูดีดี ช่องเอ็มวี ๕ ช่องเอเชียอัพเดท และช่องพีแอนด์พี ที่เป็นเครือสีแดงทั้งหมด ช่องเอเอสทีวี ช่องบลูสกาย และช่องทีนิวส์เองก็โดนปิดไปด้วย

สถานีและช่องรายการดังกล่าวถูกปิดไปหลายเดือน จนปลายเดือนส.ค. ทางคสช.จึงได้อนุญาตให้ ๗ ช่องรายการ/สถานีเปิดทำการได้ใหม่ โดยทุกช่องต้องเปลี่ยนชื่อ (เพื่อสลายอัตลักษณ์เดิมๆ) และต้องไปทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับกสทช. มีข้อจำกัดด้านการนำเสนอเนื้อหาหลายข้อ ซึ่งรวมถึง การต้องไม่นำเสนอเนื้อหาที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรง ยั่วยุปลุกปั่นให้เกิดความแตกแยก ข่าวสารที่จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ หรือที่ส่อไปในทางหมิ่นประมาทบุคคลอื่น การวิพากษ์ วิจารณ์ คสช.เพื่อทำลายความน่าเชื่อถือ การชักชวนให้ช่องสุมคน เป็นต้น หากฝ่าฝืนก็อาจถูกระงับใบอนุญาตทันที

หลังการทำ MOU แล้ว ทางคสช.ได้มีคณะทำงานติดตามสื่อซึ่งจะคอยส่งบันทึกต่อให้กสทช.หากเห็นว่ามีการละเมิด MOU และในกสทช.เองก็มีทีมมอนิเตอร์ทีวีการเมืองเหล่านี้อยู่เช่นกัน ในปัจจุบัน สถานี/ช่องทีวีการเมืองที่มีการเปลี่ยนนามเสียใหม่ดังปรากฏข้อมูลตามในตารางข้างล่าง ก็ต้องระมัดระวังที่จะไม่ไปละเมิดเงื่อนไขใน MOU เพื่อจะไม่เป็นการตัดอนาคตการออกอากาศของตนเอง และแม้สไตล์การนำเสนอจะไม่สามารถเผ็ดร้อน รุนแรงได้เท่าเดิม แต่ก็ยังปรากฏว่า หลายช่องยังคงถูกผู้กำกับดูแล “เรียกมาคุย” อยู่เนืองๆ เพราะผู้จัดรายการยังคงติดรูปแบบคุยหรือวิพากษ์การเมือง ที่กลอนมักจะพาไปให้เป็นปัญหาตามมาจากการตีความตาม MOU

ถึงจะไม่ได้เห็นด้วยกับแนวทางด้านเนื้อหาของทีวีการเมือง และไม่รู้สึกว่าการมีอยู่ของช่อง/สถานีเหล่านี้จะเป็นผลดีใดๆ ต่อสังคมประชาธิปไตย แต่ก็อดหวั่นใจลึกๆ ไม่ได้ว่า การใช้การปิดกั้นและควบคุมเป็นแนวทางกำกับดูแลหลักจะนำไปสู่ผลลัพธ์อย่างไร เพราะคงไม่มีใครอยากให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอยเป็นวงจรพิษทางการสื่อสารอย่างนี้สืบไป

ที่มา: http://www.bangkokbiznews.com/mobile/view/blog/๖๒๓๒๑๑

(๒) ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับใหม่ ภายหลังจากที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่มีศาสตราจารย์ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญไม่ผ่านความเห็นชอบจากสปช. จึงมีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับถัดมาที่มีนายมีชัย ฤชุพันธ์เป็นประธานคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ ร่างฉบับหลังนี้มีเนื้อหาบางส่วนแตกต่างจากร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกในหลายประเด็น โดยเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน กสทช.ในหลายประการ ได้แก่

- มาตรา ๔๗ วรรคหนึ่ง ระบุว่า “คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ” ซึ่งหลายฝ่ายยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันต่อนัยยะของข้อความว่า “เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติ” ว่าหมายถึงเป็นทรัพยากรสื่อสารของหน่วยงานรัฐหรือไม่
- มาตรา ๔๗ วรรคสอง ระบุว่า “ให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระองค์กรหนึ่งทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่งและกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งหลายฝ่ายยังมีความเข้าใจไม่ตรงกันต่อนัยยะของข้อความว่า “องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ” ว่าหมายถึงองค์กรอิสระดังกรณีของ กสทช.ชุดปัจจุบัน หรือต้องเป็นองค์กรของรัฐบาล

(๓) ความเป็นไปได้ในการขอคืนคลื่นวิทยุกระจายเสียงเพื่อนำมาจัดสรรใหม่

ตามที่พรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ พ.ศ.๒๕๕๓ ได้กำหนดให้ กสทช.ต้องเรียกคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงทั้งหมดกลับมาภายหลังจากที่แผนแม่บทการบริหารความถี่ (พ.ศ. ๒๕๕๕) มีผลบังคับใช้ ซึ่งหมายความว่าส่วนราชการได้รับการจัดสรรคลื่นหรือผู้ใช้คลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงต้องคืนคลื่นความถี่ที่ใช้ภายในวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งความเป็นไปได้ในการได้รับการคืนคลื่นอาจลดลงจากเหตุผลความจำเป็นด้านความมั่นคง การบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ หรือ พรบ.กสทช.ฉบับใหม่ดังจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

๒. พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ฉบับใหม่

สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ได้จัดทำเอกสารวาระปฏิรูปพิเศษชุดที่ ๑๔ เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูปพรบ.องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.๒๕๕๓ พร้อมกับการยกร่างพรบ.ดังกล่าวใหม่ โดยในปัจจุบัน ร่างพรบ.ฉบับดังกล่าวได้ผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ.๒๕๕๙ โดยร่างพรบ.ดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงที่กระทบต่อการทำงานของกสทช.ในหลายประการ อาทิเช่น จำนวนและคุณสมบัติของกสทช. กระบวนการสรรหา กสทช. และประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้ (อ้างอิงจาก วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง ๒๕๕๙)

ข้อกำหนดให้ (ร่างมาตรา ๑๓) แผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ ตารางกำหนดคลื่นความถี่แห่งชาติ แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ แผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม แผนความถี่วิทยุและแผนเลขหมายโทรคมนาคม ต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วย

การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมซึ่ง*อาจได้รับอิทธิพลจากผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแผนระดับชาติ*ในเรื่องดังกล่าว

ร่างมาตรา ๑๙ ได้ให้อำนาจคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน) สามารถวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีปัญหาว่าการดำเนินการของ กสทช. สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมหรือไม่ สะท้อนให้เห็นว่า*กสทช.อาจมีความเป็นอิสระในเชิงนโยบายและเชิงการตัดสินใจลดลง*

ร่างมาตรา ๑๖ กำหนดให้ กสทช. สามารถเรียกคืนคลื่นความถี่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์ไม่คุ้มค่าหรือนำมาใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่ายิ่งขึ้นตามที่กำหนดไว้ในแผนซึ่งจัดทำขึ้นตามมาตรา ๒๗ (๑) โดยที่ กสทช. ต้องกำหนดวิธีการทดแทน ชดใช้ หรือการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับผู้ที่ถูกเรียกคืนคลื่นความถี่ในแต่ละกรณีด้วย โดยในร่างมาตรา ๓๑ ได้แก้ไขวัตถุประสงค์ของกองทุนให้สนับสนุนการชดเชยให้กับผู้ถูกเรียกคืนคลื่นความถี่ *ส่งผลโดยตรงต่อความเป็นไปได้ในการได้รับคลื่นความถี่คืนเพื่อนำมาจัดสรรใหม่ตามเจตนารมณ์ของพรบ.ฉบับปี ๒๕๕๓*

ร่างมาตรา ๑๗ กำหนดเพิ่มเติมว่า กสทช. มีอำนาจในการประสานงานเกี่ยวกับ การบริหารคลื่นความถี่ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ "ยกเว้น" ที่เกี่ยวกับกิจการดาวเทียมเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายและการเจรจาเพื่อให้มีดาวเทียมหรือให้ได้มาซึ่งวงโคจรของดาวเทียม ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการตามกฎหมาย

ร่างมาตรา ๒๕ แก้ไขเพิ่มเติมว่า ในกรณีที่เป็นการประกอบกิจการทางธุรกิจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ การคัดเลือกให้ทำโดยวิธีการประมูลเท่านั้น "แต่หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการประมูลต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ โดยจะคำนึงถึงจำนวนเงินที่เสนอให้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้" ซึ่งข้อความในส่วนท้าย*เปิดโอกาสให้ กสทช.สามารถเพิ่มเกณฑ์อื่นๆเข้ามาใช้ประกอบการจัดสรรใบอนุญาตประเภทธุรกิจผนวกเข้ากับวิธีการประมูลได้ โดยอาจเปิดโอกาสให้หน่วยงานรัฐ (ทั้งในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคม) มีโอกาสได้รับการจัดสรรใบอนุญาตประเภทธุรกิจได้เช่นกัน*

๓. พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

พรบ.ดังกล่าวผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกลไกขับเคลื่อนหลัก มีกสทช. เป็นหน่วยบริหารจัดการคลื่นความถี่ของประเทศ และกสทช.เป็นผู้เสนอแผนแม่บทบริหารคลื่นความถี่และตารางคลื่นความถี่ให้คณะกรรมการชุดดังกล่าวเป็นผู้อนุมัติ ซึ่งทำให้ตีความได้ว่าคณะกรรมการชุดดังกล่าวมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจด้านการใช้คลื่นความถี่สูงกว่า กสทช.

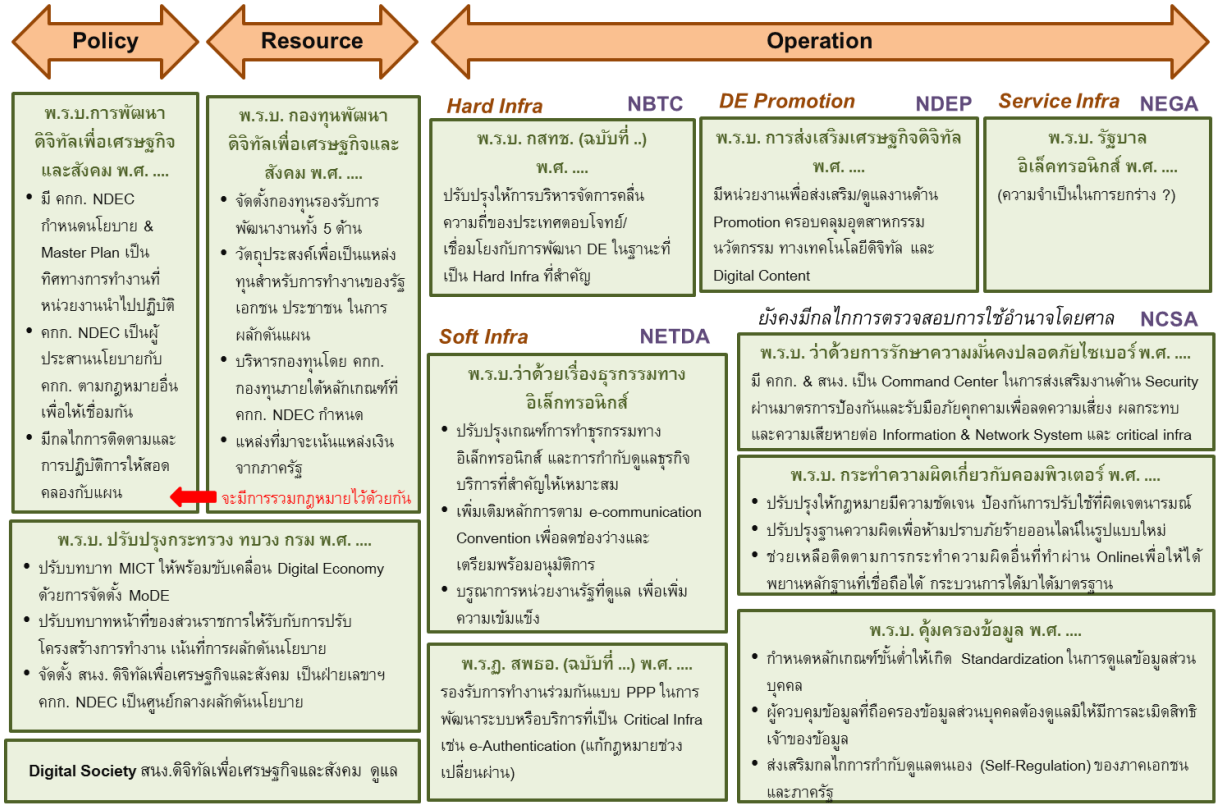

ภาพที่ ๑๗ องค์ประกอบที่สำคัญของชุดร่างพรบ.ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ที่มา : สุรางคณา วายุภาพ (๒๕๕๙)

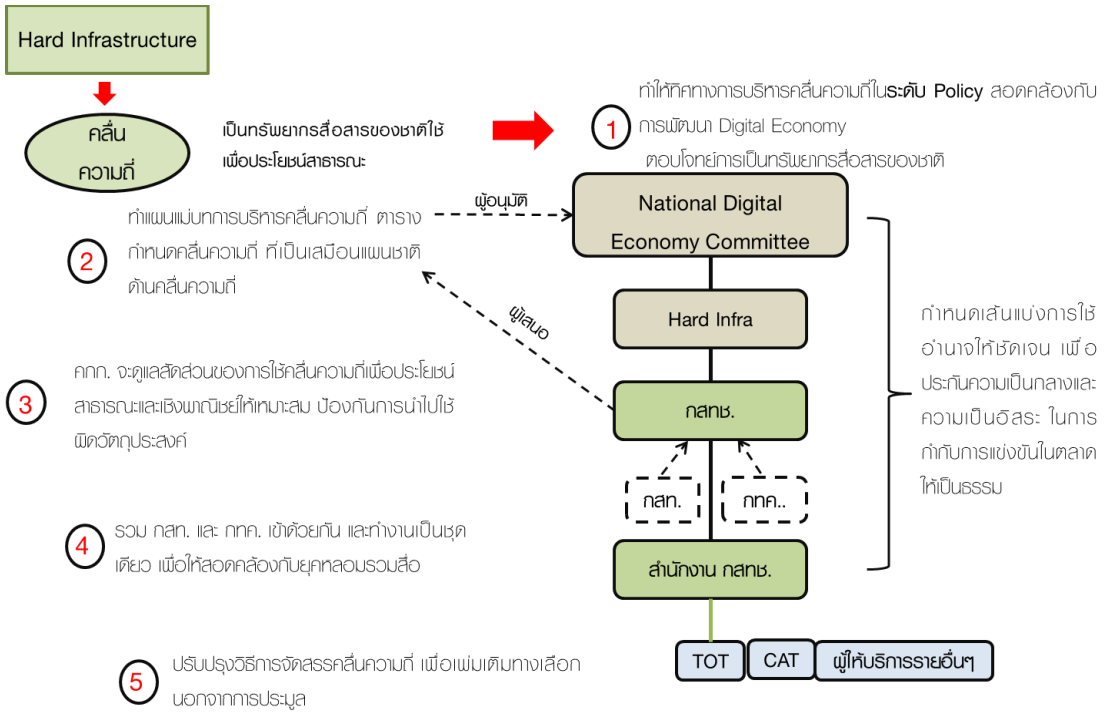

ภาพที่ ๑๘ กลไกการบริหาร จัดสรรคลื่นความถี่ตามร่างพรบ.การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ที่มา : สุรางคณา วายุภาพ (๒๕๕๙)

๔.๒ ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากร

๑. การปรับเปลี่ยนย่านความถี่

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์จากระบบแอนะล็อกไปสู่ระบบดิจิตอล ส่งผลให้มีจำนวนช่องรายการเพิ่มขึ้นจากจำนวนย่านความถี่ที่ใช้เท่าเดิม โดยแถบความถี่ที่ช่องแอนะล็อกใช้สำหรับการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ ๑ ช่อง สามารถนำมาใช้สำหรับการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลได้ ๔ – ๑๐ ช่องรายการ (ขึ้นอยู่กับระดับความคมชัดของช่องดิจิตอล) การรับส่งสัญญาณแบบดิจิตอลจึงทำให้การรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยมีประสิทธิภาพในการใช้คลื่นความถี่สูงขึ้น (ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้มากขึ้น) มีช่องความถี่เหลือ (Digital Dividend) สำหรับใช้ในกิจการประเภทอื่นที่มีความจำเป็นกับสังคม และ*การที่มีช่องรายการเพิ่มขึ้นยังเป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจที่มากขึ้นซึ่งมีผลให้มูลค่าตลาดโฆษณาของกิจการวิทยุโทรทัศน์มีพื้นที่สำหรับการเติบโตได้มากขึ้น*

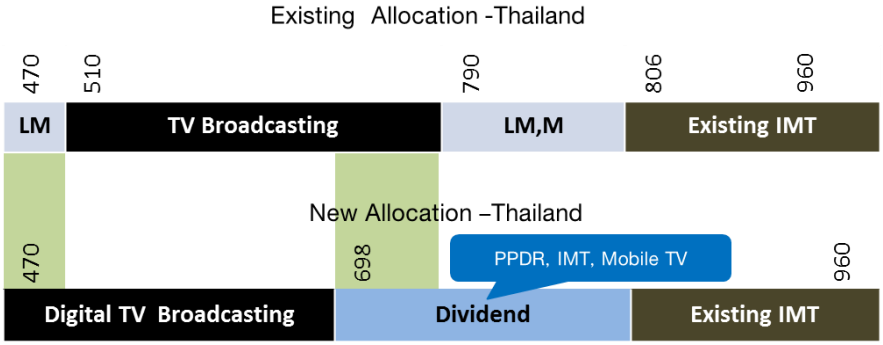

ภาพที่ ๑๙ ย่านความถี่วิทยุที่ใช้ในกิจการโทรทัศน์ก่อนการเปลี่ยนผ่านสู่การรับส่งสัญญาณในระบบดิจิตอลและแนวโน้มในอนาคต

การเปลี่ยนผ่านสู่การรับส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล โดยเปลี่ยนการใช้ช่วงความถี่เป็นช่วง ๔๗๐ – ๖๙๘ MHz ซึ่งมีแถบความถี่ ๒๒๘ MHz จากเดิมที่ได้รับจัดสรรให้ใช้ย่านความถี่ในช่วง ๕๑๐ – ๗๙๐ MHz ซึ่งมีแถบความถี่ ๒๘๐ MHz (ตามมติของกสทช.ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖) ซึ่ง*นอกจากจะมีช่องรายการเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ประเทศมีความถี่วิทยุเหลือเพื่อนำไปใช้ในกิจการที่สำคัญอื่นๆ เช่น บริการเตือนภัย และบริการป้องกันภัยพิบัติ ได้ในอนาคต*

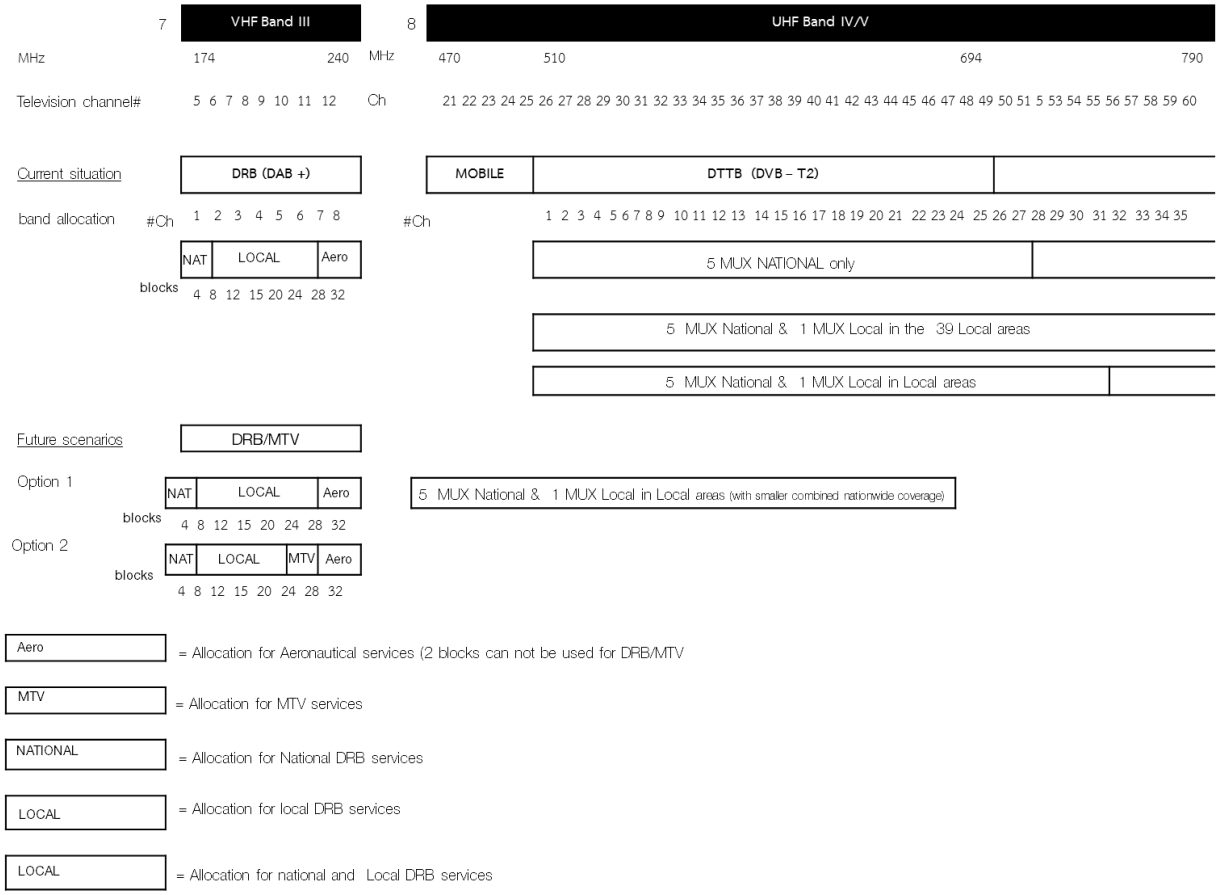

ภาพที่ ๒๐ แนวโน้มการจัดสรรคลื่นความถี่สำหรับวิทยุโทรทัศน์ระบบดิจิตอล

ที่มา : ITU

อย่างไรก็ตามข้อจำกัดที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านสู่การรับส่งสัญญาณในกิจการกระจายเสียงคือ การที่กิจการกระจายเสียงต้องได้รับมอบคลื่นความถี่ย่าน ๔๗๐ – ๕๑๐ MHz จากผู้ครอบครองการใช้งานเดิมในกิจการโทรคมนาคม (มีหน่วยงานที่ใช้คลื่นดังกล่าวประมาณ ๑๐ แห่ง เช่น บมจ. ทีโอที การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การรถไฟแห่งประเทศไทย องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย และกรมสื่อสารทหาร เป็นต้น) ในขณะที่กิจการวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงต้องส่งมอบความถี่ย่าน ๖๙๘ – ๗๙๐ MHz ให้กับกิจการโทรคมนาคม ซึ่งในปัจจุบันย่านความถี่ดังกล่าวยังคงถูกใช้ในการรับส่งสัญญาวิทยุโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกในปัจจุบัน และบางช่องความถี่วิทยุยังคงมีเอกชนเป็นเจ้าของสัญญาสัมปทานกับหน่วยงานรัฐบาล โดย*หากกิจการกิจการวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงส่งมอบคลื่นความถี่ย่าน ๖๙๘ – ๗๙๐ MHz โดยไม่ได้รับคืนคลื่นความถี่ย่าน ๔๗๐ – ๕๑๐ MHz ย่อมทำให้ กสทช. ไม่สามารถเปลี่ยนผ่านระบบการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลได้ครบ ๔๘ ช่อง*

ในการพิจารณาเปรียบเทียบผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างการใช้คลื่นความถี่สำหรับกิจการโทรคมนาคมกับกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ บริษัทที่ปรึกษา Boston Consulting Group (๒๐๑๓) ได้จัดทำรายงานผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจกรณีที่

นำคลื่นย่าน ๗๐๐ MHz ไปใช้ในกิจการโทรคมนาคม ว่าจะทำให้สังคมได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงขึ้นกว่าเดิม ดังกราฟด้านล่างนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นการสะท้อนทิศทางการจัดสรรการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่ โดย*หากพิจารณาในทางผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว กิจการวิทยุโทรทัศน์และกิจการวิทยุกระจายเสียงอาจมีแนวโน้มต้องถูกนำคลื่นไปใช้ในกิจการโทรคมนาคม*

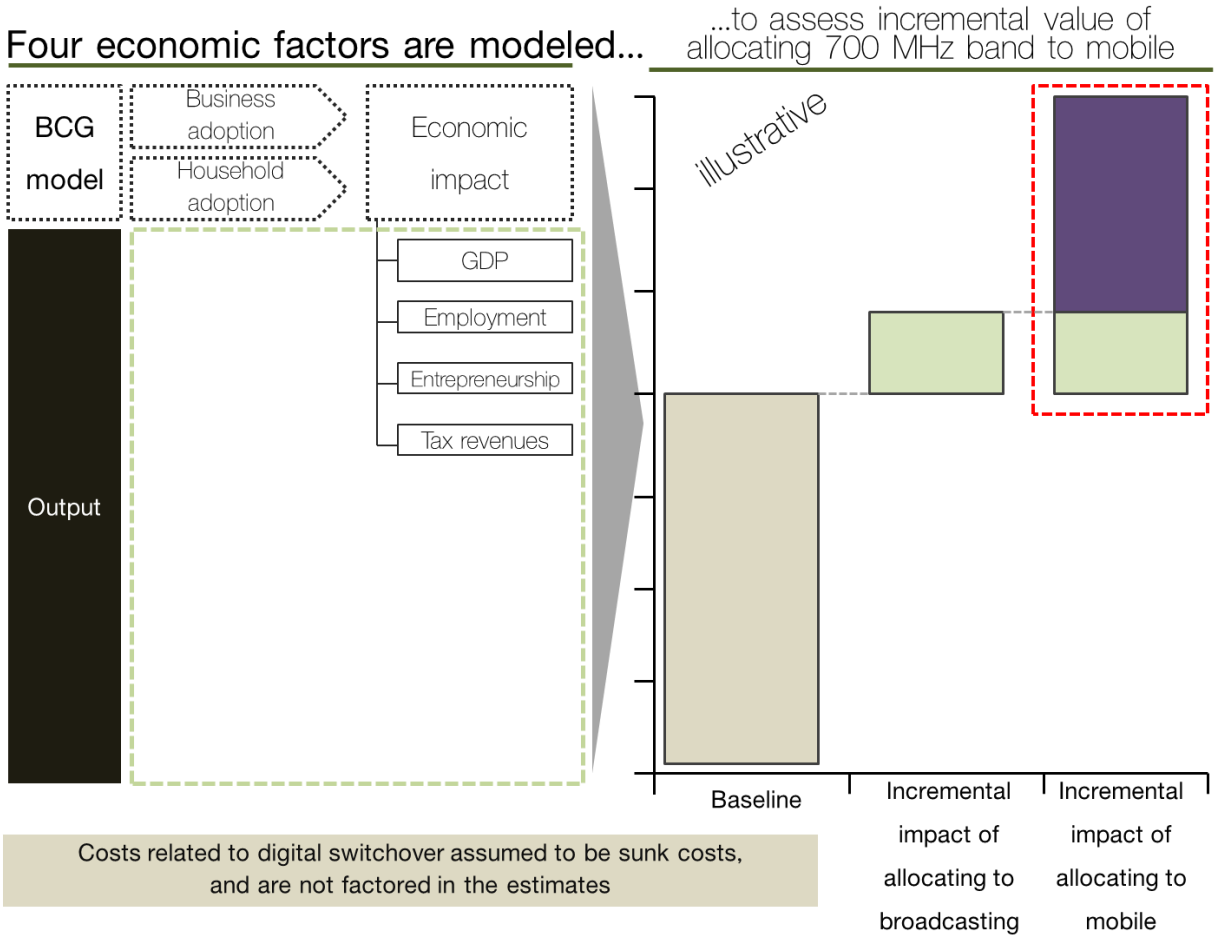

ภาพที่ ๒๑ กรอบการวิเคราะห์ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการนำคลื่นความถี่ย่าน ๗๐๐ MHz มาใช้กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคม

ที่มา : BCG (๒๕๕๘)

๒. การเรียกคืนคลื่นความถี่

ภายหลังการเปลี่ยนผ่านระบบการรับส่งสัญญาณเป็นระบบดิจิตอล กสทช. ได้เห็นชอบแผนการ*ยุติการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกของสถานี* ไทยพีบีเอส ททบ.๕ กรมประชาสัมพันธ์ และโมเดิร์นไนน์ทีวี โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ *ถึงวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๑* ส่วนกรณีช่อง ๗ และช่อง ๓ ซึ่งมีสัญญาสัมปทานสิ้นสุดภายหลังจากกำหนดดังกล่าว

กสทช.ได้มอบหมายให้สำนักงานกสทช.เร่งรัดแผนการยุติการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ในระบบแอนะล็อกของทั้งสองช่องต่อไป

ในส่วนของกิจการวิทยุกระจายเสียงนั้นในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมา *กสทช. ยังไม่ได้มีการรับคืนคลื่นความถี่ใดเลย* ส่งผลให้กสทช.ไม่มีทรัพยากรคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงเพื่อนำมาใช้จัดสรรใหม่ได้ ทั้งในระบบแอนะล็อกและระบบดิจิตอล

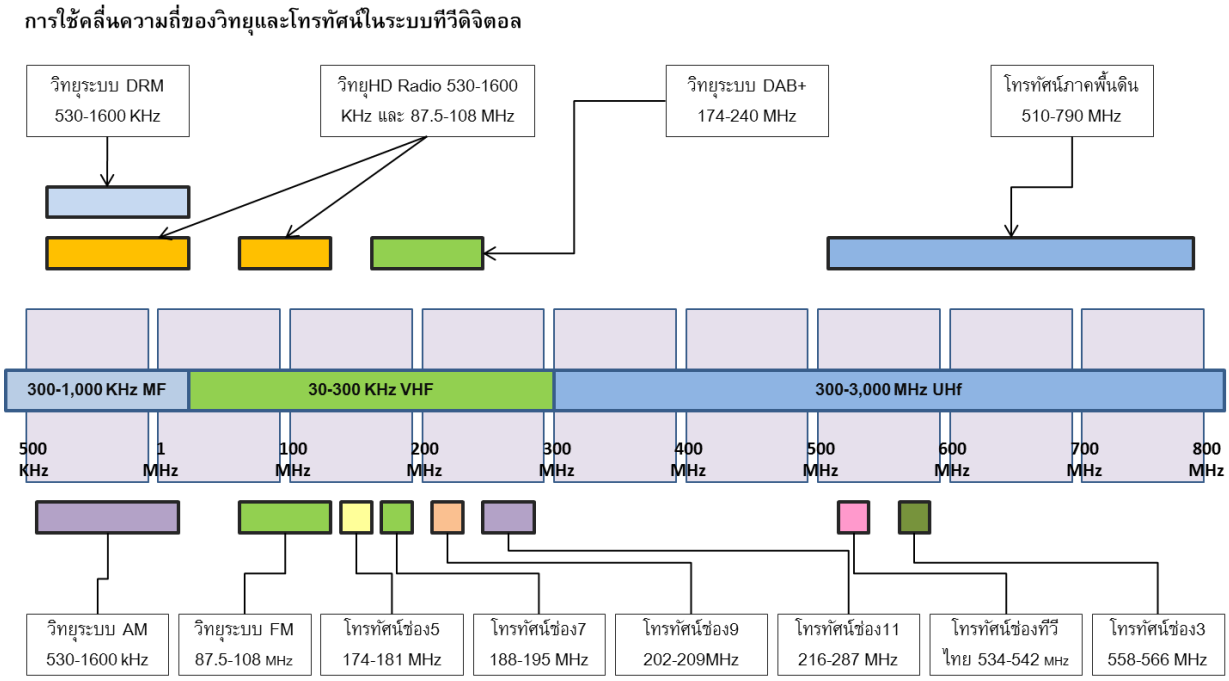

ภาพที่ ๒๒ สภาพและแนวโน้มการใช้คลื่นความถี่ในกิจการกระจายเสียง
จากระบบแอนะล็อกสู่ระบบดิจิตอล
ที่มา : สาโรจน์ แววมณี (๒๕๕๖)

๓. ประสิทธิภาพของการใช้คลื่นความถี่

ระบบสัญญาณดิจิตอลเกิดขึ้นมาจากการนำระบบคอมพิวเตอร์มาพัฒนาใช้ในการช่วยออกอากาศของโทรทัศน์ แล้วจึงได้มีการปรับปรุงโทรทัศน์ให้ใช้ระบบดิจิตอลด้วย ซึ่งในต่างประเทศทั้งในยุโรป แอฟริกา และเอเชีย ได้เริ่มเปลี่ยนมาใช้สัญญาณโทรทัศน์แบบทีวีดิจิตอลแล้วมากกว่า ๓๘ ประเทศ *ซึ่งมีข้อตกลงตามมติที่ประชุมรัฐมนตรีสารสนเทศอาเซียน หรือ AMRI (ASEAN Ministers Responsible for Information) ว่าทุกประเทศจะต้องแพร่ภาพโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิตอลได้ และต้องยุติการออกอากาศระบบแอนะล็อกในช่วงปีพ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๓*

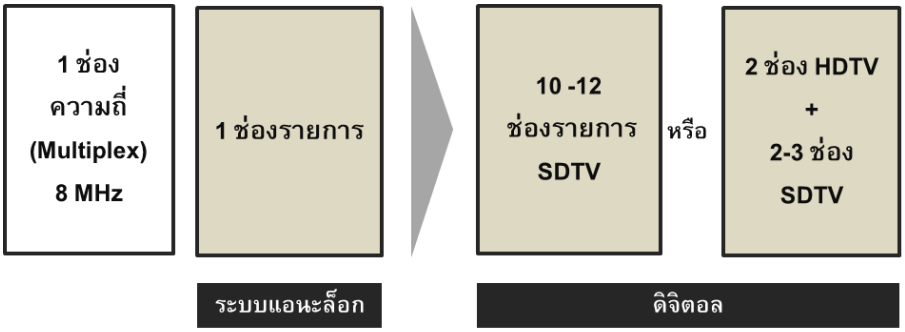

ภาพที่ ๒๓ การใช้ประโยชน์จากช่องความรายการที่ได้เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิตอล

การเปลี่ยนผ่านระบบการรับส่งสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินจากระบบแอนะล็อกเป็นระบบดิจิตอลมีผลให้ทรัพยากรคลื่นความถี่ของประเทศถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีโทรทัศน์ระบบดิจิตอลนั้น จะมีการบีบอัดสัญญาณ (Digital Compression) ทำให้ใน ๑ ช่องความถี่ (๘ MHZ) ตามแบบแอนะล็อกเดิม จะใช้ออกอากาศได้ถึง ๑๐-๑๕ ช่องในระบบดิจิตอลในความคมชัดปกติ นับว่า*เป็นการใช้คลื่นความถี่อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นมาก เมื่อเทียบกับระบบแอนะล็อก อีกทั้งโทรทัศน์ระบบดิจิตอล ยังมีคุณภาพของสัญญาณที่ดีขึ้น ภาพจะคมชัดเสมอ อัตราการถูกรบกวนน้อย ไม่มีคลื่นแทรก หรือการสะท้อน รวมไปถึงการรับชมที่ชัดเจนแม้ขณะอยู่ในพาหนะเคลื่อนที่*ก็ตาม แต่กรณีที่เป็นจุดอับสัญญาณจะไม่สามารถรับภาพใดๆ ได้เลย ซึ่งแตกต่างจากระบบแอนะล็อก ที่จะเกิดภาพหิมะตกหรือภาพทับซ้อนในจุดที่สัญญาณอ่อน (พื้นที่ b ในภาพที่ ๒๒) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของโครงข่ายในกิจการโทรทัศน์ระบบดิจิตอล

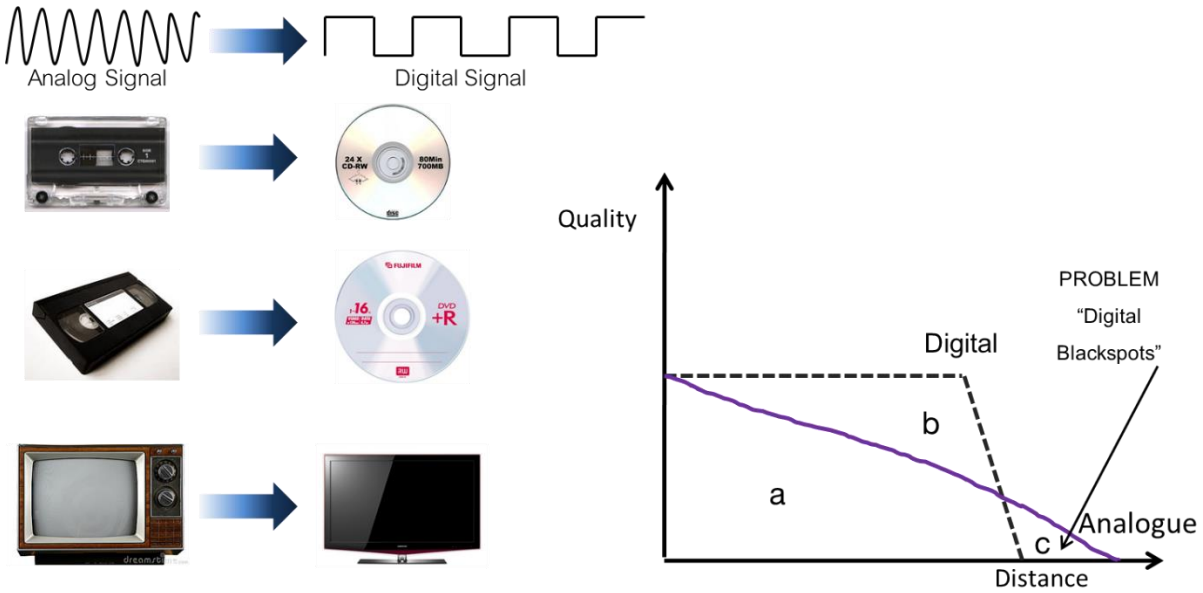

ภาพที่ ๒๔ ภาพเปรียบเทียบระหว่างคลื่น อุปกรณ์
และการแพร่สัญญาณของระบบแอนะล็อกและระบบดิจิตอล

ข้อมูลแบบดิจิตอลสามารถส่งข้อมูลได้มากกว่าแบบเดิม (Multicasting) ซึ่งขณะนี้หลายประเทศได้ทำการพัฒนาระบบการรับส่งสัญญาณดิจิตอลไปอีกระดับแล้ว เช่น โทรทัศน์จอกว้าง (WIDE SCREEN) โทรทัศน์ความคมชัดสูง (HDTV) ในขณะที่ระบบแอนะล็อกไม่สามารถพัฒนาประสิทธิภาพได้

ตาราง ๔ ข้อจำกัดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบแอนะล็อกและข้อดีของระบบดิจิตอล

ข้อจำกัดของโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบแอนะล็อก	ข้อดีของโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิตอล
● การลดทอนคุณภาพสัญญาณเนื่องจากการรบกวน (Noise และ Interference) (พื้นที่ bX ● ปัญหาการเกิดภาพซ้อน (Ghosting effect) เนื่องจากสัญญาณสะท้อนหลายทิศทาง (Multipath Signal) ● ความคับคั่งของช่องสัญญาณ เนื่องจากหนึ่งช่องสัญญาณสามารถถ่ายทอดได้หนึ่งรายการ ● ไม่สามารถรับสัญญาณขณะเคลื่อนที่ได้ ● ความซับซ้อนการส่งสัญญาณด้วยความถี่เดียวกันบนพื้นที่บริเวณกว้าง ● ข้อจำกัดของการส่งข้อมูลและบริการแบบ Interactive	● เพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานคลื่นความถี่และการใช้กำลังส่ง ● ช่องสัญญาณทนทานต่อสัญญาณสะท้อนหลายทิศทางและสัญญาณรบกวน ● มีช่องทางการส่งข้อมูลรวมถึงการเตือนภัยต่าง ๆ ● สามารถให้บริการในลักษณะ interactive ได้ ● รองรับคุณภาพของรายการได้หลายระดับ ● ประสิทธิภาพการบีบอัดภาพและเสียง ● สามารถรับชมรายการได้ขณะเคลื่อนที่ ● รองรับโครงข่ายที่ใช้งานคลื่นความถี่เดียว (Single Frequency Network)

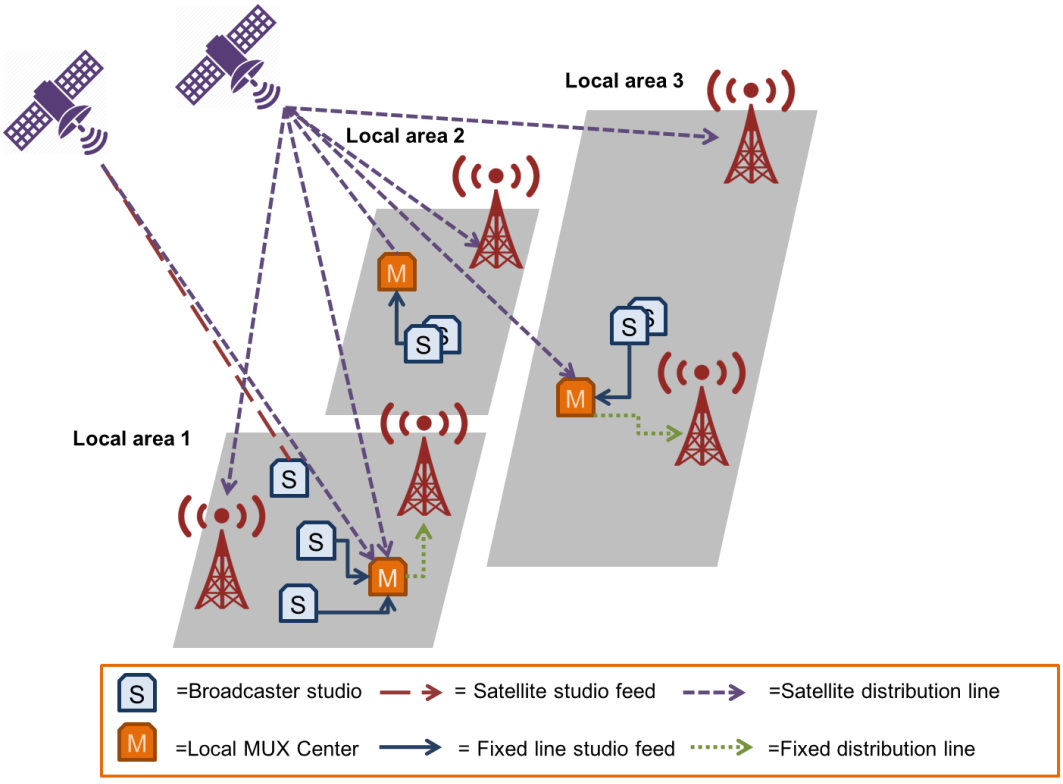

ภาพที่ ๒๕ รูปแบบการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาพพื้นดินในระบบดิจิตอล ผ่านระบบโครงข่ายและดาวเทียม

๔. การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากคลื่นความถี่

จากการจัดประมูลคลื่นความถี่เพื่อให้บริการโทรทัศน์ในระบบดิจิตอลประเภทการให้บริการทางธุรกิจระดับชาติ ในช่องธุรกิจจำนวน ๒๔ ช่อง ระหว่างวันที่ ๒๖-๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ มีการเสนอราคามูลค่ารวม ๔ ประเภท ๕๐,๘๖๒ ล้านบาท แบ่งเป็นการเสนอราคาประเภทช่องทั่วไปความคมชัดสูง (HD) ๗ ใบอนุญาต รวมมูลค่า ๒๓,๗๐๐ ล้านบาท ช่องทั่วไปความคมชัดปกติ(SD) ๗ ใบอนุญาต รวมมูลค่า ๑๕,๙๕๐ ล้านบาท ช่องข่าวสารสาระ ๗ ใบอนุญาต รวมมูลค่า ๙,๒๓๘ ล้านบาท และช่องเด็ก เยาวชน และครอบครัว ๓ ใบอนุญาต รวมมูลค่า ๑,๙๗๔ ล้านบาท ซึ่งนับเป็นผลงานที่ *กสทช. ได้นำคลื่นซึ่งเป็นทรัพยากรของประเทศมาจัดสรรเพื่อสร้างมูลค่าและผลประโยชน์ให้กับสังคมได้ในมูลค่าที่สูง และยังทำให้ผู้ให้บริการที่ชนะการประมูลต้องพัฒนาเนื้อหารายการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมและสังคม*เพื่อให้ตนมีความสามารถในการแข่งขันและมีความสามารถในการทำกำไรในระยาวได้

ตาราง ๕ มูลค่าจากการประมูลช่องโทรทัศน์ดิจิตอลประเภทช่องธุรกิจระดับชาติ

หมวดหมู่	จำนวนเงิน (บาท)
๑. เด็ก เยาวชน และครอบครัว (๓ ราย)	๑,๙๗๔,๐๐๐
๒. ข่าวสารและสาระ (๗ ราย)	๙,๒๓๘,๐๐๐
๓. ทั่วไปแบบความคมชัดปกติ (๗ ราย)	๑๕,๙๕๐,๐๐๐
๔. ทั่วไปแบบความคมชัดสูง (๗ ราย)	๒๓,๗๐๐,๐๐๐
รวมทั้งสิ้น	**๕๐,๘๖๒,๐๐๐**

๕. ประสิทธิผลการใช้คลื่นความถี่และความเป็นธรรมในการเข้าถึงคลื่นความถี่

ภายหลังการเปลี่ยนผ่านของกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินเข้าสู่ระบบดิจิตอล ผู้ให้บริการโครงข่ายได้มีการขยายพื้นที่ครอบคลุมสัญญาณอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นไปตามแผนการขยายสัญญาณที่กสทช.ได้กำหนดตามแผนแม่บทกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์ฉบับที่ ๑ ส่งผลให้ในปัจจุบันมีครัวเรือนเกินร้อยละ ๘๐ สามารถเข้าถึงสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิตอลและสามารถรับชมช่องทีวีดิจิตอลซึ่งเป็นฟรีทีวีได้

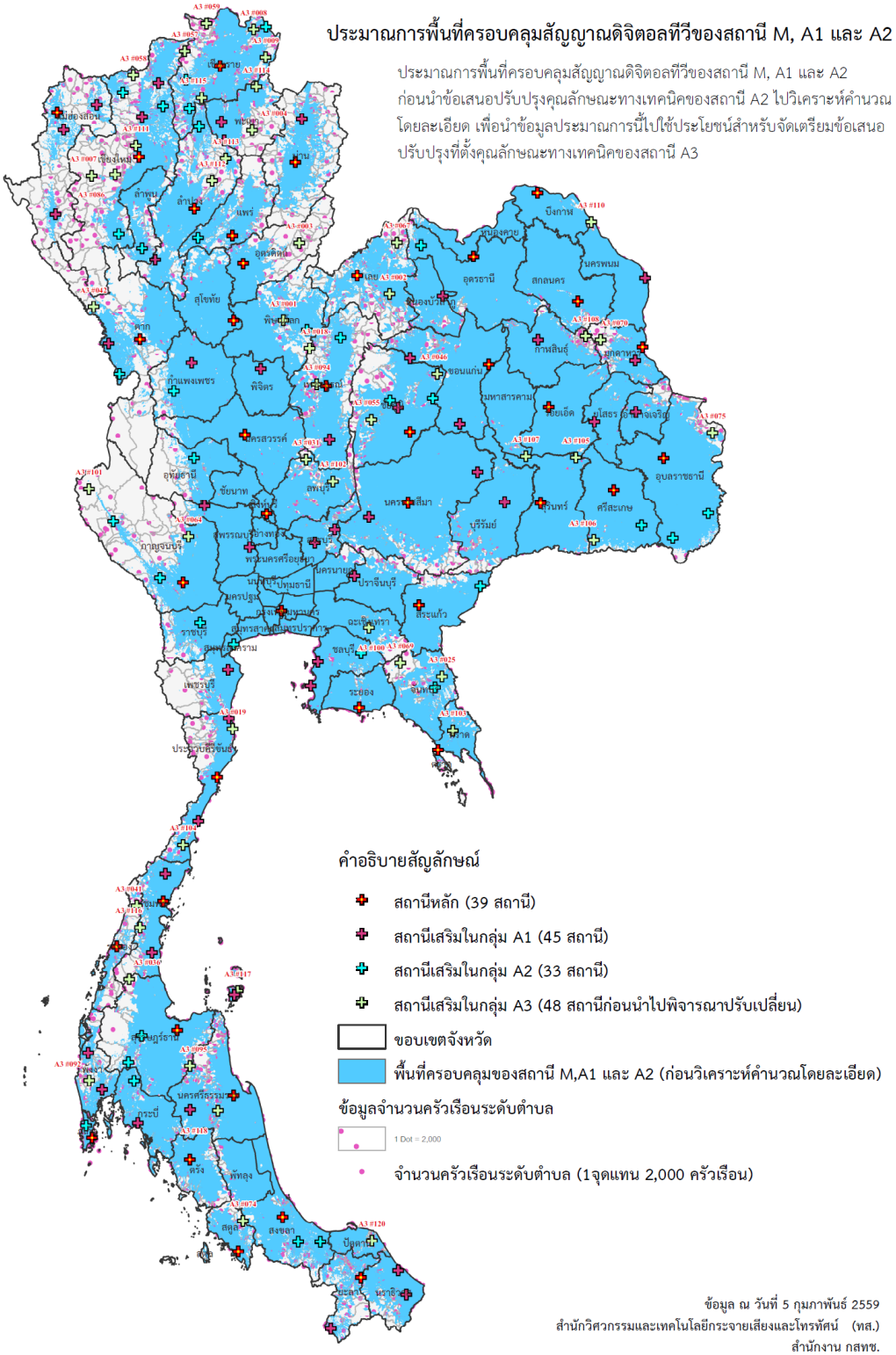

ภาพที่ ๒๖ พื้นที่ครอบคลุมสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล

ที่มา : สำนักวิศวกรรมและเทคโนโลยีการกระจายเสียงและโทรทัศน์

๔.๔ กลุ่มผู้ฟังและผู้บริโภค

๑. ประชาชนยังคงรับสัญญาณโทรทัศน์จากดาวเทียมเป็นหลักแต่มีแนวโน้มลดลง

แม้ครัวเรือนในประเทศไทยยังคงรับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านจานดาวเทียมเป็นหลัก โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ครัวเรือนร้อยละ ๗๖ รับชมโทรทัศน์ผ่านระบบเคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียม ร้อยละ ๒๖ รับชมผ่านระบบภาคพื้นดินแอนะล็อก และร้อยละ ๑๕ รับชมผ่านระบบภาคพื้นดินดิจิตอล (ค่าผลรวมสูงกว่าหนึ่งร้อยเนื่องจากมีบางครัวเรือนรับสัญญาณมากกว่าหนึ่งช่องทาง) (กสทช. ๒๕๕๙) แต่เนื้อหารายการที่รับชมส่วนใหญ่ยังคงเป็นรายการของช่องโทรทัศน์ภาคพื้นดิน (ประมาณร้อยละ ๘๐) ครัวเรือนมีพฤติกรรมการรับชมช่องรายการโทรทัศน์ภาคพื้นดินผ่านอุปกรณ์รับสัญญาณในระบบดาวเทียมเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพสัญญาณช่องโทรทัศน์ภาคพื้นดินที่ไม่ชัดเจนและไม่ทั่วถึงในพื้นที่พำนักอาศัย และภายหลังจากที่ กสทช. ออกประกาศ “หลักเกณฑ์การเผยแพร่กิจการโทรทัศน์ที่ให้บริการทั่วไป” ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีผลให้ทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวีต้องเผยแพร่สัญญาณภาพและเสียงของช่องโทรทัศน์ภาคพื้นดินทั้งหมด ครัวเรือนที่รับสัญญาณวิทยุโทรทัศน์ผ่านทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวีอยู่แล้วจำนวนมากจึงไม่เห็นความจำเป็นต้องเปลี่ยนไปรับสัญญาณผ่านระบบแอนะล็อกภาคพื้นดิน

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภายหลังการเริ่มออกอากาศในระบบดิจิตอลภาคพื้นดินในเขตกรุงเทพและปริมณฑล จะพบว่ามีสัดส่วนครัวเรือนที่รับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านระบบดิจิตอลภาคพื้นดินเพิ่มถึงร้อยละ ๒๘ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มที่ครัวเรือนหันกลับมารับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านระดับดิจิตอลภาคพื้นดินมากขึ้นเนื่องจากหลายปัจจัย ได้แก่ (ก) การที่โทรทัศน์รุ่นใหม่ในตลาดสามารถรับสัญญาณดิจิตอลภาคพื้นดินได้โดยตรงโดยไม่ต้องใช้กล่องแปลงสัญญาณทำให้ครัวเรือนที่มีเสาอากาศเดิมอยู่แล้วหรืออยู่ในอาคารชุดที่มีสายสัญญาณทีวีดิจิตอลภาคพื้นดินสามารถเริ่มรับสัญญาณได้ทันที และพบว่าการรับสัญญาณผ่านระบบช่องทางนี้ให้ความคมชัดของภาพสูงกว่าระบบดาวเทียม (ข) การขยายสัญญาณทีวีดิจิตอลภาคพื้นดินมีความครอบคลุมเพิ่มขึ้น

ส่วนปัจจัยเป็นสาเหตุให้ครัวเรือนอีกเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะในพื้นที่ต่างจังหวัดยังคงรับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวี โดยเปลี่ยนมารับสัญญาณผ่านระดับดิจิตอลทีวีไม่มากนักเนื่องจากหลากสาเหตุ คือ (ก) การขยายโครงข่ายการส่งสัญญาณโทรทัศน์ดิจิตอลภาคพื้นดินยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด แม้ครัวเรือนจะมีกล่องแปลงสัญญาณ (Set Top Box) ที่ได้รับแจกจาก กสทช. ก็ไม่สามารถรับสัญญาณได้ (ข) ครัวเรือนจำนวนมากไม่มีเสาอากาศและสายอากาศเพื่อรับสัญญาณโทรทัศน์ดิจิตอลภาคพื้นดิน (ของเดิมเสื่อมสภาพและถูกรื้อทิ้งไปแล้ว) การเปลี่ยนมารับสัญญาณโทรทัศน์ดิจิตอลภาคพื้นดินทำให้ครัวเรือนมีต้นทุนในการเปลี่ยนระบบการรับชมทั้ง ค่าเสาอากาศ ค่าสายอากาศ และค่าจ้างเหมาติดตั้งเสาอากาศและเดินสายอากาศ แม้ว่าจะได้รับแจกกล่องแปลงสัญญาณ (Set Top Box) จาก

กสทช. ก็ตาม (ค) ขาดแรงจูงใจเนื่องจากยังคงสามารถรับชมช่องรายการโทรทัศน์ภาคพื้นดินได้ทั้งหมดผ่านอุปกรณ์รับสัญญาณดาวเทียม/เคเบิ้ลทีวีที่ตนมีอยู่แล้ว โดยครัวเรือนไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนมารับสัญญาณผ่านระบบดิจิตอลภาคพื้นดิน ทั้งในด้านความคมชัดและความเสถียรของสัญญาณที่มากกว่าระบบดาวเทียม เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลในด้านดังกล่าวอย่างเพียงพอ

๒. ครัวเรือนหันมารับชมทีวีดิจิตอลช่องใหม่เพิ่มขึ้นและรับชมช่องเดิมลดลง

จากข้อมูลของนีลสันจะเห็นได้ว่านับจากเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๗ สัดส่วนผู้ชมของ ๒๑ ช่องทีวีดิจิตอลช่องใหม่ที่ไม่ใช่ ๖ ช่องหลักเดิมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มถึงร้อยละ ๓๐ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ ในขณะที่ ๖ ช่องแอนะล็อกเดิมมีสัดส่วนผู้ชมลดลงจากร้อยละ ๖๒ เหลือร้อยละ ๔๙ ในช่วงเดียวกัน และช่องทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวีทั้งหมดมีสัดส่วนผู้ชมลดลงจากร้อยละ ๓๑ เหลือร้อยละ ๒๑ในช่วงเดียวกัน

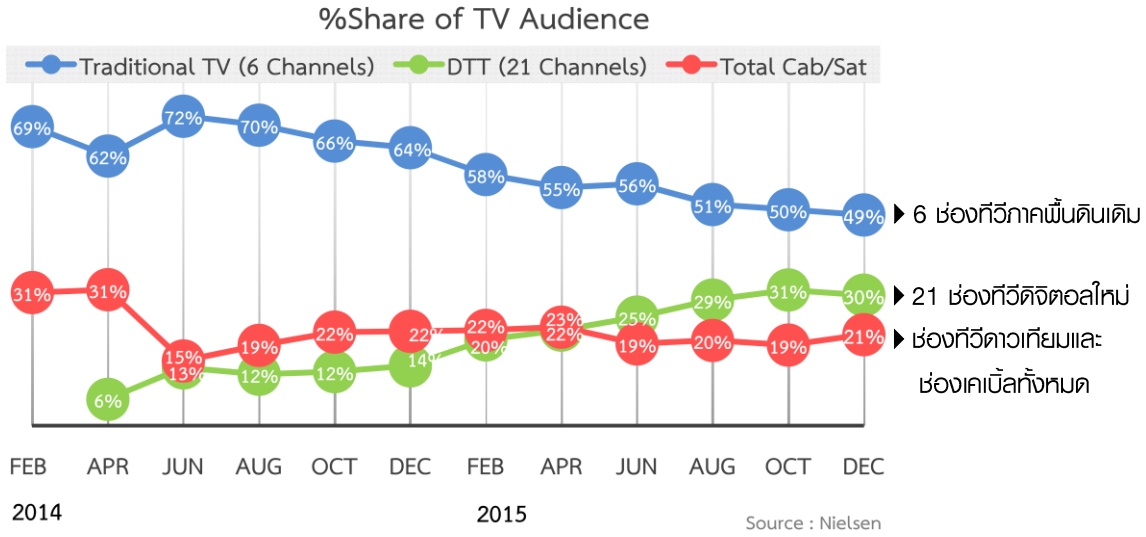

ภาพที่ ๒๗ สัดส่วนครัวเรือนที่รับชมช่องรายการโทรทัศน์ภาคพื้นดิน ช่องเคเบิ้ลและช่องดาวเทียม
ที่มา : Nielsen อ้างถึงใน กสทช.

๔.๕ โครงสร้างการแข่งขันของกิจการวิทยุกระจายเสียงและกิจการวิทยุโทรทัศน์

๑. โซ่คุณค่า (Value Chain) ในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดิน

ภายหลังการเปลี่ยนผ่านกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินสู่ระบบดิจิตอล โซ่คุณค่าในอุตสาหกรรมวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่มีการแบ่งหน้าที่กันทำระหว่างกิจการต่างๆในโซ่คุณค่ามากขึ้น แตกต่างจากระบบแอนะล็อกซึ่งเจ้าของสถานีมักเป็นผู้ดำเนินงานต่างๆ แต่เพียงผู้เดียวทำให้เกิดอำนาจในการผูกขาดในการป้องกันไม่ให้รายอื่นเข้าสู่ตลาดได้และทำให้การใช้ทรัพยากรขาดประสิทธิภาพจากการลงทุนที่ซ้ำซ้อนในด้านโครงสร้างพื้นฐานระหว่างสถานีต่างๆ (เช่น เสาส่ง โครงข่าย เป็นต้น)

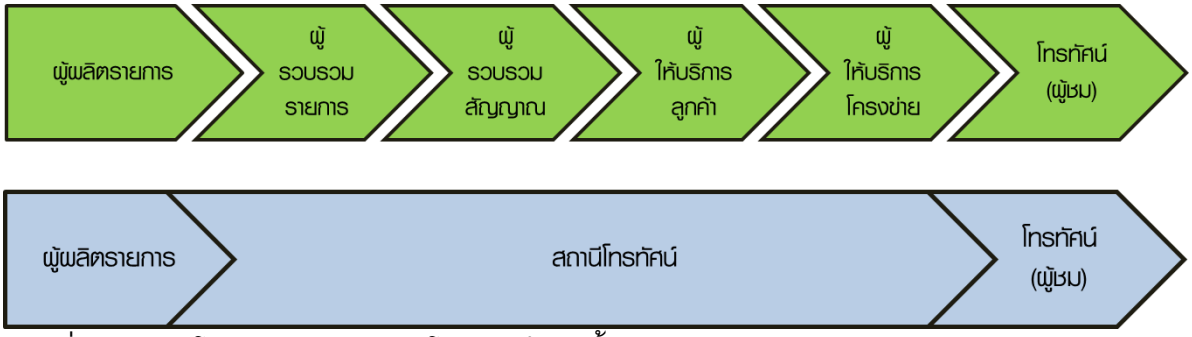

ภาพที่ ๒๘ ห่วงโซ่คุณค่าของกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิตอล (บน) และระบบแอนะล็อก (ล่าง)

ในห่วงโซ่คุณค่าของกิจการวิทยุโทรทัศน์ระบบดิจิตอล ผู้ผลิตรายการทำหน้าที่สร้างสรรค์และผลิตเนื้อหาและสาระของรายการ ส่งให้กับผู้รวบรวมรายการ จากนั้นผู้รวบรวมรายการจะทำหน้าที่รวบรวมรายการจากผู้ผลิตรายการหลายรายและส่งต่อให้ผู้รวบรวมสัญญาณที่จะทำหน้าที่แปลงชุดของข้อมูลข่าวสารเนื้อหาสาระเป็นสัญญาณวิทยุโทรทัศน์เพื่อที่จะส่งต่อให้กับ ผู้ให้บริการลูกค้าและผู้ให้บริการโครงข่าย (เช่น MUX ททบ.๕ ซึ่งอาจใช้บริการเช่าเสาส่งจากผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไทยพีบีเอส) ที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่สัญญาณในระบบดิจิตอลไปยังโทรทัศน์ของผู้ชม โซ่คุณค่าในลักษณะเช่นนี้จึงทำให้ (ก) ช่องโทรทัศน์มีอำนาจในการผูกขาดน้อยลงเนื่องจากมิได้ผูกขาดเป็นเจ้าของโครงข่ายการส่งสัญญาณ (ข) ลดการลงทุนทุนด้านโครงข่ายที่ซ้ำซ้อนกันระหว่างช่องโทรทัศน์ต่างๆ (ค) ผู้ผลิตเนื้อหารายการมีทางเลือกในการขายเนื้อหารายการให้กับช่องโทรทัศน์ได้มากขึ้น และ (ง) มีจำนวนช่องรายการเพิ่มขึ้นซึ่งมีผลให้ช่องรายการต่างๆต้องแข่งกันพัฒนาเนื้อหารายการที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้รับชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

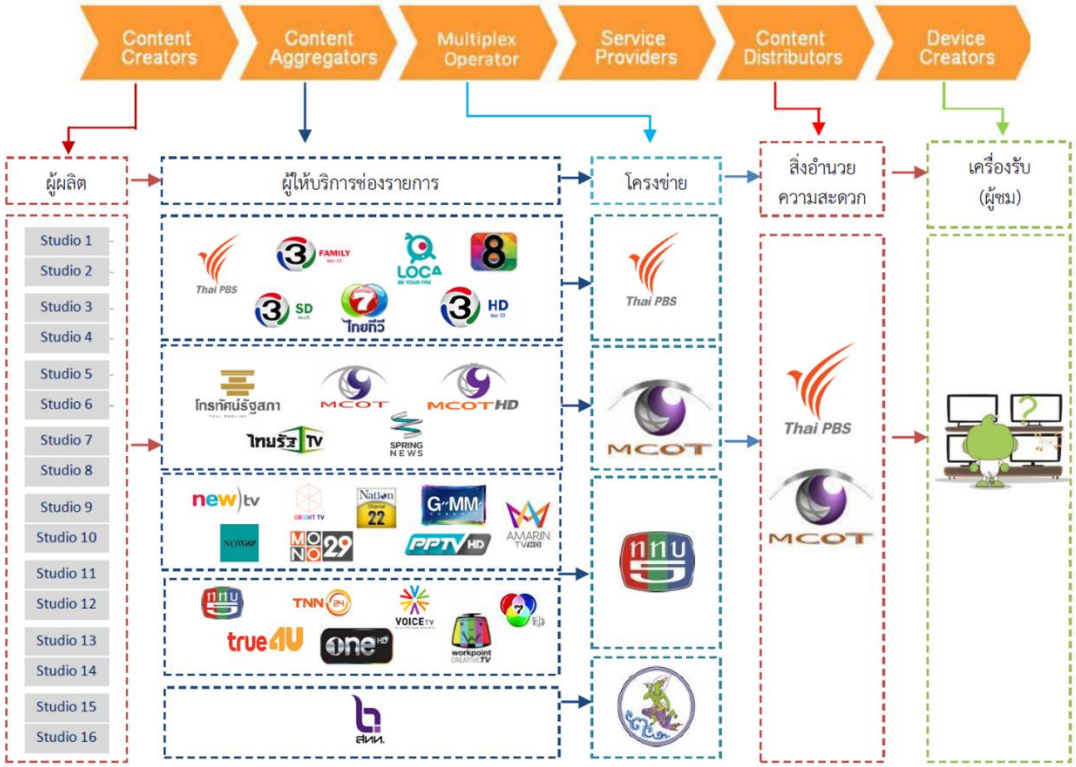

ภาพที่ ๒๙ โซ่คุณค่าของกิจการวิทยุโทรทัศน์ของประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิตอล
ที่มา : สำนักงาน กสทช. (๒๕๕๗)

อย่างไรก็ดีโซ่คุณค่าในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยกลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพทั้งในด้าน (ก) การแข่งขันระหว่างช่องโทรทัศน์ต่างๆอย่างสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์กับผู้ชมมากกว่าการแข่งขันที่ยุยงให้ชมรายการที่ไม่มีประโยชน์ ยั่วยุให้เกิดการแตกแยก หรือยัดเยียดโฆษณาให้กับผู้ชม (ข) การคิดค่าบริการการให้บริการโครงข่ายและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นธรรม โดยป้องกันมิให้เจ้าของโครงข่ายใช้อำนาจผูกขาดกำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรมและเป็นภาระกับช่องโทรทัศน์มากเกินไป (ค) การกำกับดูแลคุณภาพการส่งสัญญาณของผู้ให้บริการโครงข่ายและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานคุณภาพโดยป้องกันมิให้เจ้าของโครงข่ายใช้อำนาจผูกขาดของตนเอาเปรียบผู้ใช้บริการโดยไม่ลงทุนหรือไม่รักษาคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐาน

๒. การกระจุกตัวของตลาด (Market Concertation) กิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล

ห่วงโซ่คุณค่าของกิจการวิทยุโทรทัศน์ระบบดิจิตอลดังกล่าวทำให้เกิดการแข่งขันมากขึ้นในส่วนที่กลไกตลาดสามารถทำหน้าที่ได้ดีและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคได้มากที่สุดจากความหลากหลายของทางเลือกในการรับชม เช่น ในส่วนของผู้ผลิตเนื้อหารายการ ผู้รวบรวมรายการและช่องรายการโทรทัศน์ ซึ่งมีลักษณะเป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (ตลาดผู้ขายมากราย) ในทางเศรษฐศาสตร์

อย่างไรก็ตามในส่วนของโซ่คุณค่าที่ต้องมีการลงทุนสูง ต้องการมาตรฐานทางเทคนิคที่สอดคล้องกัน (Consistency) และมีระดับของการประหยัดต่อขนาดสูง เช่น ในส่วนของผู้ให้บริการโครงข่ายที่มีจำนวนผู้ประกอบกิจการน้อยราย หรือในส่วนของผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกือบจะเป็นตลาดผูกขาด

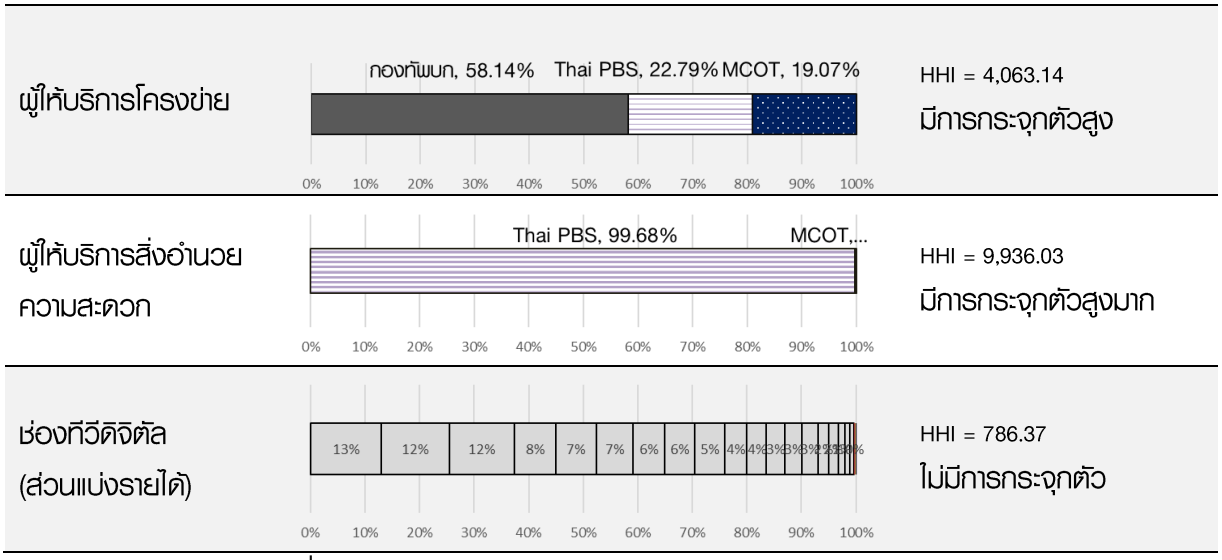

ภาพที่ ๓๐ การกระจุกตัวของตลาดในธุรกิจผู้ให้บริการโครงข่าย
ผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและช่องโทรทัศน์
ที่มา : ข้อมูลจาก สำนักงาน กสทช. (๒๕๕๗)

๓. โครงสร้างตลาดผู้ให้บริการโครงข่ายวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล

ในปัจจุบันภายหลังการเปลี่ยนผ่านของกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินสู่ระบบดิจิตอล กสทช.ได้ออกใบอนุญาตประเภทผู้ให้บริการโครงข่ายจำนวน ๕ ใบอนุญาตกับ ๔ ผู้ให้บริการคือ สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ๒ ใบอนุญาต องค์การสื่อสารมวลชลแห่งประเทศไทย (อสมท.) องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.) และกรมประชาสัมพันธ์ รายละ ๑ ใบอนุญาต โดยทำหน้าที่ให้บริการโครงข่ายสำหรับช่องโทรทัศน์ดิจิตอลประเภทธุรกิจระดับชาติในปัจจุบันและช่องโทรทัศน์ดิจิตอลกลุ่มประเภทอื่นๆอีกในอนาคต

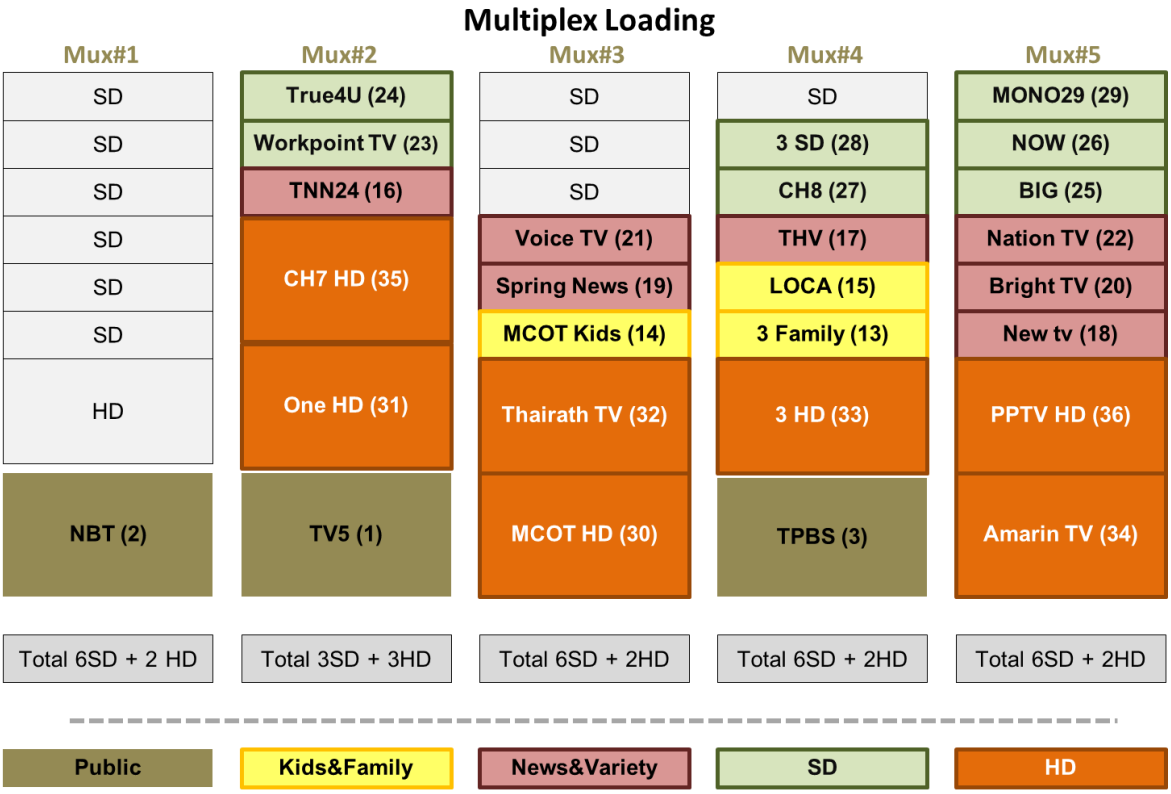

ภาพที่ ๓๑ โครงสร้างผู้ให้บริการโครงข่ายในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิตอลในปัจจุบัน

ที่มา : สำนักงาน กสทช.

ผู้ให้บริการโครงข่ายนับว่าเป็นองค์ประกอบในโซ่อุปทานที่มีอำนาจต่อรองเหนือเจ้าของช่องรายการโทรทัศน์เนื่องจากมีจำนวนจำกัด และยังเป็นองค์ประกอบอาจมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ กสทช. จึงได้กำหนดจำนวนผู้ให้บริการโครงข่ายจำนวน ๕ ใบอนุญาตเพื่อป้องกันมิให้เกิดการผูกขาด อย่างไรก็ดี กสทช. ยังคงมีภารกิจต้องกำกับการให้บริการโครงข่ายของผู้ประกอบกิจการทั้ง ๔ รายให้มีมาตรฐานทางเทคนิคตรงกัน และควบคุมไม่ให้ผู้ให้บริการโครงข่ายใช้อำนาจผูกขาดของตนเรียกเก็บค่าบริการที่เป็นการเอาเปรียบและสร้างภาระที่เกินความจำเป็นให้กับเจ้าของสถานีโทรทัศน์

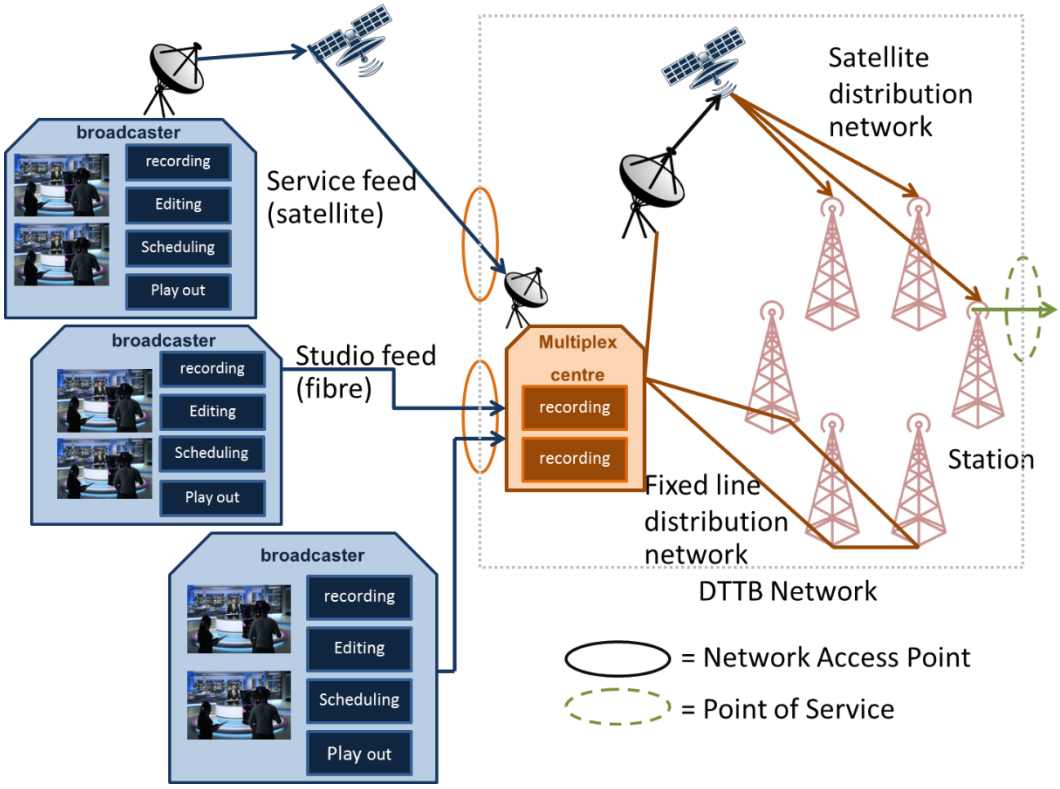

ภาพที่ ๓๒ โครงสร้างการให้บริการโครงข่ายในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิตอล

๔. การแข่งขันระหว่างกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นและไม่ใช้คลื่น

การที่ทุกองค์ประกอบในโซ่อุปทานของกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินเป็นระบบดิจิตอล มีผลให้เนื้อหารายการของช่องโทรทัศน์ดิจิตอลต่างๆสามารถนำไปออกอากาศบนแพลตฟอร์มอื่นๆได้ เช่น เคเบิ้ลทีวี ทีวีดาวเทียม และระบบโทรทัศน์ผ่านอินเตอร์เน็ต (Internet Protocol Television: IPTV) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการแข่งขันระหว่างกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นและไม่ใช้คลื่น ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมากิจการโทรทัศน์กลุ่มเคเบิ้ลทวี และทีวีดาวเทียมมีการเติบโตที่สูงจากการที่ประชาชนต้องการติดตั้งระบบโทรทัศน์ดังกล่าวเพื่อให้สามารถรับชมรายการของช่องโทรทัศน์ภาคพื้นดินได้อย่างชัดเจน โดยผู้ประกอบการเคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียมก็ใช้จุดแข็งดังกล่าวในการขยายตลาดสมาชิกและตัวแทนติดตั้ง แต่เมื่อระบบโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลถูกนำมาใช้ สัญญาณที่ได้รับจากโครงข่ายจะมีความคมชัดสูงไม่ด้อยกว่าการรับสัญญาณผ่านเคเบิ้ลหรือดาวเทียมอีกต่อไป ดังนั้น*การเกิดขึ้นของช่องโทรทัศน์ดิจิตอลพร้อมกับการรับส่งสัญญาณโทรทัศน์แบบดิจิตอล ย่อมทำให้กิจการโทรทัศน์ประเภทเคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียมต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้*

จากแนวโน้มการหลอมรวมกันทางเทคโนโลยีข้างต้นจึงทำให้เกิดการแบ่งแยกหน้าที่และการประกอบกิจการที่ชัดเจนมากขึ้นในโซ่คุณค่าระหว่างผู้ผลิตเนื้อหา ผู้รวบรวมสัญญาณหรือช่องโทรทัศน์ และช่องทางการเผยแพร่สัญญาณ โดยมีแนวโน้มที่ช่องโทรทัศน์จะนำเนื้อหาของตนไป

ออกอากาศมากกว่าหนึ่งช่องทางเพื่อเพิ่มโอกาสของการรับชมจากกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย โดยช่องทางการเผยแพร่สัญญาณผ่านระบบโทรคมนาคม (ผ่านอินเตอร์เน็ตและโทรศัพท์มือถือ) มีแนวโน้มได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น

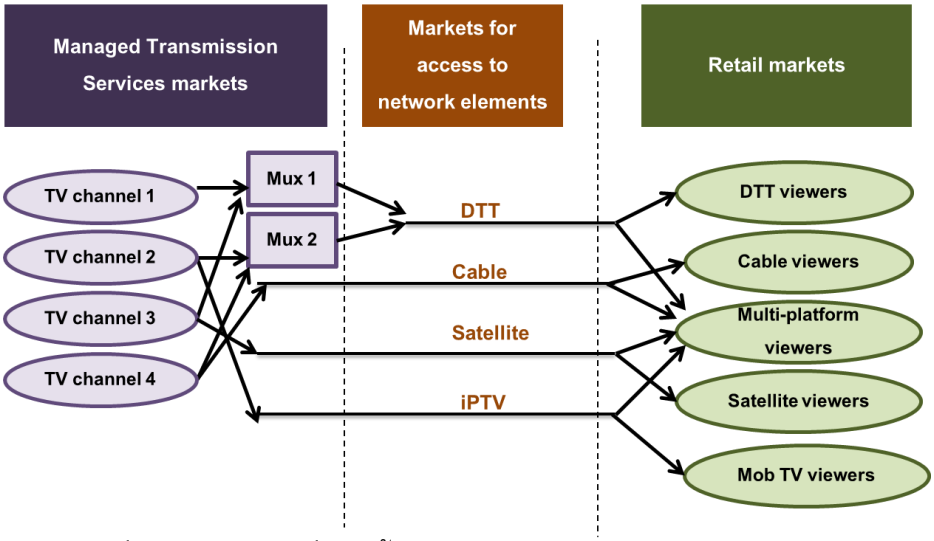

ภาพที่ ๓๓ ทางเลือกที่มากขึ้นในการหาช่องทางออกอากาศของช่องทีวี และในการหาช่องทางการรับชมของผู้ชม

๕. มูลค่าเงินโฆษณาในอุตสาหกรรมสื่อและกิจการโทรทัศน์

ภายหลังจากการดำเนินการตามแผนแม่บทฯ ๔ ปีโครงสร้างการกระจายตัวของมูลค่าเงินค่าโฆษณาของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปโดยมีประเด็นที่สามารถสังเกตจากข้อมูลของปี พ.ศ.๒๕๕๔ และปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้ดังนี้ (๑) สัดส่วนมูลค่าเงินโฆษณาที่กิจการโทรทัศน์ได้รับยังคงเพิ่มขึ้น (๒) โทรทัศน์ระบบแอนะล็อกมีสัดส่วนรายได้ที่ลดลงในขณะที่โทรทัศน์ระบบดิจิตอล โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม และเคเบิ้ลทีวี เริ่มมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (๓) กิจการวิทยุกระจายเสียงมีส่วนแบ่งที่ลดลง และ (๔) หนังสือพิมพ์มีสัดส่วนมูลค่าเงินโฆษณาที่ได้รับลดลงในขณะที่อินเตอร์เน็ตกลับมีส่วนแบ่งมากขึ้น

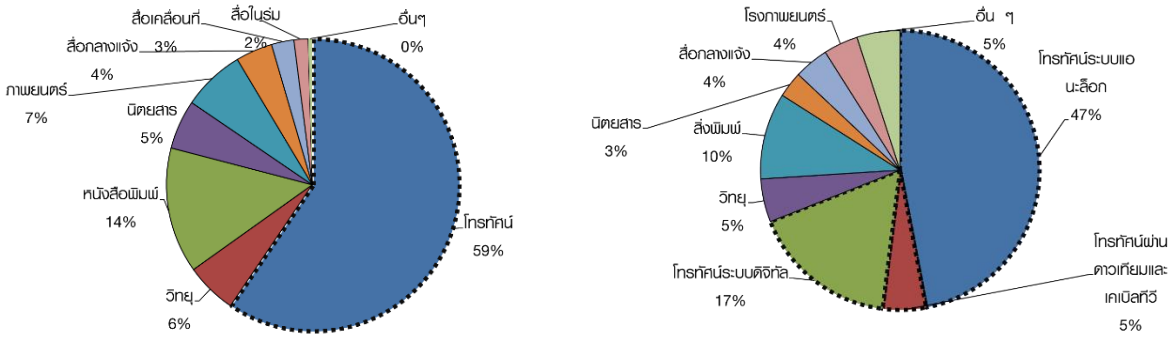

พ.ศ. ๒๕๕๔ พ.ศ. ๒๕๕๘

ภาพที่ ๓๔ การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเงินค่าโฆษณาในสื่อประเภทต่างๆในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมา

ที่มา : สำนักงาน กสทช.

เมื่อพิจารณาเฉพาะกิจการโทรทัศน์ตั้งแต่ปีพ.ศ.๒๕๕๐ ถึงปีพ.ศ.๒๕๕๗ จะเห็นได้ว่ามูลค่าเงินโฆษณาที่กิจการโทรทัศน์ได้รับมีขนาดที่มากกว่ากิจการวิทยุร่วม ๑๐ เท่าและยังมีการเติบโตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่มูลค่าเงินโฆษณาที่กิจการวิทยุได้รับมีแนวโน้มไม่เติบโต

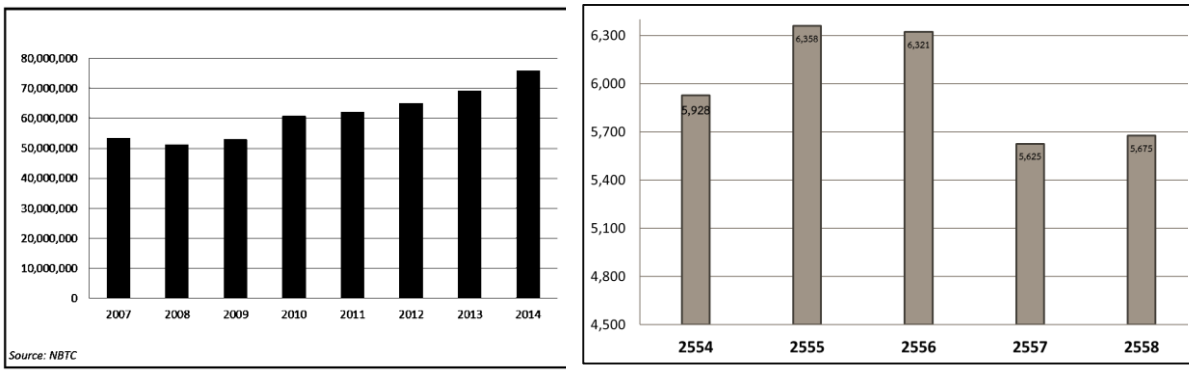

FIGURE 39: TV ADVERTISING REVENUES OVER THE YEARS (IN K THB)

กิจการโทรทัศน์ **กิจการวิทยุ**

ภาพที่ ๓๕ การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าเงินค่าโฆษณา
ในกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุในรอบ ๕ ปีที่ผ่านมา
ที่มา : สำนักงาน กสทช.

เมื่อพิจารณาสัดส่วนรายได้จากค่าโฆษณาในกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินเป็นรายไตรมาส สามารถสังเกตเห็นได้ว่าช่องรายการโทรทัศน์เดิม (๖ ช่อง) เริ่มมีสัดส่วนรายได้ค่าโฆษณาลดลงจากร้อยละ ๙๒ เหลือเพียงร้อยละ ๗๓ ในขณะที่ช่องโทรทัศน์ใหม่ (รวม ๒๑ ช่อง) เริ่มมีสัดส่วนรายได้จากค่าโฆษณาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘ เป็นร้อยละ ๒๗ (ประมาณสามเท่าครึ่ง) จากไตรมาสที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึงไตรมาสที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๘

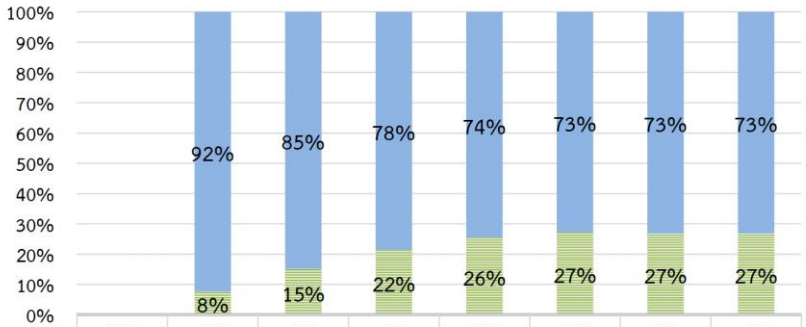

Traditional TV (6 Channels)		92%	85%	78%	74%	73%	73%	73%
New DTT (21 Channels)		8%	15%	22%	26%	27%	27%	27%

Source : Nielsen

ภาพที่ ๓๖ สัดส่วนรายได้จากค่าโฆษณาในกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดิน
ที่มา : กสทช.และนีลเส็น

๕. การแข่งขันระหว่างช่องรายการดิจิตอลกับช่องแอนะล็อกเดิม

ภายหลังการเริ่มออกอากาศของช่องทีวีดิจิตอลประมาณ ๑ ปี ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างตลาด โดยตลาดมีการกระจายตัวมากขึ้นกล่าวคือ *ผู้ประกอบกิจการช่องรายการที่เป็นช่องในระบบแอนะล็อกเดิม (๖ ช่อง) มีสัดส่วนผู้ชมลดลงในขณะที่ช่องรายการใหม่ที่เริ่มออกอากาศในระบบดิจิตอล (๒๑ ช่อง) เริ่มมีสัดส่วนผู้ชมที่มากขึ้น*อย่างต่อเนื่อง

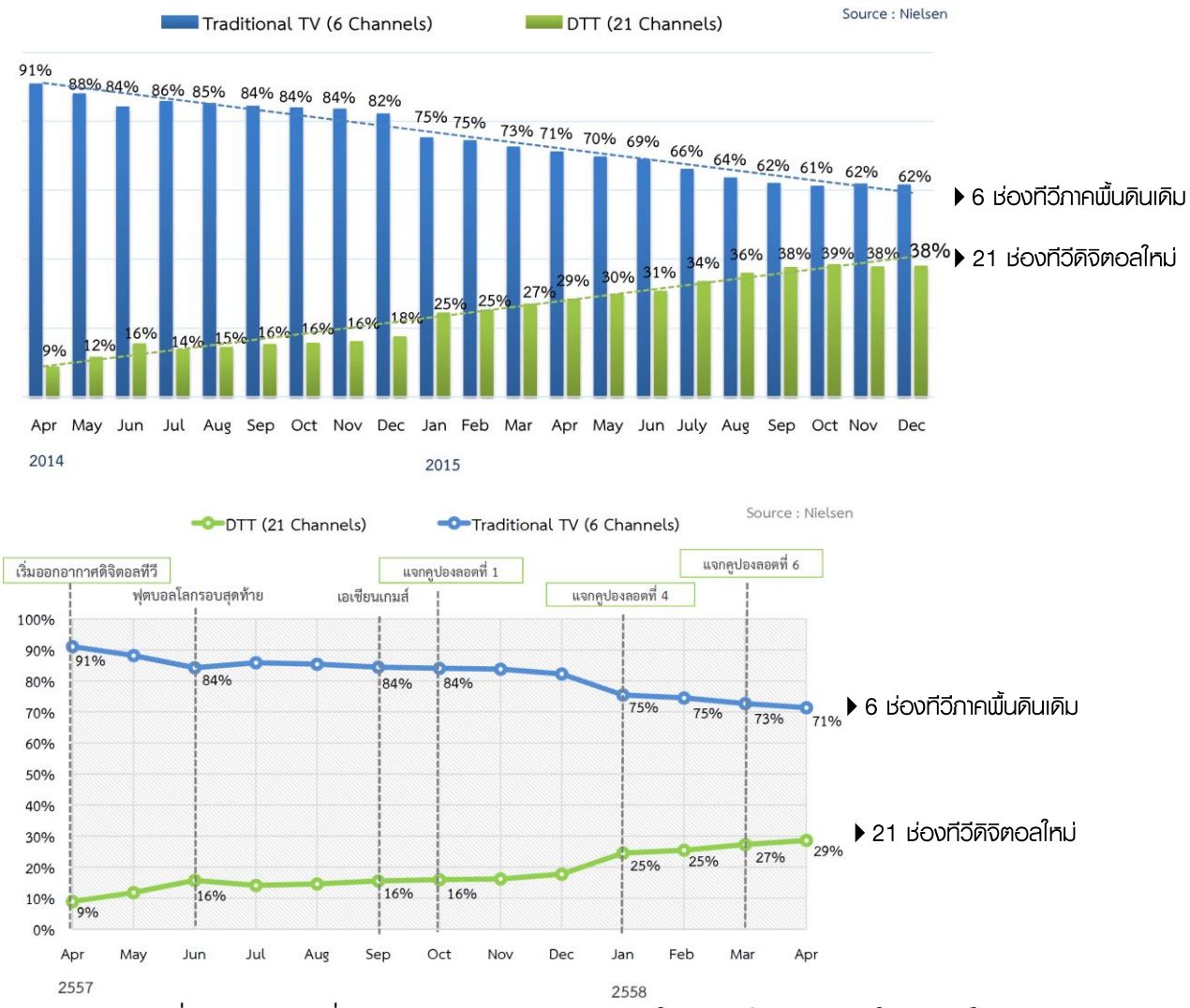

ภาพที่ ๓๗ การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนผู้ชมช่องโทรทัศน์เดิมกับช่องโทรทัศน์ใหม่

ที่มา : กสทช.และนีลเส็น

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายช่องจะพบว่า*ช่องรายการเดิมที่ครอบครองและบริหารโดยหน่วยงานรัฐ (เช่น ช่อง ๙ และ ช่อง ๕) เริ่มประสบปัญหาในการคัดหารายการที่มีคุณภาพและตอบสนองกลุ่มผู้ชมเนื่องจากผู้ผลิตรายการที่เป็นที่ต้องการของตลาดจำนวนหนึ่งได้เป็นเจ้าของช่องโทรทัศน์ของตัวเองแล้ว* (เช่น เวิร์คพอยท์ แกรมมี่ อาร์เอส เป็นต้น) นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการอิสระก็มี

ทางเลือกมากขึ้นในการนำรายการของตนเองไปออกอากาศในช่องโทรทัศน์อื่นๆ ซึ่งผลที่ตามมาคือระดับความนิยมในช่องโทรทัศน์ดังกล่าวลดลงอย่างต่อเนื่องและเริ่มอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าช่องโทรทัศน์ช่องใหม่บางช่อง

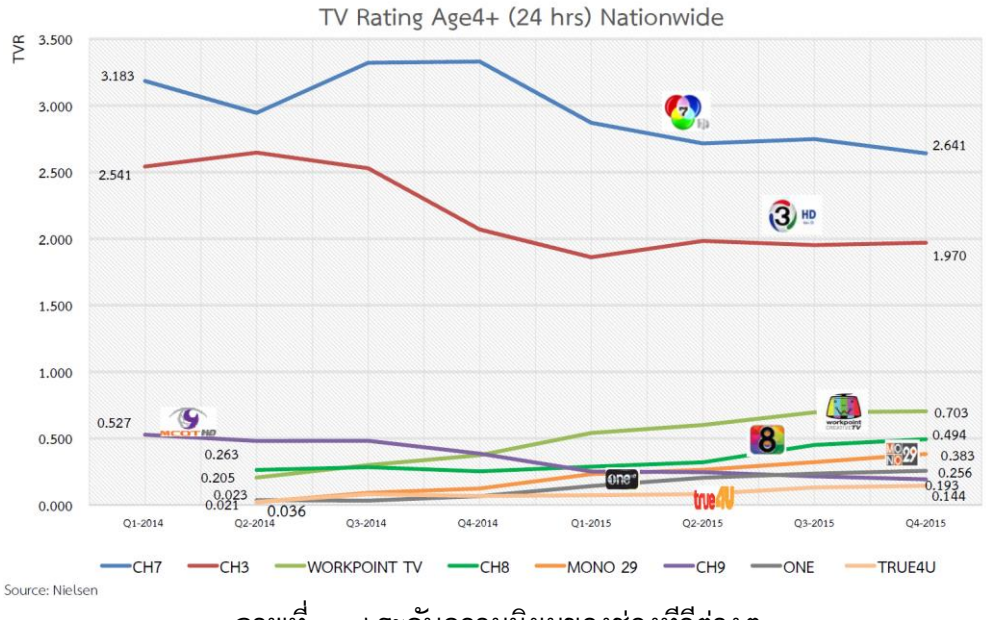

ภาพที่ ๓๘ ระดับความนิยมของช่องทีวีต่างๆ

ที่มา : กสทช.

๔.๖ การออกใบอนุญาตและการกำกับการประกอบกิจการ

ในรอบ ๔ ปีหลังการประกาศใช้แผนแม่บท กสทช.สามารถออกใบอนุญาตประกอบกิจการได้เฉพาะในกิจการวิทยุโทรทัศน์เท่านั้น โดยเป็นการออกใบอนุญาตผู้ให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ให้บริการโครงข่าย (๔ ราย) และผู้ให้บริการช่องรายการระดับชาติประเภทธุรกิจจำนวน ๒๔ ช่องรายการ และประเภทสาธารณะจำนวน ๑ รายการ

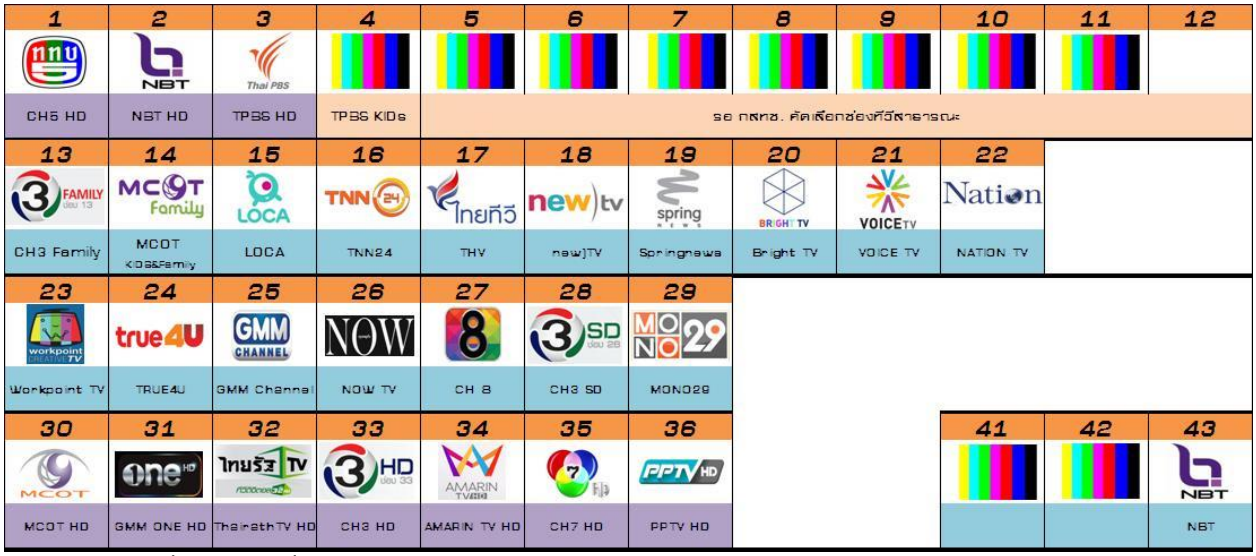

ภาพที่ ๓๙ รายชื่อช่องรายการทีวีดิจิตอลระดับชาติประเภทสาธารณะและประเภทธุรกิจ

บทที่ ๕ บทสรุปสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ

๕.๑ สรุปผลการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของสื่อ

๑. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุโทรทัศน์

โครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุโทรทัศน์มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการโดยเป็นผลมาจากทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอุตสาหกรรม และการดำเนินการตามแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑ ทั้งนี้สามารถสรุปเป็นการเปลี่ยนแปลงตามแต่ละองค์ประกอบของอุตสาหกรรมได้ดังนี้

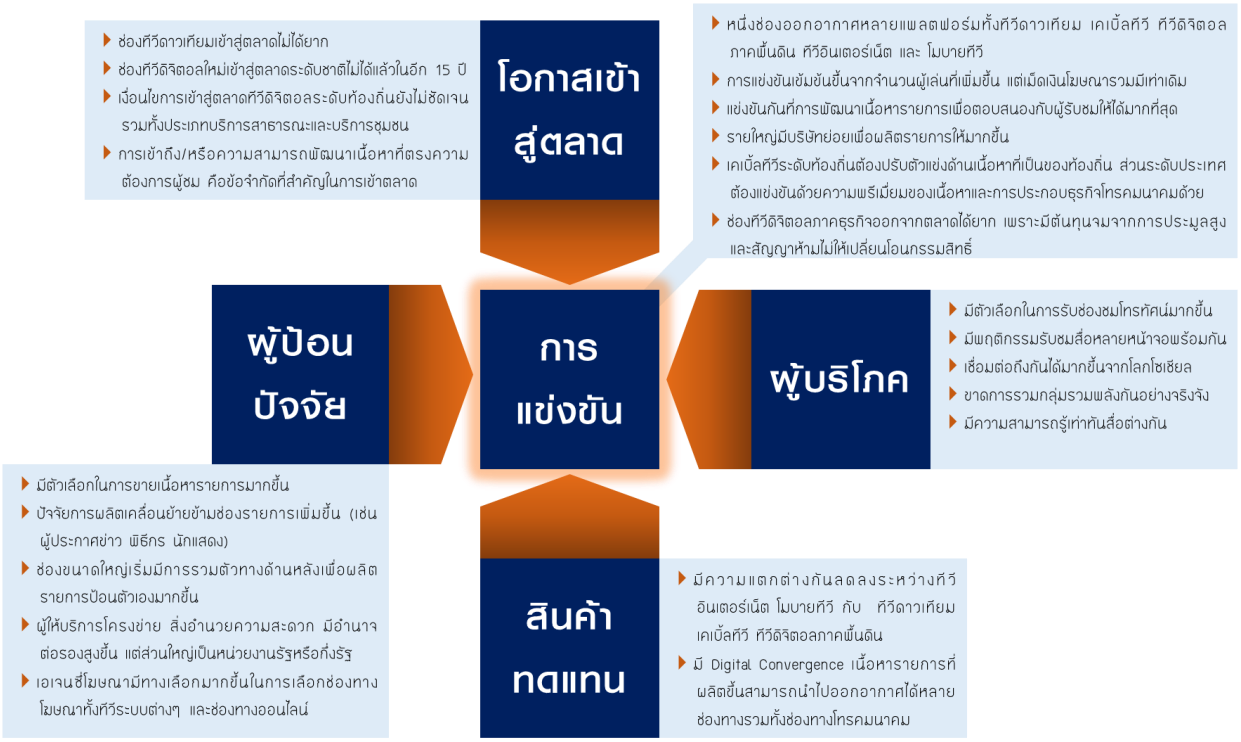

ภาพที่ ๔๐ สรุปสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของกิจการโทรทัศน์

ในด้านผู้บริโภคหรือผู้รับชมสื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ (ก) การมีตัวเลือกในการรับช่องชมโทรทัศน์มากขึ้นจึงทำให้ผู้ประกอบกิจการต้องแข่งขันกันมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ (ข) มีพฤติกรรมรับชมสื่อผ่านหลายหน้าจอมากขึ้นทั้งในเวลาเดียวกันและต่างเวลากันจึงมีผลให้กิจการโทรทัศน์ต้องเผยแพร่เนื้อหารายการมากกว่าหนึ่งช่องทาง (ค) สามารถเชื่อมต่อถึงกันได้มากขึ้นจากโลกโซเชียลจึงทำให้กิจการโทรทัศน์ต้องใช้ประโยชน์จากช่องทางดังกล่าวมากขึ้น (ง) ยังขาดการรวมกลุ่มรวมพลังกันอย่างจริงจังเพื่อรักษาสิทธิของตัวเอง และเพื่อติดตามและให้รางวัล (หรือการลงโทษ) ทางสังคมกับผู้ประกอบกิจการที่ประกอบกิจการดี (หรือไม่ดี) และ (จ) มีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อต่างกันจึงมีผลให้กลุ่มผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่า มีแนวโน้มถูก

โน้มน้าวให้ซื้อสินค้า หรือรับชมรายการที่ไม่มีสาระประโยชน์ หรือมีทัศนคติที่โน้มเอียงไปตามที่สื่อโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลทางความคิดกำหนดผ่านการผลิตซ้ำ สูงกว่าผู้บริโภคอีกกลุ่มหนึ่ง

ในด้านการแข่งขัน ในภาพรวมกิจการโทรทัศน์มีการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้นจึงเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ ได้แก่ (ก) ช่องรายการโทรทัศน์หนึ่งช่องมีการเผยแพร่สัญญาณหรือออกอากาศในหลายช่องทางหรือแพลตฟอร์มทั้งนี้เพื่อขยายฐานกลุ่มเป้าหมายผู้ชมให้เพิ่มมากขึ้นและสร้างความภักดีต่อช่องให้กับผู้บริโภค (ข) ช่องรายการโทรทัศน์ต่างๆมีการแข่งขันกันเข้มข้นขึ้นอันเป็นผลจากการมีจำนวนช่องโทรทัศน์ที่เพิ่มขึ้นในขณะที่เม็ดเงินโฆษณาในอุตสาหกรรมมิได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่มีการเติบโตต่ำ (ค) กิจการโทรทัศน์มีการแข่งขันกันมากขึ้นทั้งในด้านการลดราคาค่าโฆษณาและการพัฒนาเนื้อหารายการเพื่อตอบสนองกับผู้รับชมให้ได้มากที่สุด โดยแม้ว่าช่องโทรทัศน์บางช่องจะเป็นผู้นำในการสร้างความแตกต่าง แต่ก็จะมีช่องโทรทัศน์อื่นๆลอกเลียนแบบความสำเร็จนั้นๆได้ในเวลาต่อมาไม่นาน (ง) กิจการโทรทัศน์รายใหญ่มีการจัดตั้งบริษัทย่อยเพื่อผลิตรายการป้อนให้กับช่องเป็นจำนวนมาก ทั้งเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามเงื่อนไขของใบอนุญาตที่กำหนดให้ต้องมีการนำรายการจากผู้ผลิตรายการภายนอกช่องรายการมาออกอากาศไม่น้อยกว่าสัดส่วนที่กำหนด และเพื่อลดผลกำไรในกิจการช่องโทรทัศน์ที่ได้รับใบอนุญาตอันจะทำให้ช่วยลดภาระค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระให้กับ กสทช. (คิดเป็นสัดส่วนของผลกำไรของกิจการ) (จ) กิจการประเภทเคเบิ้ลทีวีท้องถิ่นต้องปรับตัวโดยหันมาเน้นสร้างหรือรักษาความได้เปรียบในการแข่งขันจากการเผยแพร่รายการเนื้อหาที่เป็นของท้องถิ่น ส่วนกิจการเคเบิ้ลทีวีระดับประเทศต้องแข่งขันด้วยความพรีเมี่ยมของเนื้อหาและการประกอบธุรกิจโทรคมนาคมเสริมด้วย และ (ช) ช่องทีวีดิตอลประเภทธุรกิจมีการแข่งขันที่รุนแรงเนื่องจากมีกำแพงในการออกจากตลาดที่สำคัญคือ ต้นทุนจมจากการประมูลที่มีมูลค่าสูงและไม่สามารถเปลี่ยนหรือโอนกรรมสิทธิ์ใบอนุญาตได้

ในด้านปัจจัยนำเข้า ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังต่อไปนี้ (ก) ผู้ผลิตรายการมีตัวเลือกหรือช่องทางการขายเนื้อหารายการมากขึ้น (ข) ปัจจัยการผลิตหลักของอุตสาหกรรม เช่น ผู้ประกาศข่าว พิธีกร นักแสดง เป็นต้น มีการเคลื่อนย้ายข้ามช่องโทรทัศน์ได้อย่างเสรีมากขึ้น (ค) ช่องรายการขนาดใหญ่เริ่มมีการรวมตัวทางด้านหลังเพื่อผลิตรายการป้อนช่องของตนเองมากขึ้น (ง) ผู้ให้บริการโครงข่าย สิ่งอำนวยความสะดวก มีอำนาจต่อรองสูงขึ้นจากการผูกขาดบริการ แต่ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานรัฐหรือกึ่งรัฐ และ (ฉ) เอเจนซี่โฆษณามีทางเลือกมากขึ้นในการเลือกช่องทางโฆษณาทั้งทีวีระบบต่างๆ และช่องทางออนไลน์ จึงทำให้มีอำนาจต่อรองเหนือช่องทีวีมากขึ้น

ในด้านโอกาสของการเข้าสู่ตลาดของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์รายใหม่นั้น ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังต่อไปนี้ (ก) ช่องทีวีดาวเทียมยังคงเข้าสู่ตลาดได้ไม่ยาก แต่อาจต้องเตรียมตัวในการจัดทำแผนธุรกิจและแผนการประกอบกิจการให้ละเอียดมากขึ้นเพื่อนำเสนอต่อกรรมการ กสท. (ข) ช่องทีวีดิจิตอลภาคพื้นดินประเภทธุรกิจระดับชาติรายใหม่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดระดับชาติได้ในอีก ๑๕ ปีข้างหน้า (ค) ผู้ประกอบกิจการทีวีดิจิตอลระดับท้องถิ่น และประเภทบริการ

สาธารณะและบริการชุมชนยังคงมีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด เนื่องจาก กสทช.ยังมิได้กำหนดเงื่อนไขการเข้าสู่ตลาดทีวีดิจิตอลระดับท้องถิ่น รวมทั้งประเภทบริการสาธารณะและบริการชุมชน (ง) ข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดอีกประการหนึ่งในอนาคตคือ ความสามารถการเข้าถึง/หรือความสามารถพัฒนาเนื้อหาที่ตรงความต้องการผู้ชมและความจงรักภักดีต่อช่องโทรทัศน์ของผู้ชม

ในด้านสินค้าทดแทนนั้น ผลการวิเคราะห์สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงพบว่า (ก) ทีวีอินเตอร์เน็ต โมบายทีวี กับ ทีวีดาวเทียม เคเบิ้ลทีวี ทีวีดิจิตอลภาคพื้นดิน มีความแตกต่างกันลดลงในทัศนะของผู้บริโภคเนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น จึงมีแนวโน้มที่ผู้บริโภครุ่นใหม่จะเลือกรับชมผ่านแพลตฟอร์มที่พกพาหรือเคลื่อนที่ได้มากขึ้น และ (ข) เนื้อหารายการที่ผลิตขึ้นสามารถนำไปออกอากาศได้หลายช่องทางรวมทั้งช่องทางโทรคมนาคมเนื่องจาก Digital Convergence รวมถึงการที่กิจการอาจเลือกผลิตรายการเพื่อเผยแพร่ผ่านช่องทางอินเตอร์เน็ตโดยเฉพาะมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงการกำกับดูแลด้านเนื้อหาของ กสทช.

๒. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียง

ในรอบ ๔ ปีที่ผ่านมา โครงสร้างของอุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียงมีการเปลี่ยนแปลงหลายประการโดยเป็นผลมาจากทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกอุตสาหกรรม และการดำเนินการตามแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑ ทั้งนี้สามารถสรุปเป็นการเปลี่ยนแปลงตามแต่ละองค์ประกอบของอุตสาหกรรมได้ดังนี้

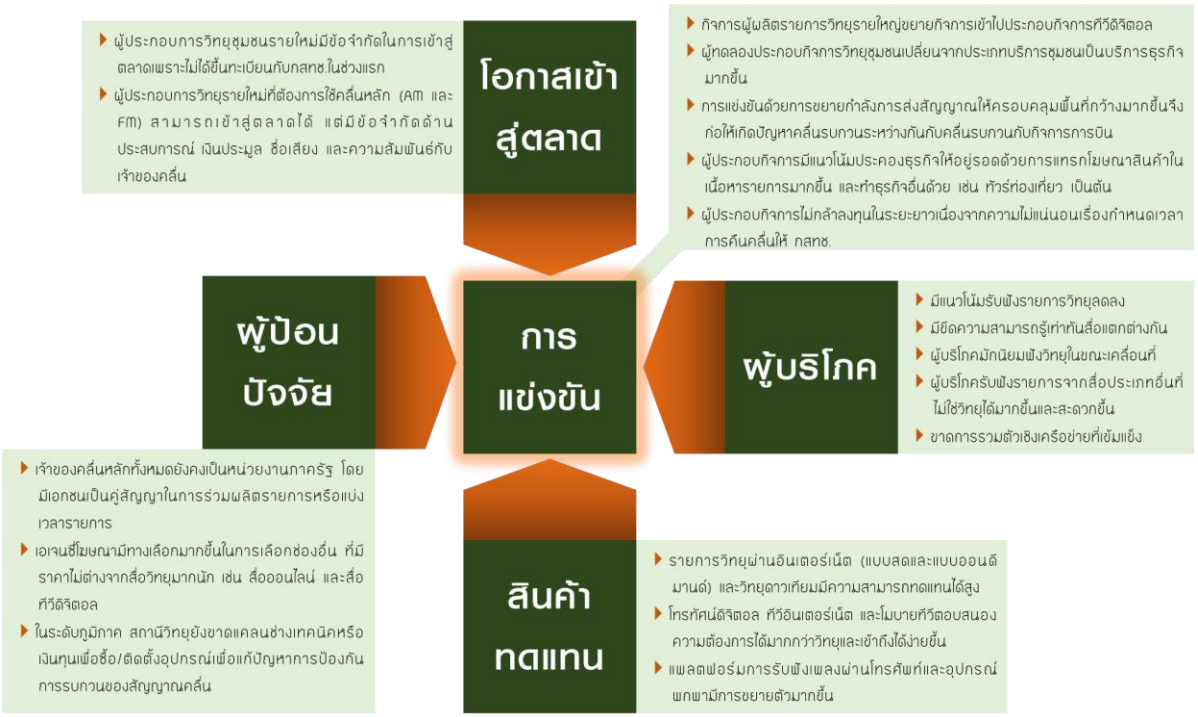

ภาพที่ ๔๑ สรุปสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของกิจการวิทยุ

ในด้านผู้บริโภคนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ (ก) ผู้บริโภคมีแนวโน้มรับฟังรายการวิทยุลดลง เนื่องจากความง่ายในการเข้าถึงสื่อประเภทอื่นๆทั้งประเภทสื่อโทรทัศน์หรือสื่อออนดีมานด์ที่สามารถเลือกรับชมหรือรับฟังรายการหรือเนื้อหาต่างๆได้เองทางอินเตอร์เน็ต เช่น เพลง หรือคลิปรายการวิทยุหรือรายการโทรทัศน์ย้อนหลัง เป็นต้น ผู้บริโภคจึงมีแนวโน้มรับฟังสื่อที่ออกกาศทางวิทยุโดยใช้เนื้อหาที่บันทึกไว้แล้วลดลง (เช่น เพลง เป็นต้น) (ข) ผู้บริโภคมีขีดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อแตกต่างกัน โดยเฉพาะในเขตชนบทซึ่งมักมีช่องรายการวิทยุที่พยายามโน้มน้าวหรือปลูกฝังอิทธิพลทางความคิดทั้งในด้านสรรพคุณของสินค้าและแนวคิดทางการเมือง (ค) ผู้บริโภคมักนิยมรับฟังวิทยุในขณะเคลื่อนที่ ทั้งนี้เนื่องจากในขณะอยู่กับที่ผู้บริโภคมีช่องทางการในการรับสื่อเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามหากผู้บริโภคมีต้นทุนในการรับสื่อภาพเคลื่อนไหวและเสียงผ่านระดับโทรคมนาคมเคลื่อนที่ลดลง ผู้บริโภคอาจมีแนวโน้มรับฟังวิทยุลดลงด้วย (ง) ผู้บริโภครับฟังสื่อประเภทอื่นที่ไม่ใช่วิทยุ เช่น อินเตอร์เน็ต แอพลิเคชั่นในโทรศัพท์ เป็นต้น ได้ง่ายและสะดวกขึ้น และ (จ) ผู้ฟังวิทยุยังขาดการรวมตัวเชิงเครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อรักษาสิทธิของตัวเองและเพื่อติดตามและให้รางวัล (หรือการลงโทษ) ทางสังคมกับผู้ประกอบกิจการที่ประกอบกิจการดี (หรือไม่ดี)

ในด้านการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง ผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ (ก) กิจการผู้ผลิตรายการวิทยุรายใหญ่ขยายกิจการเข้าไปประกอบกิจการทีวีดิจิตอล อาทิเช่น อาร์เอส และแกรมมี่ (ข) ผู้ทดลองประกอบกิจการวิทยุชุมชนเปลี่ยนจากประเภทบริการชุมชนเป็นบริการธุรกิจมากขึ้น เพื่อให้สามารถหารายได้จากการโฆษณาได้อย่างเต็มที่มากขึ้น (ค) การแข่งขันด้วยการขยายกำลังการส่งสัญญาณให้ครอบคลุมพื้นที่กว้างมากขึ้นจึงก่อให้เกิดปัญหาคลื่นรบกวนระหว่างกันกับคลื่นรบกวนกับกิจการการบิน แต่ปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังภายหลังการรัฐประหาร (ง) ผู้ประกอบกิจการมีแนวโน้มประคองธุรกิจให้อยู่รอดด้วยการแทรกโฆษณาสินค้าในเนื้อหารายการมากขึ้น และทำธุรกิจอื่นด้วย เช่น ทัวร์ท่องเที่ยว เป็นต้น (จ) ผู้ประกอบกิจการไม่กล้าลงทุนในระยะยาวเนื่องจากความไม่แน่นอนเรื่องกำหนดเวลาการคืนคลื่นให้ กสทช.

ในด้านผู้ป้อนปัจจัยนำเข้า ผลการวิเคราะห์พบว่าเจ้าของคลื่นหลักทั้งหมดยังคงเป็นหน่วยงานภาครัฐ โดยมีเอกชนเป็นคู่สัญญาในการร่วมผลิตรายการหรือแบ่งเวลารายการ จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้ อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ (ก) เอเจนซี่โฆษณามีทางเลือกมากขึ้นในการเลือกช่องอื่น ที่มีราคาไม่ต่างจากสื่อวิทยุมากนัก เช่น สื่อออนไลน์ และสื่อทีวีดิจิตอล และ (ข) ทรัพยากรมนุษย์ของกิจการวิทยุเช่น ผู้ประกาศหรือผู้ดำเนินรายการมีแนวโน้มเคลื่อนย้ายไปสู่กิจการประเภทอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า เช่น กิจการโทรทัศน์ เป็นต้น แต่ในระดับภูมิภาค สถานีวิทยุยังขาดแคลนช่างเทคนิคหรือเงินทุนเพื่อซื้อ/ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อแก้ปัญหาการป้องกันการรบกวนของสัญญาณคลื่น

ในด้านโอกาสของการเข้าสู่ตลาดวิทยุกระจายเสียงนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า (ก) ผู้ประกอบการวิทยุชุมชนรายใหม่มีข้อจำกัดในการเข้าสู่ตลาดเพราะไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับกสทช.ใน

ช่วงแรก และ (๒) ผู้ประกอบการวิทยุรายใหม่ที่ต้องการใช้คลื่นหลัก (AM และ FM) สามารถเข้าสู่ตลาดได้ผ่านระบบการแบ่งปันเวลาและร่วมผลิตกับหน่วยงานเจ้าของช่องวิทยุ แต่มีข้อจำกัดด้านประสบการณ์ เงินประมูล ชื่อเสียง และความสัมพันธ์กับเจ้าของคลื่น

ในด้านสินค้าทดแทนนั้น ผลการวิเคราะห์พบสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้ (ก) รายการวิทยุผ่านอินเตอร์เน็ต (แบบสดและแบบออนดีมานด์) และวิทยุดาวเทียมมีความสามารถทดแทนช่องวิทยุที่ใช้คลื่นความถี่ได้สูง (ข) โทรทัศน์ดิจิตอล ทีวีอินเตอร์เน็ต และโมบายทีวีตอบสนองความต้องการได้มากกว่าวิทยุและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น และ (ค) แพลตฟอร์มการรับฟังเพลงผ่านโทรศัพท์และอุปกรณ์พกพามีการขยายตัวมากขึ้น

๓. การเปลี่ยนแปลงของสื่อโทรทัศน์และวิทยุตามเจตนารมณ์การปฏิรูปสื่อ

จากผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุในบทที่ ๔ และในหัวข้อที่ผ่านมา สามารถสรุปการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวตามประเด็นเจตนารมณ์ของการปฏิรูปสื่อได้ดังนี้

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๑. การลดอำนาจการผูกขาดของช่องรายการ	▸ ช่องรายการโทรทัศน์มีการผูกขาดลดลงมีการแข่งขันกันมากขึ้น โดยอัตราการกระจุกตัวของส่วนแบ่งผู้ชมลดลง (HHI) จาก ๒,๑๐๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็น ๗๘๖.๓๗ ในปี ๒๕๕๘ ▸ มีผู้ประกอบการรายใหม่เข้าสู่ตลาดเป็นจำนวนมากผ่านระบบใบอนุญาต ▸ ลดอำนาจการผู้ขาดจากการแยกผู้ให้บริการโครงข่ายและสิ่งอำนวยความสะดวกออกจากช่องรายการทีวี	▸ ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากยังไม่มีการกำหนดเวลาให้หน่วยงานรัฐที่ได้รับจัดสรรหรือใช้ประโยชน์คลื่นความถี่ในการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงคืนคลื่นความถี่ให้กับ กสทช.
๒. กระจายการถือครองคลื่นความถี่จากหน่วยงานรัฐสู่ภาคเอกชนและประชาสังคมมากขึ้น	▸ ผู้ถือครองคลื่นความถี่ส่วนใหญ่เป็นภาคเอกชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐถือครองเป็นสัดส่วนที่น้อยในกิจการทีวีดิจิตอล	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๓. ปรับเปลี่ยนจากระบบสัมปทานเป็นระบบใบอนุญาต	▸ เริ่มมีการออกใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่และการประกอบกิจการทีวีดิจิตอลภาคพื้นดิน ประเภทธุรกิจ (๒๔ ช่อง) และประเภทสาธารณะ (๑ ช่อง)	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๔. การลดผลประโยชน์ค่าเช่าจากการผูกขาดที่หน่วยงานรัฐเจ้าของคลื่นและผู้รับสัมปทานได้รับ	▸ การประมูลทีวีดิจิตอลทำให้ผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมกว่า ๕๐,๐๐๐ ล้านบาทกลับมาเป็นของสาธารณะ	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๕. ส่งเสริมความเป็นธรรมในการแข่งขัน	▸ ความเป็นธรรมในการแข่งขันภายในแพลตฟอร์มเดียวกันมีมากขึ้นเนื่องจากตลาดมีการกระจายตัวมากขึ้น ผู้ประกอบกิจการมีต้นทุนโครงสร้างต้นทุนเข้าตลาดไม่ต่างกันมาก และใช้กฎกติกาเดียวกันของ กสทช.	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๖. เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรคลื่นความถี่	▸ การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบทีวีดิจิตอลทำให้ใช้คลื่นความถี่ลดลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ▸ การแยกโซ่คุณค่าออก ทำให้ลดการลงทุนที่ซ้ำซ้อนกันของช่องทีวีในด้านโครงข่ายและสิ่งอำนวยความสะดวก	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง
๗. การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน	▸ มีมากขึ้นจากการส่งเสริมการกำกับดูแลกันเองของสื่อ ▸ ลดลงจากประกาศของ คสช.	▸ มีมากขึ้นจากการส่งเสริมการกำกับดูแลกันเองของสื่อ ▸ ลดลงจากประกาศของ คสช.
๘. การเพิ่มความหลากหลายของประเภทเนื้อหารายการ	▸ มีการเพิ่มความหลากหลายในประเภทช่องธุรกิจ โดยมีการกำหนดกลุ่มช่องข่าวและสาระ และ กลุ่มช่องรายการเพื่อเด็กและเยาวชน ▸ ยังขาดการกำหนดหลักการและออกใบอนุญาตกิจการบริการสาธารณะและกิจการบริการชุมชน	▸ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๙. การเพิ่มความหลากหลายในระดับพื้นที่ (ประเทศ - ภาค - ชุมชน)	▸ ยังขาดการริเริ่มกำหนดหลักการและออกใบอนุญาตการใช้คลื่นและการประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ระดับภาคและระดับชุมชน	▸ ยังขาดการริเริ่มกำหนดหลักการและออกใบอนุญาตการใช้คลื่นและการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงระดับภาคและระดับชุมชน
๑๐. การเข้าถึงการใช้สื่อของชุมชน	▸ ยังขาดการกำหนดหลักการที่ชัดเจนและการออกใบอนุญาตสำหรับกิจการระดับชุมชน	▸ มีการออกและต่อใบอนุญาตประเภททดลองประกอบกิจการวิทยุให้กับสถานีวิทยุชุมชนทั้งประเภทบริการธุรกิจ บริการสาธารณะ และบริการชุมชน ▸ ยังขาดการกำหนดหลักการที่ชัดเจนและการออกใบอนุญาตสำหรับกิจการระดับชุมชน
๑๑. การพัฒนาคุณภาพเนื้อหารายการและมีสาระส่งเสริมการพัฒนาประเทศ	▸ มีการแบ่งประเภทช่องรายการในโทรทัศน์บริการธุรกิจ โดยมีการกำหนดกลุ่มช่องข่าวและสาระ และ กลุ่มช่องรายการเพื่อเด็กและเยาวชน ▸ ยังขาดแผนการพัฒนาคุณภาพเนื้อหารายการ ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ประกอบกิจการในภาพรวมมีเพียงการฝึกอบรมเป็นเรื่องๆ และการจัดสอบผู้ประกาศ	▸ มีการจัดกิจกรรมในกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม เช่น สถานีวิทยุในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น ▸ ยังขาดแผนการพัฒนาคุณภาพเนื้อหารายการ ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ประกอบกิจการในภาพรวมมีเพียงการฝึกอบรมเป็นเรื่องๆ และการจัดสอบผู้ประกาศ
๑๒. การจัดสรรใบอนุญาตประกอบกิจการอย่างโปร่งใส	▸ มีการจัดสรรใบอนุญาตประกอบกิจการทีวีดิจิตอลประเภทธุรกิจผ่านระบบการประมูลอย่างโปร่งใส ▸ ยังขาดการดำเนินการจัดสรรใบอนุญาตอย่างโปร่งใสในกิจการโทรทัศน์ประเภทอื่นๆ	▸ ยังไม่มีการออกใบอนุญาตการใช้คลื่นความถี่และประกอบกิจการวิทยุ

ประเด็นการปฏิรูปสื่อ	กิจการโทรทัศน์	กิจการวิทยุ
๑๓. การแก้ปัญหาคลื่นรบกวน	▸ ไม่มีปัญหา	▸ มีการทำข้อตกลงร่วมกับกรมการบินพลเรือน และประเทศเพื่อนบ้านเพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาคลื่นรบกวน ▸ มีการกำหนดเงื่อนไขแนบท้ายตามมาตรฐานทางเทคนิคที่พึงประสงค์ให้ผู้รับใบอนุญาตทดลองประกอบกิจการวิทยุดำเนินการตามมาตรฐานดังกล่าวเพื่อให้ได้รับการต่อใบอนุญาต
๑๔. การมีกลไกตรวจสอบสื่อโดยภาคประชาสังคม	▸ มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายรู้เท่าทันสื่อ แต่ยังมีการดำเนินการในวงแคบและมีขนาดของอิทธิพลค่อนข้างจำกัด	
๑๕. มีกลไกคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรทัศน์และวิทยุ	▸ มีระบบการรับเรื่องร้องเรียนแบบเบ็ดเสร็จในจุดเดียวและมีคณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการโทรทัศน์และวิทยุใน	

๔. ข้อจำกัดของการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุ

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ ๔ และการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่าในรอบ ๔ ปีที่ผ่านมา กสทช. มีข้อจำกัดของการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์และกิจการวิทยุในด้านต่างๆดังนี้

หัวข้อการกำกับดูแล	ข้อจำกัดสำคัญ
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคลื่นรบกวน	▸ ความคืบหน้าในการดำเนินคดีขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่พนักงานสอบสวน (ตำรวจ) ใช้เพื่อเตรียมสำนวนส่งฟ้องต่อศาล ▸ มีบางกรณีที่ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นอาจทำให้การดำเนินคดีมีความล่าช้า ▸ หน่วยงานในพื้นที่ (ภาคและเขต) ขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านกฎหมาย หรือขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้านกฎหมาย เนื่องจากไม่ได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้น ▸ ผู้ประกอบกิจการท้องถิ่นมักขาดทุนทรัพย์ในการลงทุนใช้เครื่องส่งสัญญาณที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพดี
ด้านการลักลอบออกอากาศโดยไม่ได้รับอนุญาต	▸ การติดตั้งและเคลื่อนย้ายสถานีทำได้ไม่ยาก เมื่อปิดที่หนึ่งก็สามารถไปเปิดอีกที่หนึ่งได้ไม่ยาก ▸ หน่วยงานส่วนภูมิภาคขาดอุปกรณ์และบุคลากรในด้านนี้ (บุคลากรในสำนักงานภาคและเขตต้องรับผิดชอบทั้งภารกิจด้านโทรคมนาคมและด้านกระจายเสียงและโทรทัศน์)
การกำกับให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแนบท้าย	▸ ข้อจำกัดด้านบุคลากรเทียบกับปริมาณงาน (ช่องรายการ คลื่น และจำนวนรายการ) ▸ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสำนักต่างๆในสาย กสท.

หัวข้อการกำกับดูแล	ข้อจำกัดสำคัญ
การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและการลดหย่อนค่าธรรมเนียม	▸ ผู้ประกอบกิจการมีโนวโน้มตั้งบริษัทลูกเพื่อให้รายได้ของบริษัทแม่ที่เป็นผู้รับใบอนุญาตมีมูลค่าน้อยและเสียค่าธรรมเนียมน้อย ▸ ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลด้านการตรวจสอบผังเนื้อหารายการระหว่างฝ่ายที่รับผัง ฝ่ายที่ตรวจสอบผัง และฝ่ายที่คำนวณการลดหย่อนค่าธรรมเนียม
การกำกับเนื้อหา	▸ ข้อจำกัดด้านบุคลากรเทียบกับปริมาณงาน (ช่องรายการ คลื่น และจำนวนรายการ) ▸ ผู้ประกอบกิจการมีแนวโน้มนำรายการที่หมิ่นเหม่ไปออกอากาศทางช่องทางอินเตอร์เน็ต ▸ การพิจารณาความเหมาะสมต้องใช้ดุลยพินิจของกรรมการจึงต้องใช้เวลามาก
การกำหนดแผนการใช้คลื่นความถี่ในภาพรวม	▸ ความล่าช้าในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความจำเป็นในการถือครองคลื่นในกิจการวิทยุกระจายเสียง และความล่าช้าในการกำหนดเวลาการคืนคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียง ▸ ความล่าช้าในการเจรจาขอคืนคลื่นความถี่ก่อนครบกำหนดตามอายุสัมปทานของช่อง ๓ และ ช่อง ๗

๕.๒ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมกระจายเสียงในอนาคต

๑. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคสื่อของผู้บริโภค

ผู้บริโภคมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการบริโภคสื่อในอนาคตดังนี้

๑) การใช้รับสื่อผ่านอุปกรณ์พกพาเพิ่มขึ้นผ่านระบบเครือข่ายโทรศัพท์และอินเตอร์เน็ตไร้สาย โดยอุปกรณ์พกพา หรือ Mobile Device ได้กลายเป็นอุปกรณ์คู่กายของคนยุคใหม่ทั้งโทรศัพท์มือถือ Tablet และ Laptop

๒) การรับสื่อจากหลายจอ แยกกัน พร้อมกัน ต่อเนื่องกัน เนื่องจากผู้บริโภคมีทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น โดยผู้บริโภคมีพฤติกรรมการใช้งาน “หลายหน้าจอ” หรือ มัลติสกรีน แทนที่จะเลือกใช้หน้าจอใดหน้าจอหนึ่ง

๓) การติดโซเชียลมีเดีย โดยคนไทยตื่นตัวกับการใช้โซเชียลมีเดีย โดยกรุงเทพเป็นเมืองที่มีสัดส่วนผู้ใช้ Facebook มากที่สุดในโลก และเป็นอันดับ ๒ ของโลกใน Instagram ภาษาไทยเป็นหนึ่งในภาษายอดนิยมบน ทวิตเตอร์ และไทยมีผู้ใช้งาน LINE ๒๐ ล้านคน เป็นอันดับ ๒ ของโลก ซึ่ วัยรุ่นไทยในปัจจุบัน ยอมรับว่า การติดการใช้งาน LINE และ Facebook รวมทั้งไม่สามารถอยู่ได้โดยขาดโทรศัพท์มือถือ

๔) การใช้วิถีชีวิตแห่งดิจิตอล” เช่น บริการซื้อขายสินค้าออนไลน์ บริการค้นหาร้านอาหาร บริการจองโรงแรมและที่พัก หรือแม้แต่บริการหาเพื่อน หาคู่รัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสัญญาณให้เห็นว่าดิจิตอลกำลังเป็นส่วนหนึ่งในโลกชีวิตประจำวันของผู้บริโภคมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในมุมหนึ่ง คือ การเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้บริโภคไปจากเดิม

จากการศึกษาของไมโครซอฟท์ พบว่า ผู้บริโภคเริ่มคุ้นเคยกับการใช้งานหลายหน้าจอพร้อมๆกัน และเป็นพฤติกรรมปกติไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสลับใช้งานโทรศัพท์มือถือระหว่างดูโทรทัศน์ไปพร้อมๆกัน หรือการใช้งานข้ามหน้าจอไปเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องไปยังอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น Social TV เป็นต้น

๒. การหลอมรวมของสื่อต่าง ๆ

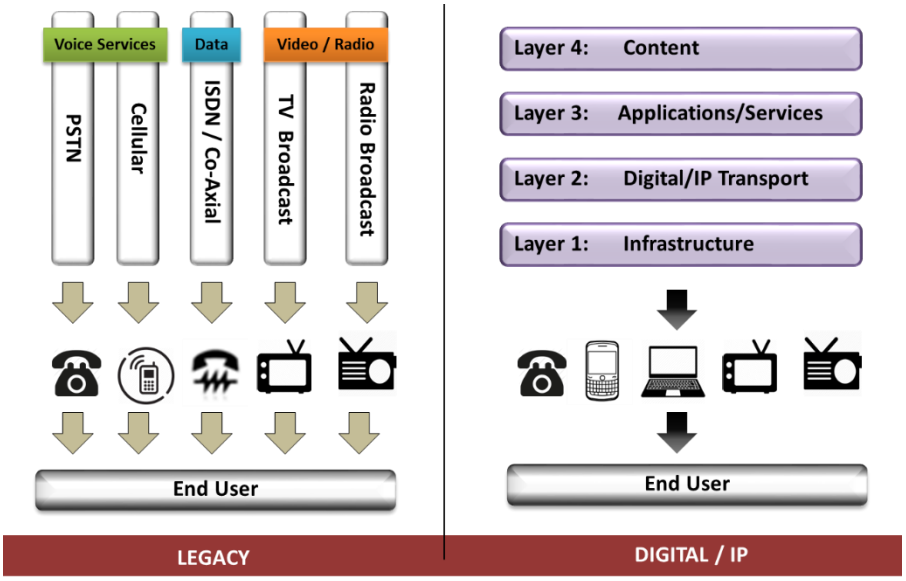

ภาพที่ ๔๒ ภูมิทัศน์ใหม่ของการรับส่งสารและสื่อ

ปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้การหลอมรวมของสื่อต่างเกิดขึ้นและพัฒนาอย่างรวดเร็วคือ ปัจจัยด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิตอล ปัจจัยด้านความต้องการของผู้บริโภคที่เน้นการเข้าถึงเนื้อหาของสื่อโดยไม่พิจารณาว่าต้องรับสื่อนั้นผ่านช่องทางใดช่องทางหนึ่งเท่านั้น และกฎระเบียบที่เริ่มเปิดกว้างมากขึ้นและมีการแยกแยะการกำกับที่ชัดเจนขึ้นระหว่างการกำกับเนื้อหาและการกำกับช่องทางการสื่อสาร

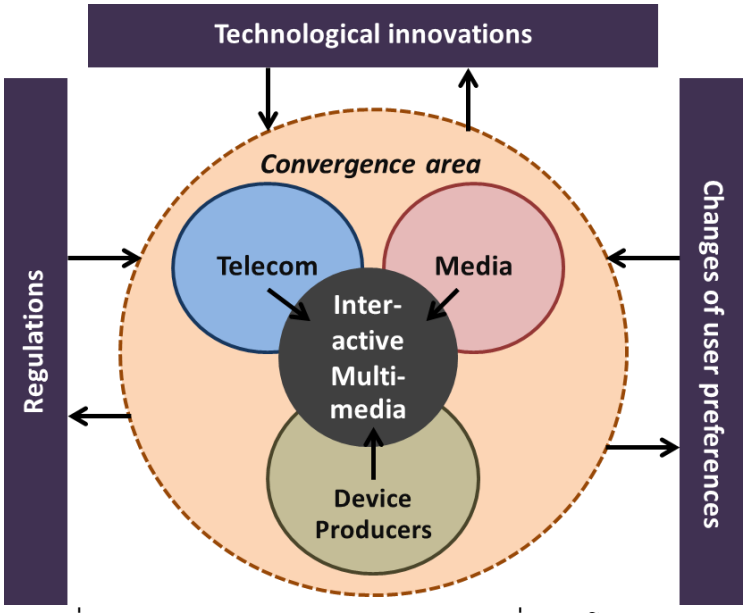

ภาพที่ ๔๓ การหลอมรวมของอุตสาหกรรมสื่อและโทรคมนาคม

ที่มา : Convergence Consulting Company อ้างถึงใน ITU

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สิ่งที่ กสทช.ควรเร่งรัดดำเนินการให้เกิดผลตามแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑

- กสทช.ควรเร่งสร้างความชัดเจนในเรื่องกำหนดการคืนคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจาย เสียงเพื่อนำมาจัดสรรคลื่นความถี่ใหม่ให้ทันภายในกรอบระยะเวลาที่เหลืออยู่ เนื่องจากในช่วง ๔ ปีที่ผ่านมายังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใดในกิจการวิทยุกระจายเสียง

- กสทช.ควรเร่งรัดการเจรจาเพื่อขอคืนคลื่นความถี่จากผู้รับสัมปทานในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินทั้ง ๒ รายเพื่อให้ กสทช.สามารถนำคลื่นความถี่ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในกิจการอื่นๆที่มีความต้องการใช้คลื่นความถี่

- กสทช.ควรเร่งรัดการขยายการส่งสัญญาณของผู้ให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลให้เป็นไปตามแผนโดยเฉพาะรายที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ และควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงประโยชน์และคุณสมบัติที่เหนือกว่าของทีวีดิจิตอลเมื่อเทียบกับทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวี

- กสทช.ควรเร่งสร้างความชัดเจนในการกำหนดกรอบกติกาและจำนวนวิทยุชุมชนที่เหมาะสมในแต่ละเขตพื้นที่เพื่อให้ผู้ประกอบกิจการวิทยุชุมชนต่างๆ เข้าสู่ระบบใบอนุญาตแทนที่การได้รับอนุญาตให้ทดลองออกอากาศ และควรเร่งกำหนดมาตรการในการส่งเสริมชุมชนที่มีความพร้อมให้ได้รับการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิทยุชุมชน

- กสทช.ควรเร่งส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลกันเองที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพทั้งในระดับผู้ประกอบกิจการและระดับสมาคม/ชมรม/สภา ของทั้งประเภทกิจการและประเภทวิชาชีพ ผ่านการวางแรงจูงใจและมาตรการสนับสนุนที่มีประสิทธิผล

- กสทช.ควรเร่งปรับการบริหารงานขององค์กรให้มีธรรมาภิบาลเพิ่มขึ้น มีความรวดเร็วในการดำเนินการและให้บริการมากขึ้น และมีคุณภาพการบริการมากขึ้น

- กสทช.ควรปรับรูปแบบสร้างเสริมขีดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบางมากที่สุดเป็นลำดับแรก และควรปรับรูปแบบการเผยแพร่หรือจัดกิจกรรมให้ประชาชนในวงกว้างของประเทศได้รับข้อมูลดังกล่าว

- กสทช.ควรเร่งจัดทำแผนคลื่นความถี่ในกิจการวิทยุกระจายเสียงที่แน่นอน โดยเร่งเจรจาหรือหาข้อตกลงร่วมกับกิจการโทรคมนาคมหรือกิจการอื่นๆที่ถือครองคลื่นความถี่ย่าน ๔๗๐ – ๕๑๐ MHz เพื่อนำย่านความถี่ดังกล่าวมาใช้ในกิจการวิทยุโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล

- กสทช.ควรเร่งสร้างความชัดเจนในการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลประเภทช่องรายการที่เหลือ คือช่องรายการสาธารณะ และช่องรายการเพื่อชุมชน เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้รับชม เพิ่มสิทธิเสรีภาพในการใช้คลื่นของชุมชน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้คลื่นความถี่ให้ได้เต็มที่

สิ่งที่ กสทช. ควรทบทวนแผนแม่บทฯฉบับที่ ๑

- กสทช.ควรทบทวนแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดให้เริ่มมีการรับส่งสัญญาวิทยุกระจายเสียงในระบบดิจิตอล โดยเร่งทำการประเมินผลทบจากการกำหนดนโยบายกำกับ (Regulatory Impact Assessment) อย่างรอบด้าน ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเริ่มต้น กสทช.มองว่าวิทยุดิจิตอลเป็นทางออกที่เป็นไปได้ของการแก้ปัญหาวิทยุชุมชนเนื่องจากมีขีดความสามารถในการรองรับสถานีวิทยุที่มาก แต่แท้จริงแล้ว

สาเหตุของปัญหาที่สำคัญของกิจการวิทยุชุมชนคือขีดความสามารถที่จำกัดของ กสทช.ในการกำกับดูแลสถานีวิทยุที่มีจำนวนมากและออกอากาศในพื้นที่ต่างกัน

- กสทช.ควรเร่งศึกษาและกำหนดแนวทางเพื่อรักษาความเป็นธรรมให้กับผู้ประกอบกิจการวิทยุโทรทัศน์ที่อยู่ต่างแพลตฟอร์ม เช่น ในช่วงที่โครงข่ายการส่งสัญญาณในระบบดิจิตอลภาคพื้นดินยังทำได้ไม่ทั่วถึง ช่องทีวีดิจิตอลยังจำเป็นต้องพึ่งการออกอากาศผ่านทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ต่างจังหวัด ในกรณีดังกล่าวผู้ประกอบกิจการทีวีดาวเทียมหรือเคเบิ้ลทีวีควรได้รับค่าตอบแทนในการช่วยส่งสัญญาณตามกฎ Must Carry หรือไม่ นอกจากนี้ผู้ประกอบเคเบิ้ลทีวีและทีวีดาวเทียมที่ได้รับผลกระทบควรได้รับความช่วยเหลือหรือการเยียวยาอย่างไร

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- กสทช.ควรเร่งรัดการขยายการส่งสัญญาณของผู้ให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลให้เป็นไปตามแผนโดยเฉพาะรายที่มีความล่าช้าในการดำเนินการ และควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงประโยชน์และคุณสมบัติที่เหนือกว่าของทีวีดิจิตอลเมื่อเทียบกับทีวีดาวเทียมและเคเบิ้ลทีวี

- กสทช. ควรติดตามประสิทธิภาพในการประกอบกิจการและความเป็นธรรมของการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมของผู้ให้บริการโครงข่ายเพื่อมิให้ผู้ให้บริการช่องทีวีถูกเอารัดเอาเปรียบ หากเป็นไปได้ กสทช.ควรกำหนดแนวทางให้ผู้ให้บริการโครงข่ายจัดซื้อปัจจัยการผลิตหรือจ้างเหมาบริการบางประเภทร่วมกันเพื่อร่วมกันรับภาระต้นทุนอันจะมีผลให้ต้นทุนการดำเนินการลดลง

- กสทช.ควรเผยแพร่ผลการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายและความจำเป็นในการถือครองคลื่นความถี่วิทยุกระจายเสียงรายเดิมให้สาธารณะรับทราบ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาใบอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่และใบอนุญาตประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงต่อไปในอนาคต

- กสทช.ควรเพิ่มการเฝ้าระวังสถานีวิทยุที่ออกอากาศโดยผิดกฎหมาย เนื่องจากที่ผ่านมาสถานีวิทยุดังกล่าวได้ปิดตัวลงเนื่องจากเกรงกลัวต่อการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจังของคสช. รวมทั้งเพิ่มกลไกการเฝ้าระวังการออกอากาศที่ไม่เป็นตามแนวทางปฏิบัติที่กสทช.ได้กำหนดเพื่อปกกันการรบกวนการใช้คลื่นในกิจการอื่นๆ โดยเฉพาะกิจการวิทยุการบิน

- กสทช.ควรพัฒนาแนวทาง เครื่องมือ และกลไกในการกำกับดูแลเนื้อหาของสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เนื้อหารายการต่างๆสามารถสร้างหรือเข้าถึงได้ง่ายขึ้น สามารถเผยแพร่ได้หลายช่องทางหรือแพลตฟอร์ม

- กสทช.ควรเน้นการให้บริการหรือให้ข้อมูลผ่านอินเตอร์เน็ตในเชิงรุกให้มากขึ้นทั้งในด้านการรับและการจัดการเรื่องร้องเรียน การลงทะเบียน การทำธุรกรรม การตรวจสอบข้อมูล เป็นต้น เพื่อรองรับผู้ประกอบการรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มทำธุรกิจผ่านโครงสร้างเศรษฐกิจดิจิทัลมากขึ้น

- กสทช.ควรมีบทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพเนื้อหา คุณภาพรายการ ของผู้ประกอบกิจการช่องโทรทัศน์ทั้งประเภทช่องโทรทัศน์กลุ่มธุรกิจ กลุ่มชุมชนสาธารณะ กลุ่มบริการชุมชน ในทุกแพลตฟอร์มทั้งช่องโทรทัศน์ภาคพื้นดิน โทรทัศน์ดาวเทียม และเคเบิ้ลทีวี

บรรณานุกรม

COMMUNICATIONS FEDERAL COMMISSION. *Strategic Plan ๒๐๑๒-๒๐๑๖.* ม.ป.ป.

“กฎหมาย กสทช.ฉบับใหม่กับการจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สาธารณะ”. *จุลนิติ*, ๒๕๔๕.

๒๐๐๐ Annual Report. “Broadcasting Policy.” ม.ป.ป.

Allan T. Rasmussen. “Digital TV in Thailand - Think inside the box.” ม.ป.ป. www.Yozzo.com.

Australian Communications and Media Authority. “Communications report ๒๐๑๔–๑๕.” ๒๐๑๕.

—. *Trends in Communications and Media Technology,Applications and Use.* ๒๐๐๙.

—. *Trends in media use by children and young people Insights from the Kaiser Family Foundation’s Generation M๒ ๒๐๐๙ (USA), and results from the ACMA’s Media and communications in Australian families ๒๐๐๗.* Australia, ๒๐๑๐.

Canadian Radio-televison and Telecommunications Commission. “Communications Monitoring Report.” ๒๐๑๓.

Chris Cheah. “Australia’s experience with digital television transition.” ม.ป.ป.

CIMB. “Media - Integrated.” ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

—. “มองหาจุดพลิกผัน.” ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

Corporation for Public Broadcasting (CPB). “Alternative Sources of Funding for Public Broadcasting Stations.” ๒๐๑๒.

Cullen International. “THE REGULATION OF BROADCASTING ISSUES UNDER THE NEW REGULATORY FRAMEWORK.” ๒๐๐๖.

Deloitte Touche Tohmatsu Jaiyos Co., Ltd. “Thailand Tomorrow Tech Trends ๒๐๑๕ What is the catch?” ๒๐๑๔.

Department of Communications. *Digital Television Regulation .* ๒๐๑๕.

Eve Salomon. *GUIDELINES FOR BROADCASTING REGULATION.* UNESCO, ม.ป.ป.

Federal Communications Commission . “SUMMARY OF PERFORMANCE & FINANCIAL INFORMATION FY ๒๐๑๕.” ๒๐๑๕.

Federal Communications Commission. “Strategic Plan ๒๐๐๙ - ๒๐๑๔.” ม.ป.ป.

FEDERAL COMMUNICATIONS COMMISSION. *Strategic Plan ๒๐๑๕-๒๐๑๘.* ม.ป.ป.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES). “ASIAN MEDIA BAROMETER - THAILAND ๒๐๑๐.” ๒๐๑๐.

Global Information and Communication Technologies department . *Regulatory trends in service convergence.* Washington, D.C., ๒๐๐๗.

IBM Business Consulting Services. “The end of television as we know it A future industry perspective.” ม.ป.ป.

IHS Technology. *CURRENT MARKET AND TECHNOLOGY TRENDS IN THE BROADCASTING SECTOR.* Geneva, ๒๐๑๕.

Institute for defense & Business, กสทช., Thomson Foundation . “รายงานโครงการอบรม Broadcast and Content Regulation .” ม.ป.ป.

International Telecommunication Union (ITU). *Mobile Television Services: Feasibility study for Thailand.* ๒๐๑๕.

Jon Gisby. “Industry Perspectives on the Future of Commercial Communications on TV and TV-like services.” ม.ป.ป.

Karim P. Salamatian. *Thailand Broadcasting Sector.* Asia Pacific/Thailand, ๒๐๑๑.

Kittipong Asawapichayon. “Digital Reinvention.” ม.ป.ป.

Manit Satitsamitpong and Hitoshi Mitomo. “AN ANALYSIS OF FACTORS AFFECTING THE ADOPTION OF DIGITAL TERRESTRIAL TELEVISION SERVICES IN THAILAND.” *International Journal of Managing Public Sector Information and Communication Technologies (IJMPICT)*, ๒๐๑๓: ๙-๒๐.

Must carry. ม.ป.ป.

NAKAMURA Yoshiko and YONEKURA Ritsu. “Public Broadcasting and Changing Audiences in the Digital Era: Services and Social Mission.” ม.ป.ป.: ๑๐๓-๑๕๐.

Ofcom. “Annual Plan ๒๐๑๖/๑๗ Making communications work for everyone.” ๒๐๑๖.

—. *Better Policy Making Ofcom’s approach to Impact Assessment.* ๒๐๐๕.

—. *Public Service Broadcasting in the Internet Age Ofcom’s Third Review of Public Service Broadcasting.* ๒๐๑๕.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT. *COMPETITION POLICY AND A CHANGING BROADCAST INDUSTRY.* ๑๙๙๓.

Parita Wongchutinat. “Spectrum and Standard for Digital TV.” ม.ป.ป.

Peter Walop. “ROADMAP FOR THE TRANSITION FROM ANALOGUE TO DIGITAL BROADCASTING.” ๒๐๑๔.

Telecommunication Development Sector. “Implementing digital terrestrial television in Thailand.” ๒๐๑๕.

THE BOSTON CONSULTING GROUP GSMA. *Socio-Economic Benefits of Assigning the Digital Dividend to Mobile in Thailand.* ๒๐๑๓.

“The policy and regulatory landscape.” ม.ป.ป.: ๒๗๕-๒๙๗.

TJH Systems Pty Ltd. “Digital Radio Mondiale technical and market progression – Australia and International.” ๒๐๐๖.

Toby Mendel and Eve Salomon. *The Regulatory Environment for Broadcasting: An International Best Practice Survey for Brazilian Stakeholders.* ๒๐๑๑.

กฤษณา ชาวไชย. “พัฒนาการและการขับเคลื่อนแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อในประเทศไทย Development and Movement of Media Literacy Concept in Thailand.” *บัณฑิตศึกษา คณะวารสารศาสตรและสื่อสารมวลชน* , ม.ป.ป.: ๑-๗.

กลุ่มงานมาตรฐานและเทคโนโลยีกระจายเสียงและโทรทัศน์. “บทวิเคราะห์เกี่ยวกับการใช้งานความถี่วิทยุย่าน ๗๐๐ เมกะเฮิรตซ์.” ๒๕๕๖.

จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์ และคณะ. *โครงการวิจัยการตรวจสอบคุณสมบัติปัจจัยความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการสถานีวิทยุชุมชนในประเทศไทย.* เชียงใหม่: คณะการสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖.

ชเนตตี ทินนาม. *โครงการวิจัยการพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการนำเสนอรายการโทรทัศน์บนหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของสตรี.* มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๙.

ณรงค์ศักดิ์ ศรีทานันท์. “แนวทางการกำกับสื่อใหม่ในยุคการหลอมรวมเทคโนโลยี.” *Executive Journal*, ม.ป.ป.: ๑๒๖-๑๓๔.

ทองมีอาคม พนา. “สถานการณ์วิทยุชุมชนในปัจจุบัน.” ม.ป.ป.

“ทีวีดิจิตอลถล่ม “PSI” เดี้ยง ปี๕๘วูบ๓๐%-กล่องดาวเทียมทรุด ทุ่ม ๕๐๐ล.ลุย๕๙ชูไฮเทค”IPTV”.” ๔ มกราคม ๒๕๕๙. http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๘๐๐๐๐๑๔๒๖๑๑.

“ทีวีดิจิตอลอัดวิทยุ “แป้ก” ปรับโฆษณา-ผนึกชุมชนสู้.” ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๘. http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๘๐๐๐๐๕๘๙๖๑.

นีลเส็น. *โฆษณาทีวีอนาล็อก-ดิจิทัล ปี ๒๕๕๘.* ม.ป.ป.

นีลเส็น ประเทศไทย. “เม็ดเงินโฆษณาปี ๒๕๕๘ (มกราคม - ธันวาคม).” ม.ป.ป.

บริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน). “รายงานประจำปี ๒๕๕๔.” ๒๕๕๔.

บริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน). “รายงานประจำปี ๒๕๕๘ Total Media Solutions.” ๒๕๕๘.

บริษัท ทรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). “รายงานประจำปี ๒๕๕๘ Grow Together Win Together.” ๒๕๕๘.

บริษัท ทีวี ธันเดอร์ จำกัด (มหาชน). “ลักษณะการประกอบธุรกิจ.” ม.ป.ป.
บริษัท บีอีซี เวิลด์ จำกัด (มหาชน). “BROADCASTING AND MEDIA BUSINESS & PROGRAM SOURCING AND PRODUCTION BUSINESS รายงานประจำปี ๒๕๕๘.” ม.ป.ป.
บริษัท เวิร์คพอยท์ เอ็นเทอร์เทนเมนท์ จำกัด (มหาชน). “ANNUAL REPORT ๒๐๑๕.” ๒๐๑๕.
บริษัท อสมท จำกัด (มหาชน). “เปิดโลกกว้างสร้างความสุข .” ๒๕๕๘.
—. “รายงานประจำปี ๒๕๕๔.” ๒๕๕๔.
บริษัทหลักทรัพย์เออีซีจำกัด. “Initiate Coverage.” กรุงเทพ, ๒๕๕๙.
ประกายกาวิล ศรีจินดา. “การสื่อสารการตลาดของสถานีโทรทัศน์ดิจิตอลระยะเริ่มต้นในประเทศไทย.” ม.ป.ป.
ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. “"ทีวีดิจิทัล" ใส่เกียร์ลงทุนไม่อั้น ขาใหญ่ทุ่มละคร-กีฬาดึงเรตติ้ง.” ๑๙ มกราคม ๒๕๕๙. www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=๑๔๕๓๐๙๘๙๔๙.
—. “เอเยนซี่-สื่อพลิกเกมล่างบโฆษณาทีวีปรับสูตร"ไพรมไทม์"สร้างจุดขายใหม่-ตรึงราคา.” ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘. www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=๑๔๔๔๖๓๑๒๔๗.
พันเอก ดร. นที ศุกลรัตน. *ทิศทางอุตสาหกรรมโทรทัศน์ในปี ๒๕๕๙.* ม.ป.ป.
พิรงรอง รามสูต. *วิทยุชุมชนในประเทศไทยจากการปฏิรูปสื่อสู่การกำกับดูแลที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. “รายงานการศึกษาผลกระทบของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ต่อสังคมและเศรษฐกิจไทย.” ม.ป.ป.
“มูลค่าลงโฆษณา ปี ๕๘ ทีวีดิจิตอลช่องใหม่ เพิ่มขึ้น ๖๗.๙๖%.” ๘ มกราคม ๒๕๕๙. www.isranews.org/isranews-short-news/item/๔๓๙๒๖-.
มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาองค์ภาครัฐ. *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมการใช้บริการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ (Audience Measurement).* ๒๕๕๘.
มูลนิธิสื่อมวลชนศึกษา. *การศึกษาวิเคราะห์ผังและเนื้อหารายการเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ของโทรทัศน์ดิจิตอลกลุ่มบริการสาธารณะ .* ม.ป.ป.
—. *รายงานฉบับสมบูรณ์ สื่อเชิงสืบสวน (Investigative Journalism) ในทีวีดิจิตอลช่องข่าวสารและสาระ (๒๒ สิงหาคม - ๒๒ กันยายน ๒๕๕๗).* ๒๕๕๗.
—. *รายงานฉบับสมบูรณ์จริยธรรมสื่อโทรทัศน์กับผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก: ศึกษาเปรียบเทียบโทรทัศน์ดิจิตอลช่องที่ได้รับความนิยม ช่วง ตุลาคม ๒๕๕๗ และ มกราคม ๒๕๕๘.* ม.ป.ป.
—. *สื่อกับการตรวจสอบนโยบายรัฐบาล:ศึกษาโทรทัศน์กลุ่มบริการสาธารณะและโทรทัศน์ธุรกิจกลุ่มข่าวสารและสาระ.* ๒๕๕๗.
“วิจัยม.หอการค้าฯ เจาะพฤติกรรมวัยรุ่นเปลี่ยน ชมรายการทีวีผ่าน ‘สมาร์ทโฟน’ เกือบครึ่ง.” ๒๗ มกราคม ๒๕๕๙. www.isranews.org/thaireform/thaireform-news/item/๔๔๓๘๗-tv-.
วีระศักดิ์ เชิงเชาว์. “วิทยุกระจายเสียงความชัดเจนสูง (Digital HDRadio).” ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๙.
ศุภศิลป์ กุลจิตต์เจือวงศ์. “การปรับตัวของรายการโทรทัศน์กับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อหลายหน้าจอ The Adaptation TV Program towards multi-screen media viewing Behavior.” *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, ๒๕๕๘: ๑๐๓-๑๒๐.
ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “ทีวีออนไลน์เติบโตต่อเนื่อง...ดันมูลค่าตลาดผลิตรายการปี ๕๘ ทะลุ ๖๐๐ ล้านบาท.” ๒๕๕๘.
สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. *รายงานสถานการณ์สื่อมวลชนประจำปี ๒๕๕๘.* ม.ป.ป.
—. *สื่อไทย ...ยุคสงครามแพลตฟอร์ม ! วิกฤต โอกาส และความท้าทายใหม่.* ม.ป.ป.
สมาคมมีเดียเอเยนซี่และธุรกิจสื่อแห่งประเทศไทย. “๑๐ อันดับช่องทีวีดิจิตอลที่ลงโฆษณาประชาสัมพันธ์มากที่สุด.” ม.ป.ป.
—. “อันดับที่ ๑๑-๒๒ ช่องทีวีดิตอลที่ลงโฆษณาประชาสัมพันธ์.” ม.ป.ป.
สวทช. *สรุปผลการสำรวจมูลค่าตลาดอุปกรณ์เครื่องรับสัญญาณโทรทัศน์.* ม.ป.ป.
สหพันธ์วิทยุชุมชนแห่งชาติ (สวชช.). *การเปลี่ยนผ่านสู่การกระจายเสียงวิทยุระบบดิจิตอลของประเทศไทย .* มูลนิธิ ไฮน์ริค เบิลล์ (Heinrich Boll Stiftung), ๒๕๕๖.

สำนกงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. *หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.๒๕๕๖*. ๒๕๕๖.

สำนักงาน กสทช. *รายงานผลการดำเนินงานของคณะทำงานติดตามคุณภาพสัญญาณพื้นที่ครอบคลุมและการขยายโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล.* พฤศจิกายน ๒๕๕๗ – พฤษภาคม ๒๕๕๘.

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. *วารสาร กสทช. ประจำปี ๒๕๕๗.* ๒๕๕๗.

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน). “แถลงผลการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคดิจิทัลคอนเทนต์ในเขตเมือง ประจำปี ๒๕๕๘ (หนังการ์ตูน/แอนิเมชั่นและเกม).” ๑๗ กันยายน ๒๕๕๘.

สำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์. “บทสรุปผู้บริหารพฤติกรรมการบริโภคสื่อ (Media Consumption) ของไทย.” ม.ป.ป.

สำนักนโยบายและวิชาการกระจายเสียงและโทรทัศน์ และสำนักกิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล . *รายงานการเข้าร่วมประชุม DVB World ๒๐๑๖ ระหว่างวันที่ ๑๑ – ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ เมืองเวนิส สาธารณรัฐอิตาลี.* ๒๕๕๙.

สำนักวิศวกรรมและเทคโนโลยีกระจายเสียงและโทรทัศน์. “จำนวนครัวเรือนของแต่ละจังหวัดในประเทศไทยที่มีสัญญาณครอบคลุมของดิจิตอลทีวี (มิถุนายน ๒๕๕๙).” ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๘.

สำนักวิศวกรรมและเทคโนโลยีกระจายเสียงและโทรทัศน. “ประมาณการพื้นที่ครอบคลุมสัญญาณดิจิตอลทีวีของสถานี M, A๑ และ A๒.” ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

สำนักวิศวกรรมและเทคโนโลยีกระจายเสียงและโทรทัศน์. *พื้นที่ครอบคลุมของสัญญาณดิจิตอลทีวีของประเทศไทยภายหลังการขยายโครงข่ายปีที่ ๑-๓.* ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

สำโรจน์ แววมณี. *เสวนาสาธารณะ หัวข้อ “ติดอาวุธความรู้สู่การปฏิรูปสื่อให้ยั่งยืน” .* ศูนย์ศึกษานโยบายสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

สำนักกิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิตอล. “ผลการดำเนินการเพื่อให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล ปีที่ ๑.” ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘.

—. “ผลการดำเนินการเพื่อให้บริการโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล ปีที่ ๒.” ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๘.

สำนักงาน กสทช. *สภาพการแข่งขันของตลาดดิจิทัลทีวี (มกราคม - ธันวาคม ๒๕๕๗).* ๒๕๕๗.

สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. “รายงานผลการดำเนินงานของคณะทำงานจัดทำร่างหลักเกณฑ์การตรวจสอบและรับรองมาตรฐานของเครื่องวิทยุคมนาคมและอุปกรณ์ในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์.” ๒๕๕๖.

สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ. “แถลงข่าวผลการสำรวจดิจิทัล คอนเทนต์ ประจำปี ๒๕๕๖/๒๕๕๗.” ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

สำนักวิศกรรมและเทคโนโลยีกระจายเสียงและโทรทัศน์. *กำหนดการขยายโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลของประเทศไทย.* ๙ มีนาคม ๒๕๕๙. (๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๙ ที่เข้าถึง).

สำนักวิศวกรรมและเทคโนโลยีกระจายเสียงและโทรทัศน์. *สถานพื้นที่ครอบคลุมสัญญาณดิจิตอลทีวีของประเทศไทย.* ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙. broadcast.nbtc.go.th (๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๙ ที่เข้าถึง).

สำนักส่งเสริมการแข่งขันและกำกับดูแลกันเอง. “รายงานสภาพการแข่งขันของตลาดกิจการโทรทัศน์ (มกราคม ๒๕๕๘ – กรกฎาคม ๒๕๕๘).” ม.ป.ป.

สุรางคณา วายุภาพ. *“แนวคิดและสาระสำคัญของร่างกฎหมายในชุดเศรษฐกิจดิจิทัล”.* งานเสวนา NBTC Public Forum ๑/๒๕๕๘: “ทรัพยากรคลื่นความถี่และทิศทางการสื่อสารภายใต้ร่างกฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัล”, ม.ป.ป.

อิสริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์. *ปัจจัยด้านเศรษฐกิจการเมืองของอุตสาหกรรมโทรทัศน์ไทย.* ๒๕๕๖.

อุษณา จันทร์กล่ำ. “คนไทยใช้เวลาสูงสุดบนหน้าจอ ๔.๑ ชั่วโมงต่อวัน.” ๒๓ มกราคม ๒๕๕๙. http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=๙๕๙๐๐๐๐๐๗๘๕๘.

NIDA
WISDOM for Change